

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

KAFKA - ROTH - MUSIL - ZWEIG - SCHNITZLER

avusturya'dan ölüm beşlemesi

almancadan aslından çeviren: kıvanç tanrıyar

franz kafka

3 Temmuz 1883'te şimdiki Çek Cumhuriyeti'nin başkenti olan Prag'da orta sınıf bir Yahudi ailesinde doğdu. Kafka 6 yaşındayken, kendisinden yaşça küçük erkek kardeşleri Georg ve Heinrich öldü. Üç kız kardeşi ile yaşayan Kafka'nın ailesi ile, özellikle de başarılı bir işadamı ve sert bir mizaca sahip olan babasıyla ilişkisi ziyadesiyle sıkıntılıydı. Lise eğitiminden sonra Prag Charles Ferdinand Üniversitesi'ne kimya öğrenimi görmek üzere kaydını yaptı ama iki hafta sonra bu üniversiteyi bırakarak, Prag Üniversitesi'nin Hukuk Fakültesi'ne geçti. Hukuk öğreniminden sonra bir süre bir sigorta şirketinde çalıştı. 1923'te yazılarına odaklanmak için Berlin'e gitti ama kısa bir müddet sonra yakalandığı tüberkülozdan ötürü 3 Haziran 1924'te hayatını kaybetti.

Joseph roth

2 Eylül 1894 tarihinde Avusturya-Macaristan İmparatorluğu sınırları içinde kalan Doğu Galicya'nın Brody kentinde dünyaya gelir. Önce Lemberg'de, daha sonra da Viyana'da Alman Dili Edebiyatı yükseköğrenimi yapar. Avusturya-Macaristan İmparatorluğu'nun dağılmasıyla sonuçlanan I. Dünya Savaşı'nın Roth'un yaşamında büyük bir etkisi olmuştur. Cepheye avcı er olarak geçirdiği 1916-1918 yıllarında Viyana'daki bazı dergilere köşe yazıları yollar. Savaş sonunda döndüğü Viyana'da, kendini iyice gazeteciliğe verir. Kısa sürede başarılı bir gazeteci olarak isim yapan Roth 1923 yılında *Frankfurter Zeitung*'un muhabiri olur. Gazeteciliğin yanı sıra, kendini edebiyata da veren Joseph Roth 1924-1939 arasında bütün ünlü romanlarını kaleme alır. 1922'de Viyana'da evlenmiş olduğu eşi Friederike'nin ölümcül hastalığı Roth'u kişisel sorunlara sürükler. Kendini içkiye verir. Roth 23 Mayıs 1939'da Paris'te fakirler hastanesi Hospital Necker'e yatırılır. Joseph Roth 27 Mayıs 1939 günü çift taraflı akciğer kanserinden yaşamını yitirir.

robert musil

(d. 6 Kasım 1880, Klagenfurt, Avusturya - ö. 15 Nisan 1942, Cenevre, İsviçre) dünya klasikleri arasına girmiş *Der Mann ohne Eigenschaften*'ın (Niteliksiz Adam) yazarı. Mährisch-Weisskirchen'de başladığı askerlik eğitimi yarıda bırakarak mühendislik okudu. Sonrasında felsefe ve psikoloji eğitimi gördü. 1914-1918 arasında orduda görev yaptı. Berlin'e gitti ama Nazilerin başa geçmesiyle 1933'te Viyana'ya döndü. 1938'de Zürich üzerinden Cenevre'ye gitti ve ölümüne dek orada yoksulluk içerisinde yaşadı.

stefan zweig

28 Kasım 1881'de Viyana'da varlıklı bir Yahudi ailesinin çocuğu olarak doğdu. Fransızca, İngilizce, Latince ve Antik Yunanca dillerine vakıftır. Gerçek bir kültür insanı olan Zweig, hümanist bir entelektüeldir. Zweig Avrupa'nın içinde bulunduğu krizden çıkabilmesi için "kültür" kavramı üzerinde durmuştur. Faşizmin entelektüellere soluk alırdmadığı bir

dönemdir. Hitler'in şiddet politikaları tırmanınca Avusturya'yı terk edip İngiltere'ye gider. Zweig, 1940'da New York'a yerleşir ama ardından Brezilya'nın imparatorluk şehri olarak nitelendirilen Petropolis'teki bir Alman kolonisinin bulunduğu yerleşim yerine geçer. 2 Şubat 1942'de karısı Lotte ile birlikte intihar eder.

arthur schnitzler

(d. 15 Mayıs 1862, Viyana -ö. 21 Ekim 1931, Viyana, Avusturya) Avusturyalı oyun ve roman yazarı, 20. yüzyılın başında Viyana'daki burjuva yaşamını anlatan psikolojik oyunları ile tanınmıştır. Ünlü bir Yahudi hekimin oğluydu. Tıp öğrenimi gördü ve yaşamının büyük bir kısmını doktorluk yaparak geçirdi. Psikiyatri ile de ilgilenmiştir. İlk kez *Anatol* (1893) adlı oyunuyla adını duyurmaya başladı. Her biri tek perdelik yedi oyundan oluşan bu eserinde genç ve zengin bir Viyanalının aşk serüvenlerini yarı ciddi bir üslupla anlattı. Schnitzler, 10 dramatik diyalogdan oluşan oyunu *Reigen*'da (1897, Rondo) burjuva kadın ve erkeklerin cinsel hayatını anlattı. Oyun 1920'de sahnelendiğinde skandal yarattı. Eser 1950'de Max Ophüls tarafından *Rondo* adıyla filme çekildi. Genellikle tek perdelik oyunlar ve kısa öyküler yazmıştır.

* * *

kıvanç tanrıyar

1979 İstanbul doğumludur. Avusturya Lisesi mezunu. Lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Felsefe Bölümü'nde, yüksek lisans eğitimini Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nde tamamladı. 2006 yılından beri çevirmen olarak çalışıyor. Takriben 30 çevirisi yayınlanmıştır. Sel Yayıncılık'ın LGBT Kitaplığı serisi için Sherry Wolf, Codelia Fine, Hugh Stevens gibi isimlerin eserlerini çevirdi. David Harvey'in *Sermayenin Mekânları* (Sel Yayıncılık, 2012) kitabının çevirmenlerinden biridir. Mariam Fraser'in "Queer'i Sınıflamak: Rekabet Halindeki Politikalar" (*Queer Tahayyül*, Der. Sibel Yardımcı / Özlem Güçlü, Sel Yayınları, 2013). Bunların yanı sıra, öne çıkan çevirileri: Karl Marx, *Etnoloji Defterleri* (Hil Yayınları, 2013); Paul Cartledge'in *Pratikte Antik Yunan Düşünce Tarihi* (İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2013). Ayrıca 2008-2009 yılları arasında KAOS-GL için haber çevirileri yaptı.

İçindekiler

franz kafka / ceza kolonisi.....	7
joseph roth / barbara.....	40
robert musil / kız katili moosbrugger.....	52
stefan zweig / cenevre gölün'deki kaçak.....	66
arthur schnitzler / ölmek.....	76

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

avusturya'dan
ölüm
beşlemesi

franz kafka

ceza kolonisi

“*N*evi şahsına münhasır bir aygıttır” dedi Subay, araştırma amacıyla orada bulunan yolcuya ve çok da iyi tanıdığı aygıtı âdeta hayranlıkla baktı. Yolcu, amirine itaatsizlik ve hakaretten hüküm giymiş bir askerin infazı için, Komutan'ın daveti üzerine sadece nezaketen gelmiş gibi görünüyordu. Anlaşılan, ceza kolonisinde bu idama gösterilen ilgi o kadar da büyük değildi. Burada, çıplak tepelerin çevrelediği derin, kumlu ve küçük vadide Subay ile Yolcu dışında sadece lakayt tavırlı, geniş çeneli, saçları ve yüzü perperişan Mahkûm ile Mahkûm'un el ve ayak bileklerine, bir de boynuna dolanmış, bağlayıcı zincirler yoluyla birbirine eklenmiş küçük zincirlerin düğümlendiği ağır zinciri tutan bir asker hazır bulunuyordu. Aslında, Mahkûm o kadar köpekçe bir itaat gösteriyordu ki, tepelerde koşmasına izin verilebilirmiş ve infazın başlangıcında bir ısıklık çalınsa karşı koymadan gelecekmiş izlenimi uyandırıyor.

Yolcu, aygıtla pek ilgilenmiyordu, bariz bir ilgisizlikle Mahkûm'un arkasından bir oraya bir buraya gidip geliyordu; o sırada Subay son hazırlıkları yapıyor, toprağın derinliklerine inşa edilmiş aygıtın kâh altlarına doğru sürünüyor, kâh üst kısımlarını tetkik etmek için bir merdivene tırmanıyordu. Bunlar aslında bir teknisyene bırakılabilecek iş-

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

lerdi, fakat Subay ya bu aygıtın özellikle tutkunu olduğu için ya da başka sebeplerden işi başka herhangi birine emanet etmeye güvenemeyeceğinden büyük bir şevkle bunları yapıyordu. “Şimdi her şey hazır!” diye bağırdı sonunda ve merdivenden indi. O kadar yorulmuştu ki ağzını kocaman açmış nefes alıp veriyordu, üniformasının yakalığine da iki zarif hanım mendili sıkıştırıvermişti.

Yolcu, Subay’ın ondan beklediği gibi aygıt hakkında bilgi edinmek yerine şunları söylemekle yetindi: “Bu üniformalar tropik havalar için çok kalın.” “Elbette” dedi Subay ve orada duran bir su kovalarında petrol ve makine yağından kirlenmiş ellerini yıkadı, “fakat bunlar vatan anlamına geliyor; vatanımızı kaybetmek istemeyiz. Peki ama şu aygıtı bir bakın” diye ekledi, ellerini bir mendille kuruladı ve aynı anda aygıtı işaret etti. “Bugüne dek elle işlemesi gerekiyordu, fakat aygıt artık tek başına çalışıyor.” Yolcu, kafasını salladı ve Subay’ı takip etti. Subay ise her türlü arızaya karşı kendini güvenceye almaya çalıştı ve sonra dedi ki: “Elbette aksaklıklar oluyor, gerçi bugün olmayacağını umuyorum, her hâlükârda hesaba katılmalı. Aygıtın on iki saat duraksız işlemesi gerekiyor. Fakat aksaklık olursa da, bunlar pek ehemmiyetsiz ve hemen giderilebilir şeyler olacaktır.”

“Oturmak istemez misiniz?” diye sordu sonunda ve hasır sandalye yığınının bir tanesini önüne çekerek Yolcu’ya yer gösterdi; Yolcu da reddedemedi. Kaçamak bir bakış fırlattığı bir çukurun kenarında oturuyordu şimdi. Çukur çok derin değildi. İçinden çıkarılmış toprak yığınının bir duvar örülmüştü bir yanında, diğer yanında ise aygıt vardı. “Komutan size aygıtı açıkladı mı, bilmiyorum” dedi Subay. Yolcu belli belirsiz bir el hareketi yaptı. Subay için bundan iyisi Şam’da kayısıydı, çünkü bu sayede artık aygıtı kendisi tanıtabilecekti. “Bu aygıt, eski Komu-

tanımızın buluşudur” dedi ve bir krank koluna yaslanarak kolu kavradı: “En baştaki denemelerinin hemen hepsinde onunla birlikte çalıştım, son halini alana kadar da tüm işlere katıldım. Bu buluşun tüm şerefi her şeyden önce sadece ve sadece ona aittir. Eski Komutanımız hakkında bir şey duydunuz mu? Duymadınız mı? Tüm ceza kolonisinin düzenlemesinin onun eseri olduğunu söylesem abartmış olmam. Biz arkadaşları, daha onun ölümünde dahi, halefinin isterse aklında bin bir çeşit yeni planı olsun, kolonideki yapının kendi içinde çok tutarlı olduğunu, bu yüzden de en azından yıllarca eskisinin düzenini değiştiremeyeceğini biliyorduk. Tahminimiz de tuttu. Yeni Komutan, eskisinin düzenini tanımak zorunda kaldı. Yazık! Eski Komutanımızı tanıyamadınız! Ama...” diye, lafına kaldığı yerden devam etti Subay: “Burada gevezelik ediyorum, onun aygıtı ise burada önümüzde duruyor. Gördüğünüz üzere üç kısımdan oluşuyor. Zaman içerisinde bu kısımlardan her biri için âdeta popüler isimler bulundu. Alttakinin adı Yatak, üsttekinin adı Yazıcı ve ortada, titreyen kısmın adı ise Tırmık. “Tırmık mı?” diye sordu Yolcu. Pek dikkatli dinlememişti; güneş, gölgesiz vadide asılı kalmıştı. İnsan bu yüzden düşüncelerini toplamakta zorluk çekiyordu. Böyle olunca da, apoletlerin ağırlığı altında ezilmiş, sırma şeritlerle dolu bu dar tören üniformasının ceketinin içinde hem işini açıklamak için o kadar şevkle uğraşan, hem de tornavidayla bir orada bir burada vida sıkıştıran Subay, Yolcu’ya daha da takdire şayan görünüyordu. Yolcu’nunkine benzer bir hâl, Asker için de geçerli gibiydi. Asker, zinciri Mahkûm’un iki bileğine dolamıştı, bir eliyle tüfeğine dayanıyordu, ensesini aşağı doğru eğmişti ve hiçbir şeyle ilgilenmiyordu. Yolcu buna şaşırmadı, çünkü Subay Fransızca konuşuyordu, oysa muhakkak ki, ne Asker ne de Mahkûm Fransızca biliyordu.

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

Yine de Mahkûm'un Subay'ın açıklamalarını takip etmek için uğraşması, bir o kadar dikkat çekiciydi. Uykulu bir ısrarla bakışlarını hep Subay'ın gösterdiği yöne çeviriyor ve Subay'ın konuşması Yolcu tarafından kesilince, Subay gibi o da Yolcu'ya bakıyordu.

"Evet, Tırmık" dedi Subay, "bu isim ona cuk oturuyor. İğneler tırmık biçiminde düzenlenmiştir; aygıtın tümü de bir tırmık gibi, ama tabii tek bir yerde ve çok daha sanat-kârca işliyor. Zaten hemen anlayacaksınız. Buraya, Yatak'a Mahkûm yatırılır. –Ben elbette ilk önce aygıtı açıklamak ve ancak ondan sonra prosedürün kendisini işlettirmek isterim. Siz de böylece prosedürü daha iyi takip edebilirsiniz. Yazıcı'da da bir dişli çark çok sert biçimde aşınmış, harekete geçtiğinde çok gıcırıyor; insan gürültüde karşısındakini anlayamıyor; burada yedek parçaları temin etmek ise oldukça zor-. Söylemiş olduğum gibi, Yatak işte burada duruyor. Bütününüyle bir pamuk tabaka ile örtülü, ne amaçla böyle yapıldığını sonra öğreneceksiniz. Mahkûm, bu pamuk tabakaya yüzükoyun yatırılır, elbette çıplak. Burada ellerini, burada ayaklarını, burada boynunu sıkı sıkıya bağlamak için kemerler var. Yatağın başucunda, daha önce dediğim üzere adamın yüzükoyun yattığı yerde, doğrudan ağzına sıkıştırılacak biçimde, kolaylıkla ayarlanabilen küçük bir keçe parçası var; amacı, bağırmasını ve dilini ısırmasını engellemek. Adam elbette keçeyi ısırma-lıdır, öteki türlü boyun kayışı yüzünden ensesi kırılabilir." "Bu pamuk mu?" diye sordu Yolcu ve öne eğildi. "Evet, elbette" dedi Subay gülümseyerek, "dokunun." Yolcu'nun elini kavradı ve onu Yatak'ın üzerinde gezdirdi. "Özel hazırlanmış bir pamuktur, bu yüzden çok bilinmedik bir şey gibi görünüyor. Ne işe yaradığı hakkında daha ayrıntılı bilgi vereceğim." Yolcu, aygıtla az da olsa ilgilenmeye başlamıştı. Elini güneşe karşı gözlerini kapatacak şekilde

tutuyor ve aygıtı doğru yukarı bakıyordu. Kocaman bir şeydi aygıt. Yatak ve Yazıcı'nın çevrelerinin uzunluğu aynıydı, iki karanlık mahfaza gibi görünüyordlardı. Yazıcı, Yatak'ın yaklaşık iki metre yukarısına yerleştirilmişti; her ikisi de köşelerden güneşte neredeyse ışınlar saçan dört pirinç çubukla tutturulmuştu. Mahfazalar arasında çelik bir halatın ucunda Tirmık salınıyordu.

Subay, Yolcu'nun önceki umursamazlığını pek fark etmemişti, fakat konuya yeni yeni ilgi duymaya başladı-ğını anladı. Bu yüzden Yolcu'nun aygıtı gözlemlemesine karışmamak için ona zaman ayırmak üzere açıklamalarına ara verdi. Mahkûm da Yolcu'yu taklit ediyordu. Elini gözüne siper edemediği için çıplak gözlerini kırıpıştırarak yukarıya doğru bakıyordu.

Yolcu, "Öyleyse adam yatıyor" dedi, sandalyenin arkasına yaslandı ve bacak bacak üstüne attı.

"Evet" dedi Subay, kasketini hafifçe geriye itti ve sıcaktan terlemiş yüzünü eliyle okşadı. "Hele bir dinleyin! Hem Yatak'ın hem Yazıcı'nın kendi elektrikli bataryaları var. Yatak bataryayı kendisi için, Yazıcı ise Tirmık için kullanıyor. Adam sımsıkı bağlanır bağlanmaz, Yatak harekete geçirilir. Yatak; minicik, çok hızlı kasılmalarla yanlamasına ve aynı zamanda da bir aşağı bir yukarı titrer. Buna benzer aygıtları sanatoryumlarda görmüş olmalısınız, fakat bizim Yatak'ımızda tüm hareketler inceden inceye hesaplanmıştır. Zira bu hareketler, büyük bir ihtimamla Tirmık'ın hareketlerine göre ayarlanmış olmak zorundadır. Yargının esas icrası Tirmık'a bırakılmıştır."

"Yargı kararı nedir?" diye sordu Yolcu. "Bunu da mı bilmiyorsunuz?" diye sordu Subay hayretle ve dudaklarını ısır-dı: "Açıklamalarım dağınık olduğu için özür dilerim. Sizden çok özür dilerim. Zira eskiden açıklamaları Komutan yapıyordu; fakat yeni Komutan bu şanlı görevden

kafka-
roth-
musil-
sweig-
schnitzler

kendini geri çekti. Bu kadar önemli bir ziyareti..." Yolcu, bu iltifatı iki eliyle savuşturmaya uğraştı; fakat Subay, söylediklerinde ayak diredi: "böyle bir ziyarette bulunan bu kadar önemli bir kişiyi yargımızın işleyiş biçiminden haberdar dahi etmemek yeni bir..." Bir küfür dilinin ucuna kadar geldi, fakat kendini tuttu ve şunları söylemekle yetindi: "Bana bu konuda malumat verilmedi, benim bir suçum yok. Ama bunun yanında yargı prosedürlerimizi açıklamakta en ileri derecede yetkiliyim, çünkü burada taşıdığım şeyler..." Göğsündeki cebe vurdu: "eski Komutan'ın buna ilişkin çizimleri..."

"Bizzat Komutan'ın çizimleri mi?" diye sordu Yolcu: "Tüm bunların hepsini kendi bünyesinde mi bir araya getirdi: asker, yargıç, tasarımcı, kimyager, ressam?"

"Elbette" dedi Subay, donuk ve dalgın bir bakışla başını eğdi. Sonra tetkik edercesine ellerine baktı. Ellerini çizimlere dokunmak için yeterince temiz bulmamıştı. Kovanın yanma gitti, ellerini yeniden yıkadı. Daha sonra küçük deri bir dosya çıkardı ve şunları söyledi: "Bizim yargımız o kadar da katı değil. Mahkûm'un çiğnemiş olduğu yasa, Tırmık'la bedenine yazılır. Mesela şu Mahkûm'un.." Subay, adamı parmağıyla gösterdi, "bedenine 'Amirlerine Saygı Duy!' yazılacak."

Yolcu, adama kaçamak bir bakış fırlattı; Subay onu gösterdiği esnada, Mahkûm başını önüne eğmiş duruyordu ve bir malumat edinmek için tüm dikkatini dinlemeye toplamış gibi bir hali vardı. Sıkıdığı dolgun dudaklarının hareketleri, hiçbir şey anlamadığını açık seçik gösteriyordu. Yolcu, bin bir tane farklı soru sormak istemişti, fakat adama bakarak sadece şunu sordu: "Ne hüküm giydiğini biliyor mu?" "Hayır" dedi Subay ve derhal açıklamalarını sürdürmek istedi, fakat Yolcu onun sözünü kesti: "Kendi hükmünün ne olduğunu bilmiyor

mu?” “Hayır” dedi Subay yeniden ve Yolcu’dan sorusu için daha anlamlı bir sebep beklercesine bir anlığına duraladı. Sonra devam etti: “Bunu ona bildirirken bir faydası olmazdı. Zaten bedeni üzerinde öğrenecek.” Yolcu aslında susmak istiyordu, tam da o anda Mahkûm’un bakışlarını kendisine yönelttiğini hissetti. Mahkûm, tasvir edilen süreci onun tasvip edip etmediğini sorar gibiydi. Bu yüzden hâlihazırda geriye yaslanmış olan Yolcu, yeniden öne eğildi ve soruverdi: “Fakat bir hüküm giydiğini elbette biliyor, öyle değil mi?” “Bunu da bilmiyor” dedi Subay ve şimdi de ondan birkaç tuhaf fikri paylaşmasını beklermişçesine Yolcu’ya gülümsedi. “Hayır mı!” dedi Yolcu ve alnını kırıştırdı. “O zaman bu adam, savunmasının nasıl yorumlandığını da bilmiyor?” “Kendini savunacak fırsatı olmadı” dedi Subay ve kendi kendine konuşuyormuş, kendisine son derece doğal gelen şeyleri Yolcu’ya anlatarak onu utandırmak istemezmiş gibi uzaklara baktı. “Kendisini savunacak fırsata sahip olmuş olması gerekirdi” dedi Yolcu ve sandalyeden kalktı.

Subay, aygıtla ilgili açıklamalar nedeniyle çok fazla zamanının harcanacağı tehlikesini fark etti. Bu yüzden Yolcu’ya doğru gitti, kolunu onun kine doladı, artık tüm dikkatin bariz biçimde kendi üzerine yoğunlaştığını hissettiği için gergince dikilmiş olan Mahkûm’u gösterdi eliyle –o sırada Asker de zinciri çekiyordu– ve şöyle dedi: “Mesele şu şekilde cereyan ediyor. Burada, ceza kolonisinde yargıçlık görevine getirildim. Genç olmama rağmen. Zira, ceza ile ilgili tüm meselelerde eski Komutan’ın yanında oldum ve aygıtı en iyi ben tanıyorum. Karar vermedeki prensibim şudur: Suç her zaman şüphesiz vardır. Diğer mahkemeler bu prensibe uyamazlar, çünkü çok başlıdırlar, ayrıca üzerlerinde daha da yüksek mahkemeler vardır. Burada işler böyle gitmiyor ya da en azından

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

eski Komutan varken gitmiyordu. Oysa yenisi, benim mahkememe burnunu sokma şevkini gösterdi, fakat şimdiye dek onu geri çevirmeyi başardım, geri çevirmeye de devam edebileceğim. Bu dava ile ilgili aydınlatılmak istemiştiniz. Tüm davalar kadar basit. Bir yüzbaşı, kapısının önünde hizmetli görevindeki bu adamın uyuduğu, görevini uyuklayarak savsakladığı yönünde bir ihbarda bulundu bu sabah. Görevi, her saat başı saatin gongu çaldığında ayağa kalkıp yüzbaşının kapısında onu selamlamaktı. Zor bir görev olmasa gerek, ama önemli, çünkü hem nöbet tutup hem de hizmet etmek için dinç kalması gerek. Yüzbaşı, dün gece hizmetli görevini yerine getiriyor mu diye bakmak istemiş. Gece ikide gong çalınca kapıyı açmış ve onun kıvrılıp uyuyakaldığını görmüş. Süvari kamçısını almış ve adamın yüzüne doğru şaklatmış. O da ayağa kalkıp özür dilemek yerine efendisinin bacaklarından tutmuş, onu sarsmış ve bağırmış: "Kamçıyı bir kenara at, yoksa seni hapır hupur yerim!" Meselenin iç yüzü bu. Yüzbaşı bir saat önce bana geldi; beyanatını, sonunda da hemen hükmü yazdım. Adamın zincire vurulmasını sağladım. Tüm bunlar çok kolaydı. Adamı önceden çağırırsam ve sorguya çeksem, sadece keşmekeş çıkardı. Yalan söylerdi, onun yalanlarını çürütebilseydim bile yerine yeni yalanlarla gelirdi... ve bu böyle devam ederdi. Fakat artık onu tutuyorum ve bırakmıyorum. Şimdi her şey açıklığa kavuştu mu? Fakat vakit geçiyor, infazın çoktan başlamış olması gerekiyordu, oysa ben daha aygıtın nasıl çalıştığını anlatmayı bitiremedim bile."

Yolcu'yu sandalyeye oturmaya zorladı, tekrar aygıtı döndü ve başladı: "Gördüğünüz üzere, Tirmık insan biçimine uygun bir yapıda. Tirmık burada bedeninin üst kısmı için çalışıyor; burada da bacaklar için tirmıklar var. Kafa için ise sadece bu küçük oymacı kalemi hazırlandı. An-

layabildiniz mi?” Yolcu’ya en geniş kapsamlı açıklamalarda bulunmaya hazır ve dostane bir tavırla eğildi.

Yolcu, çatık kaşlarla Tirmık’a baktı. Mahkeme prosedürleri hakkındaki açıklamalar onu memnun etmemişti. Yine de, burasının bir ceza kolonisi olduğunu, burada özel tedbirlerin gerekli olduğunu ve en son ayrıntısına kadar askerî tedbirlerle işlemek zorunda olduğunu kendi kendine hatırlatmak zorundaydı. Fakat bunun yanında, belli ki yeni bir prosedürü yavaş da olsa işleyişe geçirme amacını güden, bu tutucu zihniyete sahip Subay ile anlaşılamayan yeni Komutan’a karşı içinde biraz ümit beslemeye başlıyordu. Yolcu, bu düşüncelerden yola çıkıp sordu: “Komutan infazda yer alacak mı?” “Kesin değil” dedi Subay. Pattadak soruverilmiş bu soru ona çok dokunmuştu; bozulduğu, dostane çehresinin değişmesinden belli oluyordu: “Tam da bu yüzden acele etmemiz lazım. Hatta, müteessirim ama, açıklamalarımı kısa kesmek zorundayım. Fakat yarın aygıt yeniden temizlendiğinde –bu kadar kirleniyor olması onun tek kusuru– açıklamalarımın en ince ayrıntısına kadar devam edebilirim. Şimdi ancak en gerekli olanları sıralıyorum: “Adam yatakta yatarken ve yatağın titremesi sağlandığında, Tirmık bedene doğru indiriliyor. Kendini öyle bir ayarlıyor ki Tirmık, sivri uçlarıyla bedene şöyle bir dokunuveriyor; ayarlanma biter bitmez, bu çelik halat birden gerilip sopa gibi oluyor. İşte oyun başlıyor. İşin uzmanı olmayan kimse, dışarıdan bakınca bu cezalar arasında bir fark görmez. Tirmık, tekdüze çalışıyormuş gibi görünür. Oysa dişlerini titreye titreye bedene batırıyor, beden de ayrıca yattığı yatak içerisinde titriyor. Yargının nasıl uygulandığını herkesin denetleyebilmesi için Tirmık camdan yapılmıştır. Bu, iğneleri içeride sabitlemede birkaç teknik zorluğa sebep oldu, fakat birçok denemeden sonra başarıya ulaşıldı. Biz de hiçbir çabadan çekinmedik. Şimdi

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

de herkes, bedene kazınacak yazıyı camdan görebilecek. Yaklaşıp iğneleri görmek istemez misiniz?”

Yolcu, ağır ağır ayağa kalktı, oraya gitti ve Tirmık'ın üzerine eğildi. “Görüyorsunuz ya” dedi Subay, “iki türlü iğne, çok yönlü düzenek. Her uzunun yanında bir kısa. Uzun olan yazıyor, kısa olan kanı yıkamak ve yazıyı her zaman rahat okunur kılmak üzere su fışkırtıyor. Kanlı su, buradan küçük oluklara akıtılıyor ve sonunda ana olukla gider borusuna, oradan da çukura doğru gidiyor.” Subay, parmağıyla tam kanlı suyun akması gereken yola işaret etti. Subay, bunu olabildiğince seyirlik kılmak için künkün ağzını iki eliyle kavradığında, Yolcu kafasını kaldırdı ve eliyle geriye yoklayarak sandalyesine geri gitmek istedi. O anda, kendisi gibi Mahkûm'un da Subay'ın davetine uyup Tirmık'ın tasarımını yakından gözlemlemekte olduğunu görünce ürktü. Zinciri elinde tutan uyuyakalmış askeri biraz sürüklemiş ve kendisi de camın üzerine eğilmişti. Tereddütlü gözlerle iki efendinin hâlihazırda incelemiş olduğu şeyleri aradığı, ama ona bir açıklama yapılmadığı için bunda başarılı olamadığı görülebiliyordu. Bir bu yana bir öteki yana eğiliyordu. Gözleriyle camı sürekli süzüyordu. Yolcu, onu geri itmek istedi, zira bu yaptığı muhtemelen cezalandırılması gereken bir şeydi. Fakat Subay, bir eliyle Yolcu'yu sıkı sıkı tuttu, diğer eliyle siperlikten bir avuç toprak aldı ve Asker'e attı. Asker birden gözlerini açtı ve Mahkûm'un yapmaya cüret ettiği şeyi gördü, silahını atıverdi, topuklarını yere gömdü, Mahkûm'u hemen geri çekip yere devirdi, sonra da onun debelenerek zincirlerini şakırdatmasını izledi. “Onu ayağa kaldır!” diye bağırdı Subay, çünkü Mahkûm'un Yolcu'nun dikkatini fazlasıyla dağıttığını fark etmişti. Hatta Yolcu, Tirmık'la uğraşmaktan ziyade ondan öteye eğilerek Mahkûm'un başına gelecekleri anlamak istiyordu.

“Ona dikkatli davran!” diye bağırdı Subay yeniden. Aygıtın etrafında dolanarak Mahkûm’u bizzat koltukaltlarından kavradı ve sık sık kayıp düşen adamı Asker’in yardımıyla ayağa kaldırdı.

“Artık her şeyi biliyorum” dedi Yolcu, Subay ona yeniden döndüğünde. Subay da, “En önemlisi hariç” dedi, Yolcu’yu kolundan kavradı ve yüksekleri işaret etti: “Orada Yazıcı’da Tırmık’ın hareketini belirleyen çark mekanizması var; bu çark mekanizması, yargı kararına uyan çizime göre düzenleniyor. Ben hâlâ eski Komutan’ın çizimlerini kullanıyorum. İşte buradalar!” Deri bir dosyadan birkaç sayfa çıkardı: “Ama bunları maalesef elinize teslim edemem, bunlar elimdekilerin en kıymetlileri. Oturun şöyle, size bunları şöyle uzaktan göstereceğim, böylece her şeyi bir güzel görebileceksiniz.” İlk sayfayı gösterdi. Yolcu, tasvip ediyormuş gibi bir şeyler söyleyecekti, ama sadece labirentimsi, birbiriyle birçok yerde çakışan ve kâğıdı ancak çaba sarf edildiğinde beyaz boşlukların algılanabileceği sıklıkta kaplamış satırları görüyordu. “Buyurun, okuyun!” dedi Subay. “Okuyamıyorum” dedi Yolcu. “Oysa oldukça okunaklı” dedi Subay. “Oldukça sanatsal” dedi Yolcu, Subay’ı baştan savarak, “fakat çözemiyorum.” “Evet” dedi Subay, güldü, dosyayı yeniden yerine yerleştirdi, “Okul çağındaki çocuklar için güzel yazı dersi örneği olmadığı kesin. İçindekileri uzun uzadıya okumak gerekiyor. Siz de sonunda elbette bunu anladınız. Elbette basit bir yazı olmamalı; çünkü hemen öldürmemesi gerekiyor; tam tersine takriben on iki saatlik bir zaman zarfında bu işi yapmalı, altıncı saat ise dönüm noktası olarak hesaplanıyor. Bir de birçok, birçok süsleme, esas yazıyı çevreliyor; gerçek yazı, bedeni dar bir kemer gibi sarıyor, bedenin kalan kısımları ise süslemeler için ayrıldı. Tırmık’ın ve başlı başına Aygıt’ın yaptığı işi şimdi takdir edebiliyor

kafka-
 roth-
 musil-
 zweig-
 sohnitzler

musunuz? Bir bakın hele!” Merdivene sıçradı, bir çarkı çevirdi ve aşağıya doğru bağırdı: “Dikkat, kenara çekilin!” Ve her şey harekete geçti. Çark gıcırdamasa her şey mü-kemmel gidecekti. Subay bu sinir bozucu çarka şaşırmış gibi yumruğunu sıktı, daha sonra Yolcu’ya doğru özür dilercesine kollarını uzattı ve aygıtın işleyişini aşağıdan gözlemlemek üzere aceleyle aşağı doğru kayd. Sadece Subay’ın fark ettiği üzere, bir şeyler yolunda gitmiyordu. Yeniden yukarı tırmandı, Yazıcı’nın iç kısmını elleriyle kavradı, sonra daha hızlı aşağı inebilmek için merdiveni kullanmak yerine bir direktan aşağı kayd ve gürültüde söyledikleri açık seçik biçimde duyulabilsin diye bütün gücüyle Yolcu’nun kulağına haykırdı: “İşlemi kavradınız mı? Tırmık yazmaya başlıyor, yazının ilk taslağı ile birlikte adamın sırtında işini bitiriyor, pamuk tabakayı yuvarlıyor ve Tırmık’a yeni yer açılması için bedeni yavaş yavaş döndürüyor. Bu arada üzerinden yazı geçmiş olduğu için yaralanan bölgeler, özel ilacı sayesinde kanamayı hemen durduran ve yazının yeniden derinlemesine kazılmasını hazırlayan pamuğun üstüne yatırılıyor. Burada Tırmık’ın kenarındaki dişliler, bedenin döndürülmeye devam etmesiyle birlikte pamuğu yaralardan söküyor, onu çukura atıveriyor ve Tırmık yine işe başlıyor. On iki saat boyunca giderek daha derine doğru kaza kaza yazıyor. Mahkûm, ilk altı saatte neredeyse eskiden yaşadığı gibi yaşıyor, sadece acı çekiyor. Keçe, iki saat sonra adamın ağzından çıkarılıyor, zira adamın artık bağıracak gücü kalmamıştır. Burada yatağın başucunda elektrikle ısıtılmış kâseye sıcak lapa konuyor, adam eğer isterse diliyle yakalayabileceği bu lapadan alabilir. Hiçbiri bu fırsatı kaçırmaz. Ben bunun aksini yapan tek mahkûm görmedim, bu konuda uzun zamandır da deneyim sahibiyim. Altıncı saat gelir gelmez iştahını kaybeder. Sonra burada genellikle diz çöker ve

hadiseyi gözlemlerim. Adam son lokmalarını pek yutamamaya başlar, sadece ağzında çevirir ve çukura tükürür. Bunun üzerine eğilmem gerekir, yoksa tükürdüğü lokmalar yüzüme gelebilir. Altıncı saate gelindi mi adamın sesi soluğu nasıl da kesilir! En aptalının bile zihni açılır. Her şey gözlerden başlar, buradan da tüm bedene yayılır. İnsanı Tirmık'ın altına yatmak için baştan çıkaran bir görünüş! Başkaca da bir şey olmaz; adam yazıyı çözmeye başlar, duymaya çalışıyormuşçasına dudaklarını büber. Yazıyı gözlerle çözmenin kolay olmadığını görmüştünüz, fakat bizim adamımız bunu yaralarıyla çözüyor. Hiç şüphesiz büyük emek; tamamlanabilmesi için altı saate ihtiyacı var. Fakat bundan sonra Tirmık, adamı tepeden tırnağa deliyor ve kanlı su ile pamuğun içine düştüğü çukura atıyor. Böylece infaz sona eriyor; biz ise, yani ben ve Asker, onu gömüyoruz.”

Yolcu, kulağını Subay'a doğru eğmişti ve elleri ceketinin cebinde, makinenin işleyişine bakıyordu. Mahkûm da görüyordu, fakat idrak edemiyordu. Birazcık eğildi, titreyen iğneleri takip etti; o sırada Asker, Subay'ın bir işareti üzerine, bıçakla Mahkûm'un gömleğini ve pantolonunu arkasından kesip yırttı, böylece adam çıplak kaldı; çıplaklığını örtbilmek için düşen kumaş parçalarını almak istedi, fakat Asker onu yukarı kaldırdı ve üstündeki son paçavraları da üstünden silkeledi. Subay, makineyi ayarladı; şimdi bastırılmış olan sessizlikte Mahkûm Tirmık'ın altına yerleştirildi. Zincirler çözüldü, bunun yerine kemerler bağlandı; bu durum, ilk bakışta Mahkûm için neredeyse bir kolaylık anlamına geliyordu. Ve şimdi Tirmık bir parça daha alçaltıldı, çünkü Mahkûm çelimsiz bir adamdı. Sivri uçlar ona dokunduğunda tüyleri diken diken oldu; Asker sağ eliyle meşgulken, o da sol elini nereye olduğunu bilmeden uzattı, fakat Yolcu'nun durduğu istikamete doğru yönelmişti.

kafka-
 roth-
 musil-
 zweig-
 schnitzler

Subay, en azından yüzeysel olarak açıkladığı infazın üzerindeki etkisini yüz ifadesinden okumak istermiş gibi Yolcu'ya yandan aralıksız bakıyordu.

El bileğine göre ayarlanmış kayış, muhtemelen Asker çok sıkı bağladığı için yırtılmıştı. Subay'ın yardım etmesi gerekiyordu, Asker ona yırtılmış olan kayış parçasını gösterdi. Subay da ona doğru gitti ve yüzü Yolcu'ya dönük, şunları söyledi: "Makine çok sıkı monte edilmiştir, bir orada bir burada bir şeyler kopabilir ya da kırılabilir; fakat bu durum, aygıtla ilişkin yargıya varırken bizi aldatmamalı. Kayışların yedekleri hemen getirtilir; ben bir zincir kullanacağım, ama sağ kol için salınımların yumuşaklığı etkilenecek." Zincirleri yerleştirirken konuşmaya devam etti: "Makineyi korumak için kullanılan araçlar çok kısıtlı. Eski Komutan'ın yönetimindeyken bana sırf bu amaç için serbestçe kullanabileceğim bir ödenek verilmişti. Burada olabilecek her türlü yedek parçanın saklandığı bir depo vardı. Zamanında bunları neredeyse israf ettiğimi kabul ediyorum; ama şimdi, eski kurumlara karşı savaşmak için her şeyi bahane eden yeni Komutan'ın iddia ettiği gibi müsrif değilim. Makinenin masrafları için ayrılmış kasa onun elinde artık, ben de yeni bir kayış için talepte bulunsam, yırtılmış parça ispat için isteneceğinden, yenisi ancak on gün içerisinde gelir, fakat o da kalitesiz bir çeşidi olur ve pek bir işe yaramaz. Ben bu arada kayışsız makineyi nasıl çalıştırırım, bu kimsenin umurunda değil."

Yolcu düşündü taşındı: Bilinmeyen ilişkilere kararlı bir şekilde müdahale etmek her zaman tehlikelidir. Ne ceza kolonisinin ne de onun ait olduğu devletin bir vatanşaydı. İnfazı suya düşürmek, hatta sadece kınamak isteyecek olsa, ona şunlar söylenebilirdi: "Sen bir yabancı, sessiz ol." Buna karşı gelecek tek söz sarf edemez, sadece tasdik edercesine, neden bu vakanın içinde ken-

disinin de bulunduğunu anlayamadığını, çünkü sadece gözlem amaçlı yolculuk ettiğini ve hiçbir biçimde yabancı mahkeme yasalarına müdahale etmek istemediğini ekleyebilirdi. Ancak burada işler her şeyden önce çok baştan çıkarıcı gibi duruyordu. Prosedürün adaletsiz ve infazın insanlık dışı olduğu su götürmezdi. Kimse Yolcu'yu çıkarıcılıkla suçlayamazdı, çünkü Mahkûm onun için yabancıydı, hemşerisi değildi, merhamet edilesi bir insan da değildi. Yolcu, bizzat daha yüksek makamlardan referans almıştı, büyük bir saygıyla karşılanıyordu; bu infaza davet edilmesi bile bu mahkeme hakkında onun fikrinin talep edildiğine işaret ediyor gibi görünüyordu. Hatta bu iyice olasıydı, çünkü şimdi açık ve seçik duyduğu üzere Komutan bu prosedürün taraftarı değildi ve Subay'a karşı neredeyse düşmanca bir tutum takınmıştı.

Yolcu, o sırada Subay'ın öfke dolu bağırtısını duydu. Tam keçeyi Mahkûm'un ağzına pek de kolaylıkla denemeyecek surette tıkmıştı ki, Mahkûm mide bulantısına karşı koyamadığından gözlerini kapadı ve kustu. Subay, keçeyi aceleyle Mahkûm'un ağzından çıkardı ve adamı yukarı kaldırıp sonra da kafasını çukura eğmek istedi; fakat artık çok geçti, pislik çoktan makineye akmıştı. "Hepsi Komutan'ın suçu!" diye haykırdı Subay ve ön taraftaki pirinç destekleri şuursuzca sarstı: "Makinem bir ahır kadar pislendi!" Titreyen elleriyle Yolcu'ya olan biteni gösterdi. "Infazdan bir gün önce hiç yemek verilmeyeceğini Komutan'a kavrayabileceği biçimde saatlerce anlatmadım mı? Fakat yeni ve yumuşak rejim, benimle hemfikir değil. Komutan'ın kadınları, Mahkûm'u sevk edilmeden önce boğazına kadar şekerlemeyle dolduruyorlar. Adam, hayatı boyunca kokuşmuş balıkla beslendi, şimdi ise şekerleme yemek zorunda! Hiçbir şeye itiraz da etmeyebilirdim, fakat üç aydır sipariş ettiğim yeni keçe neden getirtilemez? İnsan, yüzden fazla

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

adamın ölürken emdiği, ısırıldığı bu keçeyi tiksinti duymadan ağzına nasıl alabilir?”

Mahkûm başını eğdi, huzurlu görünüyordu; Asker, Mahkûm’un gömleğiyle makineyi temizlemekle meşguldü. Subay, içinde bir sezgiyle kendini bir adım geriye alan Yolcu’ya yöneldi ve kolunu kavrayarak kendi yanına çekti: “Aramızda kalsın, sizinle konuşmam gereken bir şeyler var” dedi, “mümkün mü?” “Elbette” dedi Yolcu ve yere eğdiği gözleriyle onu dinlemeye koyuldu.

“Şimdi hayretle takip etme fırsatını bulduğunuz bu prosedürün ve bu idamın günümüzde bizim kolonimizde artık açık taraftarı kalmadı. Ben bunun tek temsilcisiyim, aynı zamanda eski Komutan’ın mirasının tek temsilcisi... Prosedürün daha da genişletildiğini artık tahayyül edemiyorum, hâlihazırda bulunanı elde tutmak için tüm kuvvetimi sarf ediyorum. Eski Komutan hayat-tayken koloni onun taraftarlarıyla dolup taşıyordu; eski Komutan’ın ikna kabiliyetine kısmen sahibim, ama bende onun gücü hiç yok; bunun üzerine bu yöntemin taraftarları sindi, hâlâ onun tarafını tutan birçok kişi var, ama hiçbirisi itiraf etmiyor. Bugün, yani bir infaz gününde bir kiraathaneye gitseniz ve konuşulanlara kulak kesilseniz, belki de sadece muğlak ifadeler duyacaksınız. Bunlar samimi taraftarlardır, fakat şimdiki Komutan’ın yönetimi ve onun şimdiki görüşleri altında benim için son derece gereksizler. Ben de şimdi size soruyorum: Bu komutan ve onu etkileri altına alan kadınları yüzünden, böyle bir ömür verilen eser” makineyi işaret etti, “mahvolmak zorunda mı? Buna izin verilebilir mi? Sadece birkaç günlüğüne adamızda bir yabancı olarak bulunsanız bile? Fakat kaybedecek vaktimiz yok, benim yargı erkime karşı bir şeyler hazırlanıyor, komutanlıkta daha şimdiden içine alınmadığım görüşmeler yürütülüyor; hatta sizin bugün-

kü ziyaretiniz bile bana vaziyet için dikkate şayan görün-
dü; korkakça davranıldı ve sizi, bir yabancıyı yolladılar.
Geçmişte infaz nasıl da farklı oluyordu! İdamdan bir gün
evvel tüm vadi insanlarla dolup taşıyordu; herkes sadece
infazı görmeye geliyordu; Komutan, sabah erken saatler-
de kadınlarıyla birlikte beliriyor, fanfarlar tüm ordugâhı
uyandırıyor; ben her şeyin hazır olduğunu belirten
bildiriyi okuyordum; topluluk –hiçbir yüksek mertebeli
memurun katılmama hakkı yoktu– makinenin etrafında
düzenli biçimde yerleşirdi; bu zavallı hasır sandalye yığı-
nı ta o zamandan kalmıştır. Makine pırıl pırıl silinip sü-
pürülürdü, neredeyse her infaz için yeni yedek parçalar
getirtirdim. Yüzlerce gözün önünde –tüm izleyiciler, in-
fazı görebilecekleri yüksekliğe ulaşmak için parmak uç-
larına basarak dikilirdi ve Mahkûm bizzat Komutan
tarafından Tırmık'ın altına yerleştirilirdi. Bugün sıradan
bir askerin yapabildiği şey o zamanlar benim, mahkeme
başkanının işiydi ve bunu yapmak beni onurlandırıyor.
Ve böylece infaz başlardı! Makinenin işleyişini hiçbir
ahenksizlik bozamazdı. Bazıları artık seyretmezdi bile,
tam tersine kapalı gözlerle kumlara çömelirlerdi; herkes
bilirdi ki artık adalet yerini buluyordu. Sessizlikte sadece
Mahkûm'un keçe tarafından bastırılan iniltisi duyulurdu.
Günümüzde makine artık Mahkûm'dan keçenin boğabi-
leceğinden daha kuvvetli bir inilti çıkaramıyor; fakat
eskiden yazı yazan iğneler yakıcı bir sıvı damlatıyordu,
bugün ise buna izin yok. Ve sonra işte altıncı saat gelirdi!
Yakından bakmak isteyen herkese izin verebilmek müm-
kün değildi. Bizatihi Komutan herkesten önce çocukların
göz önünde bulundurulması gerektiğini idrak ederek
onları önde duracakları biçimde tasnif etmişti; ben de
mesleğim gereği her zaman önlerde bulunabiliyordum,
orada biri sağ, diğeri de sol kolumda iki çocukla çömeli-

kafka-
roth-
musil-
sweig-
schnitzler

yordum. İşkenceye uğramış yüzün nurlanan ifadesini hepimiz nasıl da izlerdik; bu sonunda elde edilmiş ve bir anda geçip giden adaletin görüntüsü nasıl da yanaklarımıza vuruyordu! Ne zamanlardı ama, Yoldaş!” Subay, kimin karşısında olduğunu belli ki unutmuş, Yolcu’ya sarılmış ve başını onun omzuna koymuştu. Yolcu çok mahcup olmuştu, Subay’ın üzerinden uzaklara doğru sabırsızca bir bakış fırlattı.

Asker, temizlik işini bitirmişti, bir teneke kutudan lapayı alıp kâseye koydu. Tamamen dinlenmiş gibi görünen Mahkûm, bunu fark eder etmez lapayı diliyle kapmak için uğraşmaya başladı. Asker, adamı giderek daha uzağa doğru iteliyordu, çünkü lapa daha sonra gelecek bir aşama için düşünülmüştü; fakat Asker’in kirli elleriyle lapayı avuçlayıp açgözlü Mahkûm’un kâsesinden yemesi de her hâlükârda münasebetsizlikti.

Subay kendini çabucak toparladı. “Sizi müteessir etmek istemedim” dedi. “O zamanları bugün tahayyül ettirebilenin mümkün olmadığını biliyorum. Dahası makine hâlâ kendi kendine çalışıyor. Bu vadide bir başına kalsa da kendi kendine çalışmaya devam eder. Ve ceset de sonunda, o günlerdeki gibi yüzlerce kişi sinekler misali çukurun etrafına toplaşmasa da, anlaşılamayacak kadar hafif bir uçuşla çukura düşer. O zamanlar çukurun çevresine sıkı bir korkuluk dikmemiz gerekmişti, çok zaman önce yıkıldı bu korku.”

Yolcu, yüzünü Subay’dan uzaklaştırmak istedi ve amaçsızca etrafına bakındı. Subay, Yolcu’nun vadinin ıssızlığını seyrettiğini sandı, bu yüzden onun ellerini kavradı, bakışlarını yakalamak için kendine doğru çekti ve sordu: “Nasıl bir utançtır, anlayabiliyor musunuz?”

Fakat Yolcu susuyordu. Subay, kısa bir süreliğine Yolcu’yu serbest ıraktı; aralanmış bacaklarıyla, elleri kalça-

larına dayanmış, sessiz sessiz durdu ve yere baktı. Sonra Yolcu'ya cesaret verici biçimde gülümsedi ve şunları söyledi: "Dün Komutan sizi davet ettiğinde yakınınızdaydım. Davet edildiğinizi duydum. Komutan'ı tanıyorum, davetle ilgili ne amaçladığını hemen anladım. Elindeki erk bana müdahale edecek kadar büyük olsa da, henüz buna cesaret edemiyor; o yüzden beni size, sizin gibi muteber bir yabancıнын yargısına bırakmak istiyor. Her şeyi inceden inceye hesaplamış. Bu, adada bulunduğunuz ikinci gün; eski Komutan'ı ve onun zihniyetini bilmiyordunuz, Avrupaî düşünceler sizin peşin hükümlerde bulunmanıza yol açıyor, belki de genel olarak idama, özellikle de mekanize bir biçimde işleyen infaz sürecine kökten karşısınız. Bir de üstüne, artık kamusal katılımın olmadığı, acıklı, biraz hasar görmüş bir makineyle yürütülen bir infazı izliyorsunuz... -Komutan böyle düşünüyor-, tüm bunlar göz önüne alındığında, benim prosedürümü haklı bulmamanız pekâlâ mümkün, değil mi? Haklı bulmadığınızda da, bu konuda sessiz kalmayacaksınız -hâlâ Komutan'ın bakış açısıyla konuşuyorum-, zira birçok kez sınanmış kanaatlerinize elbette güvenirsiniz. Hiç şüphesiz birçok halkın kendine has özelliklerini gördünüz ve bunlara saygı duymayı öğrendiniz, bu yüzden belki de kendi vatanınızda muhtemelen yapacağınız gibi prosedüre tüm gücünüzle karşı gelmeyeceksiniz. Fakat Komutan'ın buna asla ihtiyacı olmaz. Baştan savma, ağızdan dikkatsizce dökülmüş bir söz yeter. Onun dileğine uyuyormuş gibi durursa, sizin ikna olmanıza gerek bile yok. Sizi tüm kurnazlığıyla sorguya çekeceğine adım gibi eminim. Kadınları da etrafınızda çember olup oturacak ve kulak kabartacaklar. Siz üç aşağı beş yukarı şunları söyleyeceksiniz: 'Bizde adalet daha farklı işler' ya da 'Şüpheli, bizde yargıdan önce sorguya çekilir' ya da 'Bizde

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

idamdan başka cezalar da var' ya da 'Bizde ortaçağdan bu yana işkence yok'... Tüm bunlar size doğal geldiği gibi, bir o kadar da doğru olan, benim prosedürüme karışmayan masum yorumlardır. Fakat Komutan bunları nasıl karşılayacak? Onu, iyi Komutanımızı, birden sandalyesini kenara iter ve balkona koşarken görüyorum, arkasından koşuşturan kadınlarını görüyorum, sesini duyuyorum –kadınlar onun sesine gök gürültüsü diyor–, şöyle konuşuyor: 'Batı dünyasından büyük bir araştırmacı, tüm ülkelerdeki hukuki prosedürleri denetleme görevini üstlenmiş olup, prosedürümüzün eski uygulanma şeklinin insanlık dışı olduğunu söylemiştir az önce. Böyle bir kişiliğin bu hükmünden sonra bu prosedüre tahammül etmemin artık mümkün olmaması benim için son derece doğal. Dolayısıyla bugünden itibaren emrediyorum ki, vesaire...' Araya girmek istiyorsunuz, çünkü onun ilan ettiği şeyi söylemediniz, benim prosedürüme insanlık dışı demediniz, tam tersine derin idrakinize denk düşecek biçimde onun en insancıl ve insana layık infaz olduğunu düşünüyorsunuz, bu mekanizmaya hayran da oluyorsunuz, fakat artık çok geç; hanımlarla dolmuş taşmış balkona gelmediniz bile; kendinizi göstermek istiyorsunuz, haykırmak istiyorsunuz, fakat bir hanımın eli ağzınızı kapatıyor; benimle birlikte eski Komutan'ın eserinin de artık kurtulma şansı kalmamıştır."

Yolcu, gülmesini bastırmak zorunda kaldı. Bu kadar zor bulduğu görev demek ki çok basitti. Baştan savma bir tavırla konuştu: "Benim nüfuzumu abartıyorsunuz; Komutan bana verilen referansları okudu, mahkeme prosedürünün uzmanı olmadığımı biliyor. Fikrimi belirtseydim, bu ancak sıradan, resmî bir görevi olmayan bir bireyin fikri olacaktı; başka herhangi birinin görüşünden daha önemli olmayacaktı. Her hâlükârda, fikirlerim, bildiğim kadarıy-

la bu ceza kolonisinde birçok genişletilmiş hakkı olan Komutan'ın yanında çok önemsiz kaçacaktı. Komutan'ın bu prosedür hakkındaki fikri sizin inandığınız gibi bu kadar kesinse, korkarım ki benim mütevazı yardımına gerek bırakmayacak şekilde bu prosedürün sonu gelmiştir.”

Dediklerini Subay kavramış mıydı? Hayır, hâlâ kavrayamamıştı. Enerjik bir halde kafasını sallıyor, korkup sıçrayan ve lapanın başından geri çekilen Mahkûm ile Asker'e kaçamak bakışlar fırlatıyordu; Yolcu'nun iyice yakınına sokuldu, onun yüzü yerine ceketinin üzerindeki belli bir noktaya bakarak öncekinden daha da sessizce fısıldadı: “Komutan'ı tanımıyorsunuz; siz ona ve hepimize göre masum kalıyorsunuz –ifademin kusuruna bakmayın-. İnanın bana, etkiniz ne kadar çok dense yine de yetmez. İnfaza yalnız eşlik etmeniz gerektiğini öğrendiğimde çok mutlu olmuştum. Komutan'ın bu emri beni hedef alıyordu, fakat şimdi bunu kendi lehime çeviriyorum. İnfaza daha büyük bir katılım olması durumunda kaçınılmaz olacak yalan yanlış dedikodular ve aşağılayıcı bakışlar tarafından aklınızın çelinmesine fırsat vermeden benim açıklamalarımı dinlediniz, makineyi gördünüz ve artık infazı gözlemlemeye hazırsınız. Hiç şüphesiz çoktan yargıya vardınız; ufak tefek şüpheler olursa da, infaz manzarası bunları giderecektir. Ben de şimdi sizden rica ediyorum: Komutan'a karşı bana yardım edin!”

Yolcu, onun sözünü kesti. “Nasıl yardım edebilirim ki” diye haykırdı, “mümkün değil. Size yararımдан çok zararım olur.”

“Yapabilirsiniz” dedi Subay. Yolcu, Subay'ın yumruklarını sıktığını görünce biraz çekindi. “Yapabilirsiniz!” diye tekrarladı Subay, daha da ısrarcı. “Başarıya ulaşması gereken bir planım var. Nüfuzunuzun yeterli olmadığını düşünüyorsunuz. Bense yeterli olduğunu biliyorum.

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

Fakat haklı olduğunuzu varsayalım; bu yöntemin yaşatılması için kâfi gelmeyecek olan yöntemleri bile mümkün olduğunca denemek gerekli değil mi?” Hele bir planımı dinleyin. Bunun gerçekleştirilmesi için, sizin her şeyden önce bugün kolonideki prosedür hakkındaki hükmünüzle ilgili mümkün olduğunca suskun kalmanız gerekiyor. Bu konuda size doğrudan soru sorulmadığı müddetçe hiçbir biçimde kendi görüşünüzü belirtmemelisiniz. Verdiğiniz cevaplar kısa ve muğlak olmalı; bu konuda konuşmakta zorlandığınızı fark edilmeli, ola ki açık açık konuşmak zorunda bırakılırsanız, neredeyse kızgın bir halde lânet okuyarak sizi zorlamamalarını rica etmeniz gerekiyor. Sizden yalan söylemenizi beklemiyorum. Bilakis! Sadece kısa cevaplar vermelisiniz. Yaklaşık olarak, ‘Evet, infazı gördüm’ ya da ‘Tüm açıklamaları duydum’... Sadece bu, daha fazlasını istemiyorum. Çektiğinizi fark edecekleri acı için zaten yeterince fırsat var, Komutan’ın arzu ettiği biçimde olmasa da. O bunu elbette tamamen yanlış anlayacak ve kendi işine geldiği biçimde yorumlayacak. Planım buna dayanıyor. Yarın komutanlıkta Komutan’ın başkanlığında bütün yüksek mertebeli memurların yer alacağı büyük bir toplantı düzenlenecek. Komutan doğal olarak bu tip toplantıları gösteriye çevirmeyi iyi biliyor. Her zaman seyircilerle dolan bir galeri inşa edildi. Bu tip görüşmelerde yer almaya mecbur ediliyorum, fakat isteksizlik hali beni sarsıyor. Elbette her hâlükârda toplantıya davet edileceksiniz; bugün planıma göre davranırsanız, davet acil bir ricaya dönüşecektir. Ola ki bilinmeyen herhangi bir sebepten çağrılmadınız, o zaman hiç şüphesiz bunu talep etmelisiniz; bunun üzerine davet alacağınızı kesindir. Öyleyse yarın Komutan’ın locasında, kadınlarıyla birlikte oturursunuz. Yukarıya sık sık bakarak sizin orada olduğunuzdan emin olmak iste-

yecektir. Sadece dinleyici için ortaya atılmış farklı farklı, saçma sapan ve gülünesi gündem konularından sonra –ki çoğu zaman liman inşaatlarıdır, yine, yeniden, her zaman liman inşaatları!– mahkeme prosedürü hakkında da konuşulur. Komutan tarafından gerçekleştirilmezse ya da vaktinde yapılmazsa, olmasını ben sağlayacağım. Ayağa kalkacağım ve bugünkü infazı duyuracağım. Çok kısa, sadece bu bildiri. Bu tip bir bildiri elbette orası için alışılmış bir şey değil, ama yine de bu konuşmayı yapacağım. Komutan bana her zamanki dostane gülümsemesiyle teşekkür eder ve artık kendini geri çekemez, iyi bir fırsat yakalamıştır. ‘İnfazın bildirisi okundu’ ya da buna benzer bir şeyler söyler. ‘Bu bildiriye, ziyaretiyle kolonimize olağanüstü şeref verdiğine ilişkin hepinizin bilgi sahibi olduğu büyük araştırmacının işte bu infazda bizzat hazır bulunmuş olduğunu eklemek isterim. Bugünkü toplantımız da onun burada olmasıyla daha bir anlam kazandı. Bu büyük araştırmacıya, eski geleneğe göre infaz ve onun öncesindeki prosedürü nasıl değerlendirdiğini sormak istemez miyiz?’ Elbette her yerden alkışlar gelecek, genel bir mutabakat oluşacak, ben de en çok gürültü koparan olurum. Komutan bunun üzerine önünüzde bir reveransla eğilir ve şunları söyler: ‘Öyleyse herkes adına soruyu yöneltmış oluyorum.’ Siz de parmaklığa gelirsiniz. Herkesin görebileceği şekilde ellerinizi parmaklığın üstüne koyarsınız, yoksa hanımlar elinizi kavrar ve parmaklarınızla oynar. İşte şimdi en sonunda konuşma sırası sizdedir. İlerleyen saatlerin gerilimini o ana kadar nasıl taşıyabileceğim, bilmiyorum. Konuşmanıza kısıtlama getirmemelisiniz, hakikatle gürültü koparın, parmaklığın üzerinden uzanarak haykırın, evet evet, Komutan’a görüşünüzü, sarsılmaz görüşünüzü kükreyerek söyleyin. Fakat belki böyle davranmak istemezsiniz, sizin karakterinize

kafka-
 roth-
 musil-
 zweig-
 sohnitzler

uygun değildir, vatanınızda bu tip durumlarda daha farklı davranılıyordur, bu da doğru, bu da kâfidir, hiç ayağa kalkmayın, sadece birkaç söz söyleyin, ancak sizden hemen az aşağıda bulunan memurların duyabileceği tonda fısıldayın, yeterlidir. İnfaza katılımın yetersiz olduğundan, gıcırdayan çarktan, yırtılmış kayışlardan, tiksindirici keçeden bahsetmenize gerek yok. Hayır, geri kalan her şeyi ben üstüme alıyorum, inanın bana, benim konuşmam Komutan'ı salondan kaçırmazsa, o zaman ona diz çöktürecek, biat ettirecektir: 'Eski Komutan, senin önünde eğiliyorum.' Planım budur. Bu planı gerçekleştirmem konusunda bana yardım etmek ister misiniz? Fakat elbette istersiniz, hatta bunu yapmak zorundasınız." Subay, bunun üzerine Yolcu'yu iki kolundan kavradı ve zorlukla soluyarak yüzüne doğru baktı. Son cümleleri öyle bir haykırmıştı ki, bizzat Asker ile Mahkûm da meraklanmış, bir şey anlamadıkları halde, yemek yemeye ara vermişlerdi; lokmalarını çiğnerken Yolcu'ya bakıyorlardı.

Vereceği cevap Yolcu için baştan beri çok açıktı; hayatında edindiği çok fazla deneyim vardı, bu yüzden burada bocalamayacaktı. Temelde dürüsttü ve korkmuyordu. Yine de Asker ile Mahkûm'un gözleri önünde olmak onu bir nefes alıp verme süresi kadar duraksattı. Sonunda, söylemesi gereken şeyi söyledi: "Hayır." Subay gözlerini defalarca kırıştırdı, fakat bakışlarını onun üzerinden ayırmadı. "Bir açıklama ister misiniz?" diye sordu Yolcu. Subay sessizce kafa salladı. "Ben bu prosedüre karşıyım" deyiverdi Yolcu. "Daha bana içinizi açmanızdan önce -bu güveni elbette hiçbir koşulda kötüye kullanmayacağım-, bu prosedüre müdahale etmeye yetkim olup olmadığını ve müdahalemin de en küçük bir başarı şansı bulunup bulunmadığını düşündüm. Bu durumda, ilk önce kime başvurmam gerektiği ise benim için açıktı:

elbette Komutan'a. Vaziyeti, benim için daha da açık seçik hale getirdiniz; ben henüz sağlam bir karara varamamıştım, hatta tam tersine, dürüst inancınız içime işledi, her ne kadar fikrimden döndüremese de..."

Subay sessizliğini korudu, makineye döndü, pirinç desteklerden birini kavradı, sonra biraz daha üzerine eğilerek, sanki her şey yolunda mı diye denetlemek için yukarıya, Yazıcı'ya baktı. Asker ile Mahkûm arkadaş olmuş gibi görünüyordu; Mahkûm sıkı sıkıya zincirlendiği için hareket etmesi her ne kadar zor da olsa, Asker'e bir işaret çaktı; Asker ona doğru eğildi, Mahkûm ona bir şeyler fısıldadı, Asker de başını salladı.

Yolcu, Subay'ın yanına gitti ve şunları söyledi: "Ne yapmak istediğimi hâlâ bilmiyorsunuz. Gerçi prosedür hakkındaki görüşümü Komutan'a söyleyeceğim ama bunu bir toplantıda değil, onunla baş başayken yapacağım; burada da herhangi bir toplantıya katılabilecek kadar uzun kalmayacağım, yarın sabah erkenden yola çıkıyorum, en azından gemiye binmiş olacağım." Subay bu sözleri duymuş gibi görünmüyordu. "Prosedür sizi ikna edemedi demek" dedi kendi kendine ve nasıl ki bir yetişkin, bir çocuğun aptallığına gülümser ve bu gülümsemesinin ardında kendi gerçek düşüncelerini gizlerse, o da öyle gülümsedi.

"Öyleyse vakit geldi" dedi sonunda ve Yolcu'ya herhangi bir teklif, davet beklermiş gibi aydınlık gözlerle baktı birden.

"Vakti gelen ne?" diye sordu Yolcu huzursuzca, fakat bir cevap alamadı.

"Özgürsün" dedi Subay, Mahkûm'a kendi anadilinde. Mahkûm buna ilk önce inanmadı. "Artık özgürsün" dedi Subay. Mahkûm'un suratı ilk kez gerçek hayatla renklenmiş gibiydi. Doğru muydu? Yoksa bu karar Subay'ın gelip

geçebilecek haletiruhiyesine mi bağlıydı? Yabancı Yolcu onun merhamete gelmesini mi sağlamıştı? Ne olmuştu? Yüzü soru soruyormuş gibi duruyordu. Fakat uzun sürmedi. Artık her ne olmuşsa olsun, izin veriliyorsa, gerçekten özgür olmak isteğiyle Tırmık'ın olanak verdiğince silkelenmeye başladı.

“Kayışlarımı koparıyorsun” diye bağırды Subay, “Sakin ol! Açıyoruz zaten!” Bir işaret verdiği Asker’le birlikte işe koyuldular. Mahkûm tek kelime etmeksizin sessiz sessiz güldü, birden yüzünü kâh solundaki Subay’a kâh sağındaki Asker’e çevirdi, Yolcu’yu da unutmadı.

Subay, “Onu dışarı çek!” diye emretti Asker’e. Bu aşamada Tırmık yüzünden biraz dikkatli olunması gerekiyordu. Mahkûm sabırsızlandığından, sırtında ufak tefek deri yırtığı yaralar vardı. Fakat bu andan itibaren Subay onunla pek ilgilenmemeye başladı. Yolcu’ya doğru gitti, ufak deri dosyayı yeniden çıkardı, sayfaları çevirdi, sonunda aradığı sayfayı buldu ve Yolcu’ya gösterdi. “Okuyun” dedi. “Okuyamıyorum” dedi Yolcu, “Size bu sayfaları okuyamadığımı söylemiştim.” “Sayfaya hele bir dikkatle bakın” dedi Subay ve onunla birlikte okumak için Yolcu’nun yanına geldi. Bu da bir işe yaramadığından, sanki sayfaya hiçbir koşulda dokunulmaması gerekirmiş gibi, serçe parmağını yüksekte, kâğıdın üzerinden gezdirerek Yolcu’nun okumasını kolaylaştırmak istedi. Yolcu da en azından Subay’a karşı nezaketen çaba gösterdi, ama yapamadı. Subay artık yazılanları heceliyordu, sonra da bir kez daha bağlamı içerisine oturtarak okudu. “ ‘Adil olun!’ yazıyor” dedi Subay. “Şimdi okuyabilirsiniz.” Yolcu, sayfaya o kadar yakından eğilmişti ki, Subay temas olur korkusuyla sayfayı uzaklaştırdı; gerçi Yolcu yine bir şey demedi, fakat hâlâ okuyamadığı belliydi. “ ‘Adil olun!’ yazıyor” dedi Subay yeniden. “Olabilir” dedi Yolcu, “orada yazanın bu olduğuna inanı-

yorum.” “Tamam, güzel.” En azından kısmen memnun olmuştu ve sayfa elinde merdivene çıktı; kâğıdı büyük bir dikkatle Yazıcı'ya yerleştirdi ve çark mekanizmasını görünürlü derecede tamamen yeniden düzenledi; çok çaba sarf edilmesi gereken bir işti bu, ayrıca küçücük çarklarla ilgili bir iş olmalıydı; Subay'ın kafası bazen tamamen Yazıcı'nın içinde kayboluyordu, demek çark mekanizmasını bu kadar titizce incelemesi gerekiyordu.

Yolcu, aşağıdan bu işi kesintisizce takip etti, boynu tutuluyordu ve güneş ışığına boğulmuş gökyüzü gözlerini yakıyordu. Asker ile Mahkûm artık sadece birbirleriyle ilgileniyorlardı. Mahkûm'un çoktandır çukurda bulunan gömleği ve pantolonu asker tarafından süngüsünün ucuyla dışarı çekildi. Gömlek leş gibiydi, Mahkûm da onu su kovaşında yıkadı. Sonra gömleği ve pantolonu giyince, Asker de Mahkûm gibi sesli sesli güldü, çünkü elbise parçaları sırttan cart diye ikiye ayrılmıştı. Mahkûm belki de Asker'i eğlendirmekle yükümlü olduğunu düşünüyor-du; yere çömelmiş ve gülerken dizine vuran Asker'in etrafında yırtılmış kıyafetiyle dönmekteydi. Yine de efendiler orada bulunduklarından kendilerine hâkim oldular.

Subay'ın yukarıdaki işi sonunda bitti; bir kez daha gülümseyerek aygıtı tüm parçacıklarıyla birlikte gözden geçirdi, sonra Yazıcı'nın o âna dek hep açık duran kapağını kapadı, aşağı indi, çukura, sonra da yeniden Mahkûm'a baktı. Mahkûm'un elbisesini oradan almış olduğunu memnuniyetle fark etti, sonra ellerini yıkamak üzere su kovaşına gitti, sudaki iğrenç kiri çok geç fark etti, ellerini yıkayamayacağına üzülüp onları kuma gömüdü –bu işlem, yıkamanın yerine geçememişti, ama yetinmek zorunda kaldı– sonra kalktı ve üniformasının ceketinin düğmelerini açmaya başladı. Bunun üzerine yakalığına sıkıştırdığı iki hanım mendili ellerine düştü. “İşte mendillerin”

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnittsler

dedi ve onları Mahkûm'a fırlattı. Yolcu'ya şöyle açıkladı: "Hanımların hediyesi."

Üniformasının ceketini, sonra da tamamen kıyafetlerini çıkarırken bariz biçimde acele etmesine rağmen, her giysi parçasını titizlikle elden geçirdi, özellikle ceketinin kenarındaki gümüşten şeritlerin üzerini parmaklarıyla okşadı ve püskülünü silkeleyerek düzelitti. Ancak, üstünden çıkardığı her bir parçayı itinayla katlaması biter bitmez onları aceleyle ama isteksiz bir hamleyle çukura atması bu titizliğine pek uymuyordu. En sonunda elinde kalan tek şey taşıyıcı kayışıyla birlikte küçük kaması olmuştu. Kamayı kınından çıkardı, kırdı, sonra her şeyi, kama parçalarını, kını ve kayışı kavradı ve o kadar şiddetle fırlattı ki, aşağıda çukurdan çınlama sesleri geldi. Artık çırılçıplak orada duruyordu. Yolcu dudaklarını ısırdı ve hiçbir şey söylemedi. Gerçi ne olacağını biliyordu ama Subay'ın yapacaklarına karışmaya hakkı yoktu. Subay'ın bağlı olduğu yargı prosedürü ortadan kaldırılmaya o kadar yakınsa -ki bu da muhtemelen Yolcu'nun kendini yükümlü hissettiği müdahale sonucu mümkün olacaktı- o zaman Subay dosdoğru davranıyordu; Yolcu da Subay'ın yerinde olsa başka türlü davranamazdı.

Asker ile Mahkûm başta bir şey anlamadılar, hatta seyretilmediler bile. Mahkûm mendilleri geri alabildiği için çok mutlu olmuştu, fakat buna çok fazla sevinemeyecekti, çünkü Asker onları hızla, öngörülemez bir biçimde kavradı ve aldı. Mahkûm, Asker'in kemerinin altına tıktığı mendilleri yeniden almaya çalıştı, fakat Asker uyanıktı. Şakacıktan kavgaya ettiler. Ancak, Subay çırılçıplak kalır kalmaz meraklandılar. Özellikle Mahkûm, ani bir biçimde gün gelip devran döndüğünün farkında olmanın etkisinde gibiydi. Onun başına ne geldiyse şimdi Subay'ın başına geliyordu. Belki de en son noktaya kadar böyle gidecekti.

Belki de yabancı Yolcu bu emri vermişti. Öyleyse bu bir intikamdı. Sonuna kadar acı çekmeyen Mahkûm'un, şimdi sonuna kadar intikamı alınıyordu. Ağzı kulaklarına varmıştı, yüzünde sessiz bir kahkaha belirdi ve orada kalakaldı. Fakat Subay makineye doğru dönmüştü. Makineden iyi anladığı daha önce anlaşılmış olmakla birlikte, şimdi insan, onunla nasıl anlaştığını ve makinenin ona nasıl itaat ettiğini görünce neredeyse şoka girerdi. Elini Tırmık'a yaklaştırmakla yetindi, Tırmık da yukarı kalktı ve onu karşılayabileceği doğru konuma erişene kadar birçok kez kalkıp indi; Subay, Yatak'ın sadece kenarını kavradı ve o da anında titremeye başladı; keçe, ağzına yaklaştırıldı, Subay'ın buna direndiği görülüyordu, fakat duraksaması sadece bir an sürdü, hemen itaat etti ve keçe-yi ağzına aldı. Her şey hazırды, sadece kayışlar kenarlardan aşağı sarkıyordu, fakat bariz şekilde gereksizdiler, Subay'ın bağlanmasına gerek yoktu. Mahkûm, o an serbest kayışları fark etti, ona göre kayışlar sıkı sıkıya bağlanmazsa infaz tam yerine getirilmiş sayılmazdı, hırsla Asker'e işaret etti, ikisi de bağlamak üzere Subay'a koştular. Subay ise Yazıcı'yı harekete geçirmek için manivelayı itmek üzere bir ayağını uzatmıştı bile; o sırada ikisinin geldiğini gördü, bunun üzerine ayağını geri çekti ve bağlamalarına izin verdi. Artık hiçbir biçimde manivelaya erişemeyecekti; Asker ve Mahkûm da onu arayıp bulamazdı, Yolcu ise hiç bulaşmamaya karar vermişti. Gerek de yoktu, kayışlar bağlanır bağlanmaz makine de çalışmaya başladı; Yatak titriyor, iğneler tenin üstünde dans ediyordu, Tırmık bir yukarı bir aşağı kayıyordu. Yolcu, Yazıcı'da bir dişli çarkın gıcırdağını hatırlamazdan önce bir süreliğine bakakaldı; fakat her şey sakindi, en ufak vızıltı bile duyulmuyordu. Makine sessiz işlediğinden, ona duyulan merak âdeta yok olmuştu. Yolcu, Asker ile Mahkûm'a baktı. Mahkûm

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitsler

berikine nazaran daha canlıydı, makineyle ilgili her şey onu ilgilendiriyordu, kâh aşağı eğiliyor kâh uzanıyordu, Asker'e bir şey göstermek için sürekli işaret parmağını uzatıyordu. Yolcu için olan biten azap vericiydi. Sonuna kadar kalmaya karar vermişti, fakat ikisinin bakışını daha fazla kaldıramayacaktı: "Evinize dönün!" dedi. Asker belki de buna hazırды, fakat Mahkûm, emri neredeyse ceza gibi aldı. Kavuşturduğu elleriyle burada kalmasına izin vermesi için rica minnet yakardı, Yabancı da başını sallayarak kabul etmek istemeyince diz bile çöktü. Yolcu, burada emirlerin bir işe yaramadığını görüyordu, oraya gidip ikisini kovalamak istedi.

O sırada yukarıda Yazıcı'da bir gürültü duydu. Yukarı baktı. Acaba bir dişli çark yine de bozuk muydu? Hayır, bu başka bir şeydi. Yazıcı'nın kapağı yavaşça yukarı kalktı ve sonra tamamen açıldı. Bir dişli çarkın dişleri göründü ve yükseldi, tüm çark meydana çıktı; sanki büyük bir güç Yazıcı'ya bastırıyormuş gibi görünüyordu, öyle ki bu çark için geride yer kalmamış gibiydi, çark Yazıcı'nın kenarına doğru döndü, aşağı düşüp kumda bir süre uğultular çıkararak yuvarlandı ve sonunda orada öylece kaldı. Fakat şimdi bir başka dişli çark yukarı çıkıyordu; birçok büyüklü küçüklü, hareketlerinin fark edilmesi zor olan çarklar onu takip etti; hepsine de aynı şey oluyordu, insan artık Yazıcı'nın içinin çoktan boşalmış olması gerektiğini düşünürken, yeni, çok sayıda bir grup yukarı kalkıyor, aşağı düşüyor, kumda yuvarlanıyor ve oracıkta sere serpe kalakalıyordu. Mahkûm, bu süreçte Yolcu'nun emrini unuttu, dişli çarklar onu büsbütün heyecanlandırmıştı, sürekli bir tanesini kavramak istiyor, aynı zamanda Asker'i ona yardım etmesi için teşvik ediyor, fakat ürküp elini geri çekiyordu, çünkü hemen başka bir dişli, en azından ilk yuvarlanışında, onu korkutarak gelmekteydi.

Yolcu, bu yüzden epey huzursuz olmuştu; makine bariz hurdaya dönmüştü, ağır ağır işliyor olması bir aldatmacaydı; Subay artık kendisiyle ilgilenemeyecek durumda olduğu için, kendini onun işini üzerine almak zorundaymış gibi hissediyordu. Fakat tüm dikkatini dişli çarkların düşüşüne verdiği sırada, makinenin geri kalanını gözlemlemeyi kaçırmıştı; son dişli çark Yazıcı'yı terk ettikten sonra, ancak şimdi Tirmık'ın üzerine eğildiğinde yeni ve daha da kötü bir sürprizle karşılaştı. Tirmık, yazmıyordu, sadece deliyordu, yatak da bedeni yuvarlamıyor, sadece titreye titreye iğnelere doğru kaldırıyordu. Yolcu, işe el atmak, muhtemelen her şeyi durma noktasına getirmek istiyordu; bu, Subay'ın amaçladığı işkence değildi ki, bu bariz ve doğrudan bir cinayetti. Yolcu, ellerini uzattı. Fakat Tirmık çoktan şişlenmiş bedenle ancak on ikinci saatte yaptığı gibi yana doğru kaykılıyordu. Kan, suyla karışmadan, yüzlerce akıntı halinde akıyordu, bu kez su olukları da işlememişti. Ve nihayet son aşama da başarısızlığa uğradı; beden, uzun iğnelerden kendini kurtaramadan kanını oluk oluk akıtıyordu, fakat düşmeden çukurun üstünde asılı kalmıştı. Tirmık, aslında eski konumuna geri dönmek istiyor, fakat yükünden henüz kurtulamadığını kendiliğinden fark ettiğinden, hâlâ çukurun üstünde kalmaya devam ediyordu. Yolcu, "Yardım edin!" diye bağırdı Asker ile Mahkûm'a ve Subay'ın ayaklarını bizzat kavradı. Burada kendi bedenini Subay'ın ayaklarına doğru bastırmak istiyordu, diğer ikisinin de Subay'm başını kavraması gerekiyordu, böylece Subay yavaş yavaş iğnelerden çekip çıkarılabilecekti. Fakat şimdi de ikisi gelmeye karar veremiyordu; Mahkûm âdeta sırtını dönmüştü; Yolcu yanlarına gitmek zorunda kaldı ve onları zorla Subay'ın kafasına doğru iteledi. Burada istemeye istemeye cesedin yüzünü gördü. Hayattayken nasılsa öyleydi; yüzünde, vaat

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

edilen Kurtuluş'un tek emaresi yoktu; Subay, makinede diğer mahkûmlarda tecelli eden nurlanmadan hiç nasibini almamıştı; dudaklarını sımsıkı kapatmıştı, gözleri açık ve canlı, bakışları sakın ve ikna olmuş haldeydi, alnından büyük demir iğnenin sivri ucu geçiyordu.

Yolcu, Asker ile Mahkûm'u arkasına almış, koloninin ilk evlerine doğru gelirken, Asker bir tanesini gösterdi: "İşte kıraathane burada." Bir evin zemin katında derin, alçak, mağara gibi, duvarları ve tavanı sigara dumanından sararmış bir oda vardı. Sokağa bakan kısmı tamamen açıktı. Kıraathane, komutanlığın büyük sarayları dışında, koloninin perperişan durumdaki diğer evlerinden pek farklı olmasa da, Yolcu üzerinde tarihî bir anının etkisini uyandırdı. Yolcu, geçmiş zamanların gücünü hissediyordu. Yaklaştı; ona eşlik edenler kendisini takip ederken, o da kıraathanenin önündeki sokakta duran boş masalar arasından geçti, içeriden gelen serin ve boğuk havayı soludu. "Eskisi buraya gömülmüştü" dedi Asker, "rahip, mezarlıkta bir yeri ona çok gördü. Nereye gömüleceği konusunda bir süre kararsız kalındı, sonunda buraya gömüldü. Subay elbette bundan size hiç söz etmemiştir, çünkü tabii ki en çok bundan utanıyordu. Hatta birkaç kez geceleyin Eski Komutan'ı yattığı yerden çıkarmaya çalıştı, fakat her seferinde enselendi." "Mezar nerede?" diye sordu Asker'e inanamıyormuş gibi görünen Yolcu. Birden ikisi de, hem Asker hem Mahkûm, onun önü sıra koşmaya başlayıp uzanmış elleriyle orayı, mezarın bulunması gereken yeri işaret ettiler. Yolcu'yu birkaç masada müşterilerin oturduğu arkadaki duvara kadar götürdüler. Muhtemelen liman işçileriydiler, güçlü kuvvetliyidiler; kısa, pırıl pırıl, simsiyah sakalları vardı. Hiçbirinin ceketi yoktu, gömlekleri yırtılmıştı, fakir, hor görülmüş bir topluluktuktu. Yolcu yaklaşınca birkaçı ayağa kalktı, duvara yaslandı ve ona doğru baktı.

“O bir yabancı” diye fısıldaşıldı Yolcu’nun etrafında, “mezarı görecek.” Altında gerçekten de bir mezar taşı bulunan masalardan birini yana ittiler. Basit bir taşı, bir masanın altına saklanabilecek kadar alçak. Üzerinde çok küçük harflerin olduğu bir kitabe vardı; Yolcu okuyabilmek için çömeldi. Şöyle yazıyordu: ‘Burada eski Komutan yatıyor. Artık isimleri yasaklanmış olan taraftarları ona bu mezarı kazdı ve bu mezar taşını koydu. Belirli bir zaman geçtikten sonra Komutan’ın dirileceği ve taraftarlarıyla bu evden harekete geçerek koloniyi yeniden fethedeceği kehanetinde bulunuldu. İnanın ve bekleyin!’ Yolcu bunu okur okumaz kalktı; etrafını çevrelemiş, sanki onunla birlikte kitabeyi okumuş, bunu gülünesi bulmuş ve onu onların görüşlerine iştirak etmeye zorlarmış gibi duran ve gülüşen adamları gördü. Yolcu, bunu fark etmemiş gibi yaptı, onlara birkaç bozuk para dağıttı, masanın yeniden mezarın üstüne doğru itilmesini bekledi, kıraathaneyi terk edip limana gitti.

Asker ile Mahkûm, kıraathanede onları alıkoyan tanıdıklarını buldular. Fakat kısa sürede onlardan kopmak zorunda kalmış olmalıydılar, çünkü Yolcu, onlar arkasından koşmaya başladığında, gemilere uzanan uzun merdivenin henüz ortasına varmış bulunuyordu. Muhtemelen Yolcu’yu son anda kendilerini de yanında götürmeye zorlamak istiyorlardı. Yolcu, aşağıda bir kaptanla gemiye geçişle ilgili konuşurken, ikisi merdivene sessizce ve hızla tırmandılar, zira bağırmaya cesaret edemiyorlardı. Fakat ikisi aşağıya geldiğinde, Yolcu gemiye çoktan binmişti ve kaptan gemiyi kıyıdan ayırmıştı. Hâlâ gemiye sıçrayabilirlerdi, ama Yolcu yerden ağır, düğümlenmiş bir halat aldı, onları bununla tehdit etti ve böylece gemiye sıçramalarını engelledi.

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnittler

avusturya'dan
ölüm
beşlemesi

Joseph roth

barbara

*J*smi Barbara'ydı. Bu isim emek kokmuyor muydu? Sanki hiç genç olmamış gibi görünen kadınlara özgü bir yüze sahipti. Yaşı da tahmin edilemiyordu. Yüzü beyaz yastıkların üzerinde perişan duruyordu ve sarımtırak gri kum taşı rengiyle yastıklardan ayrışlıyordu. Gri gözleri, yastıkların kargaşası içerisinde yolunu kaybetmiş bir kuş gibi dur durak bilmeden oradan oraya uçuşuyordu; fakat bu gözlere birden bir donukluk geldi, odanın beyaz tavanında karanlık bir noktada, bir delikte ya da dinlenen bir sinekte kalakaldılar. Barbara böylece hayatını düşünmeye başladı.

Annesi öldüğünde, Barbara 10 yaşındaydı. Babası hali vakti yerinde bir tüccardı, fakat kumara dadanmış, önce parasını, ardından da dükkânlarını kaybetmişti; fakat kumarhanede oturup oynamaya devam ediyordu. Uzun ve cılız bir adamdı, ellerini asabi asabi pantolonunun ceplerine gömerdi. Bu şekilde hâlâ elinde kalmış parayı kendine saklamak mı ya da birinin cüzdanına el atıp içinde bir şey kalmadığına ikna olmasını engellemek mi istiyordu, bilinmiyordu. Tanıdıklarını şaşırtmayı severdi. Kart oynarken de partnerleri her şeyini kaybettiğini sandığı anda ortaya herkesi şaşırtacak kıymetli bir nesne, bir yüzük ya da saat zinciri koyabilirdi ve oynamaya devam

ederdi. Sonunda bir gece öldü; birdenbire, herhangi bir hazırlık olmaksızın, sanki dünyayı şaşırtmak istercesine. Boş bir heybe gibi yere düştü ve öldü. Fakat elleri hâlâ ceplerindeydi, insanlar da onu ceplerinden ayırmak için epey çaba sarf etti. Ancak o zaman ceplerinin boş olduğu ve muhtemelen sadece bu yüzden, yani daha üzerine oynayacağı bir şey kalmadığı için öldüğü görüldü.

Barbara o zaman 16 yaşındaydı. Şişman, domuz tüccarı olan bir amcasının yanına taşındı; adamın elleri, salonundaki “Ruhe sanft” ya da “Nur ein halbes Stündchen”* sözleri yazılı olan çok sayıda ufak yastık görünümündeydi. Adam, Barbara’nın yanaklarını okşadığında, kıza yüzünün üzerinde beş küçük domuz yavrusu geziyormuş gibi geliyordu. Kızın yengesi müstesna bir şahsiyetti, piyano öğretmenleri gibi cılız ve çelimsizdi. Sanki durup dinlenmeden gezinmek istermişçesine deliklerinden fırlamış gibi duran, büyük, yuvarlanan gözleri vardı. Açık yeşil gözleri, en ucuz içki kadehlerinin nahoş rengindeydi. Bu gözleriyle o, evde ve üzerinde inanılmaz bir güce sahip olduğu domuz tüccarının kalbinde olup biten her şeyi görüyordu. “İyi gittiği sürece” Barbara’yı olabildiğince oyalıyordu, fakat işlerin her zaman yolunda gitmediği de oluyordu. Barbara hiçbir şeyi kırmamak için çok dikkatli olmak zorundaydı, çünkü yengenin yeşil gözleri ağır dalgalar gibi akıyor, Barbara’nın sıcak kafasını buz gibi üşütüyordu.

Barbara 20 yaşına geldiğinde, amcası onu bir arkadaşıyla, kalın kemikli, geniş, rende gibi ağır ve hantal, nasırlı elleri olan bir marangoz ustasıyla nişanladı. Adam, nişan sırasında Barbara’nın elini çatırdatarak püre gibi

* Sırasıyla Mozart’ın Zaide Operası’ndan “Huzur İçinde Uyu” ile Ernst Mosch’un polkası “Sadece Bir Yarım Saatçik”. (ç.n.)

kafka-
 roth-
 musil-
 zweig-
 schnitzler

ezdi. Barbara, adeta canı çekilmiş parmaklarını adamın kuvvetli pençesinden zorlukla kurtardı. Adam, sonra Barbara'yı ağzından kuvvetlice bir öptü. Böylece kati surette nişanlanmış oldular. Düşün, tam da bundan sonra, kurallara uygun ve usulünce, beyaz gelinlik ve yeşil mersin ağacı dalları, rahibin kısa, insanın içini kıyan konuşması ve domuz tüccarının tıknefes kadeh tokuşturmasıyla gerçekleşti. Mutlu marangoz ustası en zarif şarap kadehlerinden birkaçını kırdı; domuz tüccarının karısının gözleri adamın kuvvetli kemikleri üzerinde gezindi, ama ona bir zarar vermeye gücü yetmedi. Barbara orada, sanki bir kız arkadaşının düşününde oturuyormuş gibi oturuyordu. Birinin karısı olduğunu aklı almak istemiyordu. Fakat sonunda kavradı.

Anne olduğunda, oğluyla, her gün işyerine yemeğini götürdüğü marangozla ilgilendiğinden daha çok ilgilen-di. Bunun dışında, kuvvetli yumrukları olan bu yabancı adam ona bir sıkıntı vermiyordu. Bir meşe ağacı kadar sağlıklı görünüyordu, sürekli taze rende talaşı kokuyordu ve ocağın yanındaki peyke kadar sessizdi. Günün birinde kafasına işyerinde ağır bir kalas düştü ve onu anında öldürdü. Barbara 22 yaşındaydı, çirkin denemezdi, usta olmuştu ve kötü niyeti olmayan, usta olmak isteyen kalfaları vardı. Domuz tüccarı geldi ve onu teselli etmek için beş domuz yavrusunu Barbara'nın yanaklarında gezdirdi. Barbara'nın bir kez daha evlendiğini görmeyi çok isterdi. Fakat Barbara uygun bir fırsatta işyerini sattı ve ev işçisi oldu; çorap yamadı, yün atkılar ördü ve çocuğu ile kendisi için kazancını böyle sağladı. Oğluna olan sevgisinden yanıp tutuşmaktaydı.

Kuvvetli bir çocuktu; kalın kemiklerini tıpkı babasından almıştı, fakat çok fazla bağırıp çağırıyor ve bacaklarıyla o kadar tepiniyordu ki, Barbara onu izlerken sık sık

oğlanın en az bir düzine şişman kol ve bacağına olduğunu düşünüyordu. Aslına bakılırsa oğlan tiksiniç mi tiksiniçti. Fakat Barbara onda çirkin hiçbir şey görmüyordu. Onunla ilgili gurur ve memnuniyet duyuyor, zihinsel ve ruhsal niteliklerinin güzelliğini tüm komşu kadınlara övüyordu. Çocuk için bereler ve renkli makrameler örüyor ve tüm pazar günlerini oğlanı süslemekle geçiriyordu. Fakat kazandığı para zaman içerisinde yetmemeye başladı, o da başka gelir kaynakları aramak zorunda kaldı. O sıralarda evlerinin aslında onlara büyük geldiğini fark etti. Evinin kapısına bu evde kiralık oda bulunduğunu anlatan yazılı bir çerçeve astı. Çerçeveadaki yazı komik ve vahimdi; kâğıt, her an çerçeveden çıkıp düşme ve çerçeve de sert kaldırıma düşerek kırılma tehlikesi altındaydı.

Eve soğuk rüzgârlar taşıyan, bir süre burada kalıp sonra yeniden kaderleri tarafından bir başka muhite savrulan kiracılar, yabancı insanlar geldi, geçti. Sonra yenileri geldi. Fakat bir gün, Mart'ın sonuydu, çatılardan su damlıyordu. İşte o geldi... Adı Peter Wendelin'di, bir avukatın yanında kâtip olarak çalışıyordu ve ışıklı kahverengi gözlerinde hakiki bir parıltı vardı. Bir zorluk yaratmadan hemen eşyalarını çıkardı ve eve yerleşti. Nisan'ın sonuna kadar Barbara'nın yanında yaşadı. Sabah erken çıkıyor, akşam yeniden geliyordu. Fakat bir gün hiç dışarı çıkmadı. Kapısı kapalı kaldı. Barbara kapıya vurup içeri girdiğinde Bay Wendelin yatakta yatıyordu. Hasta olmuştu. Barbara ona bir bardak sıcak süt getirdi, adamın ışıklı kahverengi gözlerine yumuşak, güneşli bir parıltı geldi. Zaman içerisinde ikisinin arasında bir nevi teklifsizlik gelişti. Barbaranın çocuğu hiç bitmeyen bir konuydu. Fakat elbette bahsettikleri başka birçok şey de vardı. Hava ve havadisler... Fakat alışılmış konuşmaların arkasında çok

kafka-
 roth-
 musil-
 zweig-
 sohnitzler

farklı bir şey saklıymış da gündelik kelimeler sanki sır dışı, muhteşem bir şeyin üstünü örtermiş gibiydi.

Bay Wendelin aslında çoktan yeniden sağlığına kavuşmuş, işe gidebilirmiş de, sırf keyfinden, yatakta olması gerektiğinden daha fazla kalıyor gibiydi. Ama sonunda kalkmak zorunda kaldı. O gün ılıman ve güneşliydi, yakında da küçük bir yeşillik alan vardı. Gerçi gri duvarlar arasında kalmıştı, tozlu ve tenhaydı, fakat ağaçlarında çoktan yeşillikler belirmişti. İnsan etrafı çevreleyen evleri unutsa hakiki, güzel bir parkta oturduğunu düşünebilirdi. Barbara, o parka zaman zaman çocuğuyla gidiyor, Bay Wendelin de onlarla beraber geliyordu. Bir öğleden sonra taze güneş, tozlu bir bankı öptü. Konuştular. Fakat sözler dudaklarından dökülür dökülmez bir kılıf haline geliyordu, ikisinin arasında çıplak bir suskunluk vardı ve bahar suskunluk içerisinde titriyordu.

Fakat Barbara bir seferinde Bay Wendelin'den yardımını rica etmek zorunda kaldı. Eski asma lambanın çengeli küçük bir tamir gerektiriyordu. Bay Wendelin de sallanan masaya bir iskemle yerleştirip bu tehlikeli iskeleye tırmandı. Barbara aşağıda duruyor ve masayı tutuyordu. Bay Wendelin'in işi bittiğinde tesadüfen Barbara'nın omuzlarından destek aldı ve aşağı atladı. Sonra yalnız, çoktan aşağıda ayakta sağlam zemin üzerinde dikilmiş olmasına rağmen hâlâ kadının omuzlarına sarılmaya devam etti. İkisi de başlarına geleni anlamıyordu, fakat kaskatı durdular, kımıldamadılar, sadece birbirlerine bakkaldılar. Böyle birkaç saniye geçirdiler. İkisi de konuşmak istiyordu, fakat boğazlarına bir şey düğümlenmiş gibiydi, tek kelime edemiyorlardı. Seslenmek istedikleri ama istediklerini yapamadıkları bir rüyada gibiydiler. İkisinin de beti benzi atmıştı. Sonunda Wendelin cesaretini topladı. Barbara'nın elini kavradı ve boğuk boğuk:

“Sen!” dedi. Barbara ise “Evet!” diye karşılık verdi. Sanki birbirlerini ancak şimdi tanıyor gibiydiler, bir maskeli baloda yana yana geçip gitmiş ve ancak şimdi maskelerini bir kenara atmış gibiydiler. Bu temas ile, işte şimdi ikisinin de kurtuluşu gerçekleşiyordu. “Gerçekten mi? Barbara? Sen?” diye kekeledi Wendelin. Barbara da “Evet” demek için dudaklarını araladı.

Tam o sırada küçük Philipp iskemleden paldır küldür düşüverdi ve yürek paralayıcı bir çılgılık attı. Barbara, Wendelin'i orada bırakmak zorunda kaldı, çocuğa doğru koştu ve onu sakinleştirdi. Wendelin de kadını takip etti. Ufaklık yeniden sesini kesince ve odada geriye sadece son bir kıkırdama kaldığında, Wendelin şunları söyledi: “Yarın alırım lambayı! Kendine iyi bak!” Şapkasını aldı ve gitti; fakat kapı eşiğinde durup yeniden Barbara'ya bakışı sırasında, güneş parıltısıyla sarılıp sarmalanmış gibiydi. Barbara yalnız kaldığında gözyaşlarına boğuldu. Yaşlar içini hafifletiyordu, sanki sıcak bir göğse yaslanmış gibiydi. Kendine karşı duyduğu merhametin onu okşamasına izin veriyordu. Uzun zamandır bu kadar iyi hissetmemişti; içinde ormanda yolunu kaybetmiş ve uzun zaman sonra eve yeniden ulaşmış bir çocuk var gibiydi. Barbara da hayat denilen ormanda uzun süre şaşkın şaşkın dolaşmıştı, ancak şimdi eve dönüyordu. Odanın bir köşesinden alacakaranlık sızıyor ve tüm cisimlerin üstüne peçe üstüne peçe örtüyordu. Akşam, sokağa sızmıştı, pencereyi bir yıldızla aydınlatıyordu. Barbara hâlâ orada oturuyor ve sessiz sessiz iç çekiyordu. Çocuk arkalıklı eski bir sandalyede uykuya dalmıştı. Uykusu esnasında birden hareket etti. Bu da Barbarayı kendine getirdi. Işığı açtı, çocuğu yatağa götürdü ve masanın kenarına oturdu. Yeterince aydınlık olan lamba ışığı onun açık seçik ve sakince düşünmesini sağlıyordu. Her şeyi, o zamana

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

kadarki hayatını ince ince düşündü; annesini, çaresizce yerde yatan babasını, o hantal marangoz kocasını gördü. Amcasını düşündü ve onun beş domuzcuğunu yeniden üzerinde hissetti.

Fakat Peter Wendelin güzel gözlerindeki güneşli parıltıyla yine, yeniden, hep oradaydı. Barbara yarın kesinlikle “Evet” diyecekti. Sevdği o iyi insan... Neden ona daha şimdiden “Evet” dememişti? İşte! Çocuk! Birden içinde hınç gibi bir duygu yükseldiğini hissetti. Bir saniyeden kısa süren bu düşünce üzerine çocuğunu öldürmüş gibi bir hisse kapılıverdi. Çocuğa zarar verecek bir şey olmadığına kendini ikna etmek için yatağa koşturdu. Üstüne eğildi ve onu öptü. Çaresizce bir bakışla özür diledi. Daha şimdiden, artık her şeyin ne kadar farklı olacağını düşünüyordu. Çocuğa ne olacaktı? Yabancı bir babası olduğunda adam çocuğu sevebilecek miydi? Peki ya kadın? Kendisi? Sonraları kendisinin daha fazla seveceği başka çocukları olacaktı. Bu mümkün müydü? Daha çok sevilen? Hayır, çocuğuna, zavallı ufaklığa sadık kalırdı. Birden yarın daha farklı bir dünyaya gitmek üzere o zavallı, yardıma muhtaç çocuğu terk edecekmiş gibi geldi. Ufaklık böylece geride kalırdı. –Hayır, burada kalacak ve her şey iyi olacak–... Kendi kendini teselli etmeye çalışıyordu. Fakat bu fikir dönüp dolaşıp aklına geliyordu. Ufaklığı nasıl yardıma muhtaç biçimde terk ettiğini görüyor, evet, bunu daha şimdiden görüyordu. Kendisi yabancı bir adamla gidecekti. Fakat o hiç de yabancı değildi ki! Ufaklık birdenbire uykusu esnasında yüksek sesle bağırıyor. “Anne! Anne!” diye aguluyor çocuk. Barbara ona eğiliyor, o da kadına küçük ellerini uzatıyor. Anne! Anne! Bir yardım çağrısı gibi çınlıyor. Kendi çocuğu! Barbara onu terk etmek istediği için böyle ağlıyor. Hayır! Hayır! Sonsuza dek onun yanında kalacak.

Birden olgunca verilmiş bir karara varır. Kâğıt kalem almak için çekmeceyi karıştırır ve kâğıda meşakkatlice ve aksak harflerle bir şeyler yazar. Gergin değildir, gayet sakindir, hatta olabilecek en güzel şekilde yazmaya uğraşır. Sonra mektubu önünde tutar ve bir kez daha yüksek sesle okur. "Olamaz. Çocuğumdan dolayı!" Kâğıdı bir zarfın içine koyar ve Wendelin'in kapısının altından sessizce atar. Wendelin yarın Barbara'nın yazdıklarını bulacaktır. Geri döner, lambayı söndürür, fakat uyku tutmaz. Tüm geceyi pencereden dışarı bakmakla geçirir.

Ertesi gün Peter Wendelin taşındı. Sanki bavullarının hepsini kendisi sürüklemiş gibi yorgun ve bitaptı. Kahverengi gözlerinde de artık parıltıdan eser yoktu. Barbara tüm gün kendi odasında kaldı. Fakat Peter Wendelin tam da bir daha hiç gelmemek üzere gitmeden hemen önce ormandan toplanmış bir demet çiçekle geri döndü ve demeti tek ses çıkarmadan Barbara'nın masasına koydu. Kadının sesinde bastırılmış bir ağlama hissediliyordu, Wendelin'le vedalaşmak için elini uzattığında biraz titriyordu. Wendelin kısa bir süre odaya bakındı, gözlerine yeniden o altuni parıltı gelmişti, sonra gidiverdi. Yukarıdaki küçük parkta bir karatavuk ötüyordu. Barbara sessizce oturuyordu, kulak kesilmişti. Dışarıda, bahar rüzgârı yine evin kapısındaki kiralık ilanının durduğu tahta çerçeveyi sallıyordu.

Kiracılarla birlikte aylar gelip geçiyordu, Philipp büyümüştü, okula gidiyordu. Evine iyi karneler getiriyordu, Barbara da onunla gurur duyuyordu. Oğlunun özel bir insan olması gerektiğine dair hayalleri vardı. Onun okuyabilmesi için her türlü imkânı seferber etmek istiyordu. Philipp'in bir sene sonra artık zanaatkâr mı olacağı, yoksa liseye mi başlayacağı kararının verilmesi gerekiyordu. Barbara çocuğunun daha yükseklerle gelmesini istiyordu.

kafka-
 roth-
 misil-
 sweig-
 schnitzler

Tüm bu fedakârlıklar beyhude olmamalı, sonuçsuz kalmamalıydı.

Ara sıra Peter Wendelin'i de düşünüyordu. Kapıya sıkışmış kalmış, unutulmuş ve zamanla rengi atmış kartviziti hâlâ elindeydi. Veda hediyesi olarak getirmiş olduğu çiçekler de dua kitabının arasında itina ile saklanmıştı. Nadiren dua ederdi, fakat pazar günleri kartın ve çiçeklerin bulunduğu yeri açıp uzun uzun hatıralarıyla oyalanıyordu.

Kazancı yetmiyordu, işyerinin satılmasıyla birlikte elinde kalan küçük sermayeden tırtıklamaya başlamıştı. Fakat bu uzun müddet böyle gidemezdi, o da kendine yeni kazanç imkânları aradı. Çamaşırcı oldu. Sabahın erken saatlerinde çıkıyor, öğle vakti kirli çamaşırlardan ağır bir çıkını eve sürüklüyordu. Yarım gününü çamaşırhanelerin buharının altında geçiriyordu. Kirin buğusu sanki yüzüne çökmüştü.

Teni solgunlaşmış, kumtaşı rengine dönmüştü. Gözlerinin etrafında tüy inceliğinde kırışıklardan ilmek ilmek bir ağ titreşiyordu. İş, bedeninin biçimini bozmuştu; elleri çatlamıştı, parmak uçlarındaki cildi sıcak suyun etkisiyle sarkarak katlanıyordu. Çıkın taşımadığı zamanlarda bile kambur yürüyordu. İşinin ağırlığı sırtına yüklenmişti.

Fakat ne zaman oğluna baksa acı acı büzüşmüş ağzının kenarında bir gülümseme belirliyordu. Artık onu liseye yazdırmıştı; mutluydu. Oğlan kolay öğrenmiyordu, ama bir kez bir şey duydu mu hepsini aklında tutabiliyordu ve öğretmenleri ondan memnundu. Eve getirdiği her karne Barbara için bir bayramdı ve oğluna küçük sürprizler hazırlama fırsatını hiç kaçırmıyordu. Bu sürprizler, Barbara için epey büyük fedakârlıklarla elde edilmiş ek işler anlamına geliyordu. Philipp, bunların hiçbirini fark

etmiyordu, tam bir vurdumduymazdı. Nadiren ağlardı; hedefine tüm kuvvetini kullanarak saldırırdı, ödevlerini sanki önünde rendelenecek meşeden bir tahta parçası varmış gibi bedensel gücünü kullanırmışçasına yapardı. Tıpkı babasının oğluydu, annesini hiç anlamıyordu. Onun emek verdiğini görüyordu, ama bu kendisine son derece doğal geliyordu. Annesinin ruhunda ve onun için yaptığı her fedakârlığın gerisinde yatan tasayı okuyabilecek inceliğe sahip değildi.

Yıllar böylece kirli çamaşırların buğusu içerisinde aktı gitti. Barbara'nın ruhuna yavaş yavaş bir umursamazlık, cansız bir yorgunluk çöktü. Kalbinde artık geriye ya Wendelin'in hatıralarından ya da Philipp'in karnelerinden ibaret birkaç sessiz heyecan kalmıştı. Sağlığı şiddetli biçimde bozulmuştu, ara ara işi bırakmak zorunda kalıyordu, sırtı çok ağrıyordu. Fakat dilinin ucuna tek bir şikâyet sözü gelmedi. Gelmiş olsaydı da, oğlu Philipp'in kalın derisinden kayıp gidecekti.

Philipp'in artık bir meslek düşünmeye başlaması gerekiyordu. Eğitiminin devamı için paraları, uygun bir mevki için de gerekli himayeleri yoktu. Philipp herhangi bir mesleğe özellikle sevgi duymuyordu, zaten genelde sevgisizdi. Onun için en rahatı teoloji olacaktı. Ruhban okulundan kabul görebilirdi ve önünde rahat ve bağımsız bir hayat olurdu. Böylece lise geride kaldığında papaz elbisesine büründü. Ufak tefek pılı pırtısını küçük tahta bir bavula yerleştirdi ve geleceğinin daracık mekânına taşındı.

Nadiren yazdığı mektuplar talaş kadar kuruydu. Barbara bunları büyük bir dikkatle ve huşu içinde okuyordu. Kiliseye daha sık gitmeye başladı. Bunu dinî bir ihtiyaç hissettiğinden değil, rahibi görmek ve hayalinde oğlunu minbere yerleştirmek istediğinden yapıyordu.

kafka-
 roth-
 musil-
 zweig-
 schnitzler

Barbara artık eskisi kadar gerekmece de hâlâ çok çalışıyordu, fakat dişlileri işledikçe duramayan kurulmuş bir saati akla getiriyordu. Yine de onunla ilgili bir şeyler besbelli baş aşağı gitmekteydi. Bazen yatakta yatması ve günlerce uzanmaya devam etmesi gerekiyordu. Sırtı şiddetli biçimde ağrıyor, kuru öksürük zayıf düşmüş bedeni sarsıyordu. Günün birinde ateşi çıktı ve onu çaresizlik içerisinde bıraktı.

Bir iki hafta yattı. Komşu bir kadın geliyor ve ona yardım ediyordu. Sonunda Philipp'e yazmaya karar verdi. Kendisi artık yazamıyordu, dikte etmek zorunda kaldı. Göndermek üzere teslim etmeden önce mektubu gizli gizli öptü. Sekiz uzun günden sonra Philipp geldi. Sağlıklıydı ama dinç değildi ve mavi bir rahip kıyafeti giymişti. Başında silindir şapkaya benzer bir başlık vardı. Şapkayı oldukça yumuşak bir hareketle yatağın üzerine koydu, annesinin elini öptü ve en ufak kaygı emaresi göstermedi. Doktora eğitimini anlattı, diplomasını gösterdi ve bunu yaparken o kadar katı durdu ki adeta elindeki sert kâğıt rulosuna benzedi, silindir şapkalı ruhban kıyafeti de metal bir kapsüle... Philipp ona işlerinden bahsetti, gerçi Barbara onun anlattıklarından bir şey anlamıyordu. Zaman zaman, öğretmenlerinden edindiği ve ihtiyaç duydukça başvurduğu anlaşılan, hım hım, iç kırıcı bir ses tonuyla konuşuyordu.

Çanlar çalmaya başladığında Philipp istavroz çıkardı, eline bir dua kitabı aldı ve uzun süre huşu içinde bir şeyler mırıldandı. Barbara orada yatıyordu ve hayretler içerisindeydi. Oysa her şeyi olduğundan ne kadar farklı hayal etmişti! Özleminden ve onu ölmeden önce bir kez daha görmeyi ne kadar istediğinden bahsetmeye başladı. Philipp ise "ölüm" sözünü duyar duymaz öte dünyadan ve dini bütünleri cennette bekleyen mükâfat-

lardan... Oğlanın sesinde üzüntüden en ufak bir iz yoktu; sadece kendinden memnun bir hal vardı, bir de ölüm döşeğindeki annesine öğrendiklerini gösterebileceği için hissettiği sevinç... Hasta düşmüş Barbara'ya oğlunda bir nebze olsun sevgi uyandırma arzusu peyda oldu. Bunun onunla birlikte yapabileceği son konuşma olduğunu hissediyordu ve kendiliğinden, sanki bir ruh ona sözleri üflüyormuşçasına hayatının tek aşkından ve çocuğu için katlandığı fedakârlıktan yavaş yavaş, tedirginlikle bahsetmeye başladı.

Sözünün sonuna geldiğinde, yorgun mu yorgun susakaldı, ama suskunluğunun içerisinde kıpır kıpır bir beklenti vardı. Oğlu susuyordu. Böyle bir şeyi aklı almıyordu. Barbara'nın dedikleri onu etkilememişti. Donuk ve kasakatı kaldı, susuyordu. Gizli gizli esnemeye başladı, biraz kuvvet toplamak için bir süreliğine dolaşacağını söyledi. Barbara orada yatıyor ve hiçbir şey anlamıyordu. Derin bir melankoli ve boşa kaybedilmiş bir hayatın acısı onu sarstı. Peter Wendelin'i düşündü ve yorgun yorgun gülmüşedi. Ölüm saati gelip çattığında onun ışıklı kahverengi gözlerinin parıltısı Barbara'nın hâlâ içini ısıtıyordu. Sonra ağır bir öksürük kriziyle sarsıldı. Kriz geçtiğinde şuurunu kaybetmiş, yatıyordu. Philipp geri döndü, annesinin ne halde olduğunu gördü ve kasıla kasıla dua etmeye başladı. Doktoru ve rahibi getirtti, komşu kadınlar odayı hiçkırıklarıyla doldurdu. Bu arada Barbara hayatta hiç anlaşılmadan ve hayatı hiç anlamadan ebediyete doğru sendeleye sendeleye yol aldı.

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

avusturya'dan
ölüm
beğlemesi

robert musil

kız katili moosbrugger*

Bu sıralar, kamuoyunu Moosbrugger vakası meşgul etmekteydi.

Moosbrugger, marangozdu. Fazla yağları olmayan, büyük, geniş omuzlu bir adamdı; saçları kahverengiydi ve kuzu pöstekisine benziyordu, güçlü elleri pençeyi andırıyordu, ama adam mülayimdi. Güçlü olsa da yüzünden munis bir ifade ve adalet arzusu okunuyordu. İnsan bunları göremeseydi de, otuz dört yaşındaki bu kaba ve namuslu adamın ahşap ve emekle haşır neşir, hem dikkat hem de çaba gerektiren, sıradan iş günü kokusunu alabilirdi.

İnsanlar, bu iyilikle kutsanmış yüzü ilk kez gördüğünde donup kalmıştı, çünkü Moosbrugger'e alelaide iki silahlı jandarma eşlik ediyordu ve elleri bedeninin önünde, ona eşlik edenlerden birinin tuttuğu kuvvetli çelik zincirlerle birbirine kenetlenmişti.

Ona bakıldığını fark ettiğinde, bakımsız saçları ve küçük bıyığıyla, geniş, munis yüzünde bir gülümseme belirdi. Kısa, siyah bir ceket ve grimsi bir pantolon giymişti, bacaklarını iyice açmış, askervarî bir duruştay-

* Niteliksiz Adam'ın birinci cildindeki *Moosbrugger* adlı bölümden alınmıştır. Robert Musil'in arşivinde bu bölüm *Mädchenmörder* (Kız Katili) başlığıyla eskiz olarak yer alıyor. Bkz. musilonline.at/musiltext/vorabdrucke/#K18.

dı. Fakat o gülümseme, muhabirleri mahkeme salonunda en çok meşgul eden şey olmuştu. Utangaç bir gülümseme olmalıydı ya da içten pazarlıklı, ironik, kötü niyetli, acı dolu, delice, hunharca ve tekinsiz: açıkçası birbiriyle çelişen ifadeler peşinde, onun tamamıyla samimi görüntüsünün başka hiçbir yerinde bulamadıkları bir şeyi çaresizce bu gülümsemede arıyor gibi duruyorlardı.

Zira Moosbrugger, bir kadını, aşağılığın da aşağılığı bir fahişeyi dehşet verici biçimde öldürmüştü. Mahkeme muhabirleri, gırtlaktan enseye kadar varan bir boyun yarası, göğüste kalbi deşen iki bıçak yarası, sırtın sol kenarında kalan iki kesik ve memelerin neredeyse kaldırılıp atılacakmışçasına açılmış olduğunu tespit etti. Bunlardan tiksindiklerini ifade etmişlerdi; fakat karındaki otuz beş bıçak yarasını sayana ve göbekten neredeyse kuyrukso-kumuna varan ve sırtta sayısız ufak tefek yaraların üst üste geldiği bıçak darbeleri ile boyundaki boğulma izle-rini açıklayana kadar durmadılar.

Kendileri de iyi niyetli insanlar olmalarına ve olan biteni objektif, uzmanca ve bariz bir şekilde soluk kesen bir gerilimle ele almalarına rağmen Moosbrugger'in munis sureti ile bu tip korkunç bir hadise arasındaki ilintiyi açıklayacak bir yol bulamadılar. Gerçi iyi bir muhabir, bugün bu tip soruların ıcığını cıcığını mükemmel biçimde bilir; ama akla en yatkın açıklamaya bile, yani karşıla-rında bir akıl hastası bulunduğuna –zira Moosbrugger benzer suçlardan ötürü zaten birkaç kez akıl hastanele-rinde bulunmuştu– pek başvurulmadı. Muhabirler, geçici olarak fiilin kötü bir adamın fiili olduğu fikrinden hâlâ vazgeçmek istemiyor ve onu uzun zamandır aynı sıklıkta hem sağlıklı hem de cezaî ehliyetten yoksun bulan psikiyatrlarla mutabık kalarak, olayı kendi dünyalarından hastalarinkine defetmeye karşı geliyorlardı.

Daha da dikkate şayan şeyler oldu; Moosbrugger'in hastalıklı vahşeti duyulur duyulmaz, gazetelerin sansasyon hırsını kınayan binlerce insan –aceleci memurlar kadar on dört yaşındaki oğulları ve evlerinin dertlerine boğulmuş eşleri– tarafından “en sonunda ilginç bir şey” olarak algılandı. Gerçi insanlar böyle bir gulyabaniden yakınıyorlardı, fakat iç dünyalarında kendi meslekî uğraşlarından çok bununla meşgul oluyorlardı. Örneğin, bugünlerde düzgün bir şube müdürü ya da banka memuru, uykuya yatan eşine şunları sorabiliyordu: “Ben bir Moosbrugger olsaydım, sen şimdi ne yapacaktın?..”

Ulrich, bakışı kelepçelerin yukarısındaki Tanrı'nın bir evladı olduğuna dair işaretler taşıyan bu çehreyle buluştuğunda, birden geri döndü; yakınlardaki eyalet mahkemesinin nöbetçi bir askerine birkaç sigara hediye etti ve kısa süre önce surları terk etmiş olması gereken konvoyu sordu. Böylece şunları öğrendi: Bu türden bilgiler sık sık aktarıldığı için benzeri bir olay daha önce gerçekleşmiş olmalıydı. Ulrich de handiyse buna inanacaktı, fakat zamanının gerçekliği her şeyi gazetede okumuş olduğuydu. Moosbrugger'i kişisel olarak tanınması daha çok zaman alacaktı; öncesinde de onu şahsen sadece bir kez duruşmada görebilmişti. Olağanüstü bir şeyi gazeteden öğrenme ihtimali onu bizzat deneyimleme ihtimaline oranla çok daha yüksekti; diğer bir deyişle, bugün soyut olarak daha önemli, hakikatte ise önemsiz şeyler vuku buluyordu.

Ulrich'in bu şekilde Moosbrugger'in hikâyesinden öğrendiği şey üç aşağı beş yukarı şuydu: Moosbrugger gençliğinde zavallı bir sefildi, köyde çobanlık yapıyordu. Köy o kadar ufaktı ki, bir caddesi bile yoktu; Moosbrugger ise o kadar fakirdi ki hayatında bir kez olsun bir kızla konuşmaya cesaret edememişti. Kızlara bakınmakla yetinebiliyordu, daha sonra öğrenim hayatında, hatta sonrasında çıktığı

seyahatlerde de... Artık bunun ne anlama geldiğini insanın kafasında canlandırması gerekiyor. Bu, insanın ekmek ve su kadar doğal biçimde istediği bir şeye sadece bakmakla yetinmek zorunda kalması gibi tıpkı. İnsan bir süre sonra bunu doğal olmayacak biçimde arzulamaya başlar. Arzulanan kadın kayıp gider, etekleri baldırlarının etrafında dalgalanır. Bir çit üzerine tırmanır ve dize kadar çıplak teni görünür. Güldüğünü duyar, ivedilikle döner ve öylesine yuvarlak bir yüzü görür ki bu yüz sanmki topraktan az önce bir farenin sızdığı hareketsiz bir delik gibidir.

Moosbrugger'in ilk kız cinayetinden hemen sonra ruhlar tarafından gece gündüz sürekli takip edildiğini söyleyerek kendini savunması da anlaşılabilirdi. Onu uyurken yatağından atıyor, çalışırken rahatsız ediyorlardı, ayrıca bir de onların gece gündüz birbirleriyle konuşup kavg ettiklerini duyuyordu. Bu bir akıl hastalığı değildi. Moosbrugger de bunun bu şekilde mevzubahis edilmesini sevmiyordu. Ruhların konuşmalarına dair anılarını bazen bizzat allayıp pulluyor ya da hapishanelerde edindiği öğütlere dayanarak hasta taklidi yapıyordu. Fakat bununla ilgili malzeme, insan özellikle dikkat etmediğinde silikleşse de, her zaman hazırды.

Çıktığı yolculuklarda da böyle olmuştu. Kışın bir marangozun iş bulması zordur, Moosbrugger de haftalarca sokakta yatıyordu. Gün boyunca gezilmiştir; bir yere varılır, fakat yatacak yer bulunamaz. Gece geç saate kadar yürümeye devam etmek zorundadır. Bir öğün için parası yoktur, bu yüzden bulut gibi olana ve beden kendiliğinden yürüyebilir oluncaya dek şnaps içer. Sıcak bir kap çorba verilse de, kısmen haşaratlar kısmen de insanı rencide eden gürültü patırtı yüzünden "istasyon"da geceyi geçirecek bir yer vermelerini rica etmemektedir. Böylece iyisi mi üç beş kuruş dilenilir ve çiftçinin birinin saman-

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

lığına sızılır. Elbette çiftçiye bir şey sorulmaz, çünkü neden uzun uzadıya yakarıp bir de üstüne incitici hareketlere maruz kalsın ki? Sabahları elbette sık sık kavga patlak verir ve zorbalık, serserilik ve dilencilik yüzünden ihbar edilir. Sonunda her yeni hâkim, bu gitgide kabaran sabıka kayıtlarını cıfcaflı biçimde baştan açar. Sanki Moosbrugger oralarda anlatılıyormuş gibi...

Günlerce haftalarca yıkanamamanın ne demek olduğunu kim tasavvur edebilir ki! İnsanın teni, kişi daha nazik davranmak istediğinde bile ancak kaba saba hareketlere izin verecek kadar katılaşıp ve böyle bir kabuğun altında yaşayan ruh hissizleşir. Akıl bu durumdan daha az etkileniyor olabilir, insan gerekeni tamamen akla uygun biçimde yapacaktır. Moosbrugger, ezilmiş solucanlarla ya da çekirgelerle dolu, devasa, ayaklı bir deniz fenerindeki ufak bir ışık gibi yanmak istiyordur, fakat kişisel olan her şey içinde çiğnenmiştir, sadece mayalanan organik maddedir gezinmekte olan.

Bazı bazı kadınlardan oluşan bir kortej, köylerin içinden geçen ya da ıssız sokakta dolanan Moosbrugger'e rastlardı. Gerçi önce biri, akabinde bir yarım saat sonra yine bir kadın geliyordu, fakat bu kadar büyük aralıklarla geliyor olsalar ve birbirleriyle bir alakaları olmasa da bütünüyle bakıldığında bir kabile oluşturunuyorlardı. Bir köyden diğerine gidiyorlardı ya da anca evlerinin önüne çıkmışlardı, kalın örtüler sarınmışlar ya da kalçalarının etrafını dik bir yılankavi çizginin sardığı ceketler giymişlerdi; sıcak bir odaya giriyor ya da çocuklarını önlerine katıp yürütüyorlardı; sokakta o kadar yalnızlardı ki insan onları karga sanıp taş fırlatabilirdi.

Moosbrugger, cinayeti şehvet yüzünden işlemediğini iddia ediyordu. Zira böyle kadınlara duyduğu tikslenme onu her zaman canlandırıyor. Bu da olasılık dışı gibi

görünmüyordu; çünkü insan şişman, sarı bir kanaryanın bir yukarı bir aşağı sıçradığı bir kafesin önünde oturan ya da bir fareye sadece onun bir kez dahakaçtığını görmek için vurup onu serbest bırakan ve sonra yeniden vuran bir kediyi de anlayabilir. Peki ya yuvarlanan bir tekerleğin ardından koşan köpeğe ne demeli? Oyun olsun diye ısırın, insan dostu köpeğe? Bu noktada; yaşayan, hareket eden, sessizce önünden yuvarlanan ya da hızla kayıp geçen şey ile ilişki açısından kendi halinde bizle birlikte yaşayan varlığa karşı gizli bir antipati hali vardır. Peki ya kadın sonunda haykırdığında ne yapmalıydı? İnsan, aklını başına alabilirdi ya da onu susturamadığında yüzünü yere bastırabilir ve ağzına toprak tıkabilirdi.

Moosbrugger sadece bir marangoz kalfasıydı, yalnız mı yalnız bir insandı ve çalıştığı her yerde meslektaşları tarafından iyi karşılansa da hiç arkadaşı yoktu. En güçlü dürtüsü, zaman zaman varlığını acımasızca dışa doğru yöneltiyordu; fakat belki gerçekten de, kendi dediği gibi, bundan başka bir şey yapabilecek –kitle katili ya da tiyatro yakan bir kundakçı, büyük bir anarşist olabilecek– eğitim ve fırsata sahip olmamıştı. Zira gizli cemiyetlerde bir araya gelen anarşistleri hor görerek onların sahte olduklarını söylüyordu.

Moosbrugger bariz hastaydı. Fakat hastalıklı ve onu diğer insanlardan ayıran doğası davranışına apaçık sebep teşkil etse de, bu ona kendi benliğinin daha kuvvetli ve yüksek bir hissi gibi geliyordu. Tüm hayatı bunu geçerli kılmaya zorlanan gülünesi ve dehşet uyandıran, beceriksiz bir mücadeleden ibaretti. Henüz küçük bir çocukken kendisini döverek cezalandırmak isteyen bir patronunun parmaklarını kırmıştı. Bir diğerinin parasını aşırıp kaçırmıştı. Kendi dediği üzere, acil gerektiği için ve haklı sebeplerden. Hiçbir yerde uzun süre barınamıyordu.

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

Başlangıçta her zaman olduğu gibi o geniş omuzlarıyla sessiz sakin, dostane bir huzur içerisinde çalıştığı ve insanlar ondan çekindikleri sürece kalıyordu. Fakat ne zaman gerçek halini anlamışlarcasına ona laubali ve teklifsiz yaklaşılmaya başlasalar oradan kaçırdı; çünkü tehlike altında kalmışçasına tekinsiz bir his içini kaplardı. Bir keresinde kaçmak için çok geç kalmıştı. Bir binadaki dört duvarcı, üstünlüklerini hissettirmek için onu iskelede en üst kattan aşağı atmaya karar verdi. Arkasından sessiz sessiz gülerek yaklaştıklarını duyduğunda tüm ölçüsüz kuvvetiyle onların üzerine atılmış, birini iki basamak aşağı atmış ve diğer ikisinin kollarının tüm kas kırışlerini kesip parçalamıştı. Kendi söylediğine göre bu sebepten cezalandırılması onun ruhsal durumunu sarsmıştı. Yurtdışına, Türkiye'ye gitmiş, yeniden dönmüştü. Zira dünya her yerde ona karşı bir araya geliyordu. Bu komploya karşı ne tek sihirli söz etkili olabiliyordu ne de iyilik.

Konuşmasının en uygunsuz yerlerine sıkıştırdığı bazı parça pinçik Fransızca ve Latince kelimeleri, akıl hastanelerinde ve hapishanelerde büyük bir şevkle öğrenmişti, çünkü bu dillere hâkim olmanın muktedirleri onun kaderi konusunda "söz sahibi kıldığını" anlamıştı. Aynı sebepten duruşmalarda seçkin bir Almanca kullanmaya uğraşıyor ve örneğin "bu benim vahşiyane hareketime bir mesnet teşkil etmiş olmalı" ya da "onu benzer kadınlar hakkındaki fikriyatıma nazaran daha korkunç tahayyül etmiştim" diyordu. Fakat bu da etki etmediğinde, hiç de nadir olmamak üzere büyük bir tiyatrocü pozuna bürünüp alaycı alaycı kendisinin "kuramsal anarşist" olduğunu ve ne zaman bu çalışan, cahil halkın en berbat sülüşü olan Yahudilerden bir şeyler hediye etmelerini beklese, paçasını her seferinde sosyal demokratların yardımıyla kurtarabildiğini söylüyordu. Hâkimlerinin onla-

ra öğretilmiş kibirlerinin takip edemediği bir saha olan “kendi bilimine” de sahipti.

Alışlageldiği üzere bu hal, mahkemedeki yargının ona “dikkate şayan bir zekâ”, saygıdeğer bir itibar atfederken, duruşmada ise daha katı cezalar uygulaması sonucunu getiriyordu; fakat okşanan kibri bu davaları hayatının en onurlu zamanları olarak algılıyordu. Bu yüzden Moosbrugger, onun tüm o zor anlaşılan benliğini birkaç yabancı sözcükle açıklayabileceğini sanan ve bu onlar için sıradan bir meseleymiş gibi davranan psikiyatlardan nefret ettiği şiddetle başka kimseden nefret etmiyordu. Böyle vakalarda her zaman olduğu üzere, onun ruhsal durumu ile ilgili tıbbi değerlendirmeler, kendilerine göre daha yukarıda sınıflandırılmış olan hukuki yorum dünyasının baskısı altında yalpalıyordu. Moosbrugger de kamuya açık duruşmada psikiyatlardan üstün olduğunu ispatlama ve burnu büyük aptallar ve üçkâğıtçılar olarak maskelerini düşürme fırsatını hiçbir biçimde kaçırmıyordu. Zira Moosbrugger'e göre zırcahildiler ve hapishaneye gönderilmesi gerekirken, akıl hastası taklidi yapsa onu akıl hastanesine almak zorunda kalırlardı. Nitekim, Moosbrugger de yapıp ettiklerini inkâr etmiyordu, bunları yüce bir hayat anlayışı yüzünden başına gelen talihsizlikler gibi algılamak istiyordu. Her şeyden önce kıkırdayan kadınlar ona karşı komplo kuruyordu. Hepsinin erkek dostları vardı ve ciddi bir adamın dosdoğru sözlerini, hakaret olarak görmedikleri sürece dikkate almıyorlardı. Kışkırtılmamak için yollarından çekilebildiğince çekilmişti. Fakat bu her zaman mümkün olmuyordu. Gün olur, bir erkek elleri terleyecek derecede huzursuz olduğundan sersemleşir ve hiçbir işe el atamaz. İnsan pes etmek zorunda kaldığında da, daha ilk adımından itibaren diğerlerinin uzaklardan yollamış olduğu ön keşif kolu gibi, ayaklı bir gazap tara-

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

findan yolu kesileceğinden emin olabilir. Adamın arkasından gizli gizli alay eden, vicdansızlığı sayesinde çok daha kötülerini yapmıyorsa, en azından onu kuvvetten düşüren ve karşısında tiyatro oynayan dalavereci bir kadın!

Böylece o gecenin; lakaytça ve alkolle geçirilmiş, içsel huzursuzluğu sakinleştirmek için bol gürültü patırtılı bir gecenin sonuna gelinmişti. İnsan, sarhoş olmadan da dünya ona güvensiz görünebilir. Sokak duvarları, arkalarında dışarı çıkmak için parola bekleyen kulisler gibi sallanıyor. Şehrin kenarında insan, ay ışığıyla aydınlanmış çıplak çayırlara geldiğinde etraf daha bir tenhalaşıyor. Moosbrugger, bir yay çizerek evine gitmek için geri döndü ve orada, demir köprüünün üzerinde kız ona lâf attı. Nehir yatağında bedenini erkeklere kiralayan kızlardan biriydi; başörtüsünün altından sadece baştan çıkarıcı iki ufak, faremsi gözlerin görüldüğü, bir işi olmayan, hizmetçilikten kaçmış ufak tefek bir kızdı. Moosbrugger onu reddetti ve gidişini hızlandırdı, fakat kız onu eve götürmesi için ısrar etti. Moosbrugger dosdoğru gitti, sonunda çaresizce bir oraya bir buraya giderken köşeden saptı, büyük adımlar atmaya başladı, kız da onun yanında koşturuyordu.

Moosbrugger duruyor, kız da gölgesi gibi onun yanında duruyordu. Moosbrugger kızı arkasından sürüklüyordu; işte olan buydu. Onu kovmak için bir deneme daha yaptı, döndü ve iki kez kızın suratına tükürdü. Fakat bu bir işe yaramadı, kız hiç de incinmiş gibi durmuyordu.

Bunlar en dar yerinde boydan boya geçmek zorunda kaldıkları, yürümeye başladıkları noktadan saatlerce uzakta kalan parkta olup bitmişti. Burada Moosbrugger'in aklına, yakınlarda kızı himaye eden birilerinin bulunabileceği geldi. Zira kız, Moosbrugger'in tüm isteksizliğine rağmen onu takip etme cesaretini nereden bulacaktı ki? Pantolonunun cebindeki doğrama bıçağını yokladı,

çünkü onunla dalga geçmek, belki yeniden üzerine atılmak isterlerdi. Kadınların arkasında biriyle dalga geçen bir başka adam her zaman vardır. Aslına bakılırsa kız da ona kadın kılığına girmiş bir erkek gibi gelmemiş miydi? Yanındaki sinsi kadın sesi, ayarı oldukça bozuk bir saat gibi belli aralıklarla ricasını yinelerken, gölgelerin hareket ettiğini görüyor ve bir tahta çatırtısı duyuyordu. Fakat Moosbrugger'in devasa gücünün destek alabileceği hiçbir şey bulunmuyordu. O da bu tekinsiz, bir şey gerçekleşmeme durumundan korkmaya başladı.

Daha da karanlık olan ilk sokağa saptıklarında, alnın-da ter birikmişti ve titriyordu. Yanına bakmadı ve hâlâ açık duran bir kafeye girdi. Koyu bir kahve ve üç bardak konyağı art arda kafaya dikti. Belki de bir çeyrek saat boyunca sessizce orada oturma imkânı buldu. Fakat hesabı ödediğinde, o düşünce kafasında yeniden belirdi. Ya kız onu dışarıda beklediyse? Bu tip düşünceler sicim gibidir, insanın kolunu bacağına sonsuz düğümlerle bağlar. Moosbrugger, karanlık sokağa adımını atar atmaz kızın yanında olduğunu hissetti. Kız artık kendini küçülten bir tavır içinde değil, pervasız ve küstahtı. Bir ricada da bulunmuyordu, sadece sessiz sessiz duruyordu. İşte o an kızın ondan hiçbir zaman uzaklaşmayacağını, çünkü kızı ardından çekip getirenin bizzat kendisi olduğunu anladı. Ağlamaklı bir tiksinti gırtlığını doldurdu. Gitti, kız da yarım adım arkasından peşi sıra geliyordu. Tıpkı kortejlerle karşılaştığında olduğu gibiydi. Bir keresinde doktoru bekleme sabrı olmadığı için, kendisi, bacağından büyük bir kıymık sökmüştü. Şimdi de tamamen benzer biçimde cebinde bıçağının uzunluğunu ve sertliğini hissediyordu.

Fakat Moosbrugger, ahlâkının neredeyse doğaüstü gayretiyle bir çıkış yolu daha düşünüyordu. Yol boyunca uzanan tahta perdenin arkasında bir spor sahası vardı.

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

İnsan orada, karanlıkta hiçbir surette görünmezdi. Moosbrugger de içeri saptı. Daracık bilet kulübesinin içinde yere uzandı ve en karanlık köşeye başını soktu; yumuşak, lanet olası ikinci benliği de onun yanına uzandı. Daha sonra bir ara oradan kaçış vermek için hemen uykuya dalıyormuş gibi yaptı. Fakat ayakları önde sessizce dışarıya sürünürken kız yeniden orada belirdi ve kollarını Moosbrugger'in boynuna doladı. O an ya kızın ya da kendisinin cebinde sert bir şey hissetti ve bunu çekerek çıkardı. Makas mı bıçak mı bilemiyordu, onu sapladı. Kız bunun sadece bir makas olduğunu belirtmişti, oysa onun bıçağıydı. Kız, kulübede baş aşağı düştü, Moosbrugger onu yumuşak zemine doğru, bir parça dışarı sürükledi ve kızın bedeni onun bedeninden tamamen ayrılana kadar bıçağı saplamaya devam etti. Sonra belki de bir çeyrek saat daha onun yanında durdu ve gece yeniden sakin ve mucizevi biçimde pırıl pırıl parlayana kadar kızı seyretti. Artık hiçbir adamı rahatsız edemeyecek ve onlara asılamayacaktı. Kendi ifadesine göre, sonunda cesedi sokağa taşıdı ve daha rahat bulunup defnedilebilmesi için onu bir çalılığın önüne yatırdı, zira kızın elinden artık hiçbir şey gelemezdi.

Moosbrugger, davada avukatına önceden kestirilemeyecek en büyük zorlukları çıkardı. Salondaki yerine bir seyirci gibi rahat rahat oturuyordu; savcı onun kamu güvenliğine tehdit oluşturduğunu öne sürdüğünde, gurur duyarak savcıya "Bravo!" diye bağırdı; onun hiçbir zaman akli melekelerinde eksiklik olduğu fikrine varacakları bir şey fark etmediklerini söyleyen tanıklara övücü sözler sarf etti. Davayı yürüten hâkim, onu zaman zaman "Matrak ve acayip bir adamsınız!" diyerek şımartıyordu ve sanığın kendisini bağladığı düğümleri bilinçli biçimde daha da sıkıyordu. Bunun üzerine Moosbrugger bir anlığına arenada kışkırtılmış boğa gibi şaşkın şaşkın durdu

ve gözlerini dolaştırırken orada oturanların yüzünde anlayamadığı ve ona yeniden bir kademe daha ağır suçla battığını hissettiren bir şeyler fark etti.

Ulrich'in bilhassa ilgisini çeken şey, Moosbrugger'in savunmasının temelinde bariz ancak müphem olarak tanımlanabilecek bir planın yatmasıydı. Ne öldürme niyetiyle yola çıkmıştı, ne de kendi gururu yüzünden hasta sayılmalıydı. Şehvet de hiçbir biçimde söz konusu olamazdı, sadece tiksinti ve aşağılamaydı: Yani eylem ancak kadının, Moosbrugger'in deyişiyle "bu kadın karikatürünün" şüpheli davranışının yol açtığı kasıtsız bir öldürme olabilirdi. Dahası, doğru anlaşıldıysa, işlediği cinayetin siyasi bir cürüm olarak ele alınmasını talep ediyordu; hatta bazen kendisi için değil, bu hukuki yapıyı savunmak için mücadele verdiği izlenimini yaratıyordu. Buna karşılık hâkimin uyguladığı alışıldık taktik, hiçbir şeyde sorumluluğunu üzerine almak istemeyen bir katilin beceriksiz ve kurnaz çabalarını görmekten ibaretti. "Kanlı ellerinizi neden yıkadınız? -Neden bıçağı bir kenara fırlattınız? -Neden fiilden sonra temiz kıyafet ve çamaşır giydiniz? -Pazar olduğu için mi? -Kanlı oldukları için değil, öyle mi? -Hangi vesileyle bir eğlenceye gittiniz? Yaptıklarınız eğlenmenizi engellemedi mi? Herhangi bir pişmanlık duydunuz mu?"

Ulrich böyle anlarda anlayışsızlıkla örülmüş bu ağır düğümünü açmasını engelleyen yetersiz eğitimini şikâyet etmesiyle birlikte Moosbrugger'in kendini nasıl geri çektiğini iyi anlıyordu. Fakat hâkimin cezalandırıcı bir vurguyla kendi diline çevirdiği üzere bu şu demekti: "Suçu her zaman başkalarında aramayı iyi biliyorsunuz!" Hâkim, polis raporlarından ve Moosbrugger'in serseriliğinden yola çıkarak her şeyi bir başlık altında özetledi ve onu suçlu buldu. Oysa Moosbrugger için bunlar birbiriyle hiçbir

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

alakası olmayan, kendisinin dışında ve tüm dünyanın herhangi bir yerinde olduğu üzere, tamamen tekil olaylardan oluşuyordu, hepsinin farklı bir sebebi vardı. Hâkimin gözünden bakıldığında eylemlerinin sebebi Moosbrugger'di, onun açısından ise suçlar ortalıkta uçuşan kuşlar gibi üstüne üşüşmüşlerdi. Hâkim için Moosbrugger özel bir vakaydı, Moosbrugger için ise kendisi başlı başına bir dünyaydı ve bu dünya üzerine ikna edici bir şey söylemek çok zordu. Birbiriyle savaşıyan iki taktik, iki bütünlük ve tutarlılık vardı. Fakat Moosbrugger elverişsiz bir duruşa sahipti; çünkü gölgede kalmış acayip gerekçelerini daha akıllı bir insan bile ifade edemezdi. Bunlar kaynağını doğrudan hayatının yoldan çıkmış yalnızlığından alıyordu ve diğer bütün hayatlar yüz kere varlıklarını kanıtlarken (onların sürdürdükleri hayatlar tarafından ve onları onaylayan diğer herkes tarafından benzer şekilde görüldüğü üzere), kendi hakiki hayatı sadece onun için vardı. Sürekli deforme olan ve görünümünü değiştiren bir duman gibiydi. Hâkimlerine elbette kendi hayatlarının özünde kendisinin-kinen daha farklı olup olmadığını sorabilirdi. Fakat böyle bir soru sormayı aklından bile geçirmedi. Hukukun önünde duran, birbiri ardından bu kadar doğal biçimde vuku bulmuş şeylerdi; oysa bunlar onun benliğinin içinde mantıksızca yan yana gelmişti. Kendisi de olan bitene kibar rakiplerinin saygınlığının gerisinde kalmayacak bir anlam kazandırmak için büyük çaba sarf ediyordu.

Hâkim onu destekleyecek biçimde çabalıyor, neredeyse müşfikçe davranıyordu; Moosbrugger'in nazarında en korkunç biçimde sonuçlanacak türden olsalar da onu gerekli kavramlarla tanıştıırıyordu.

Bir gölgenin duvarla girdiği bir savaştı ve nihayetinde Moosbrugger'in gölgesi sadece hâlâ tiksiniççe titrek titrek çırpınmaya devam etti. Bu son duruşmada Ulrich de

oradaydı. Duruşma hâkimi, sanığı sorumlu kılan kararı okurken, Moosbrugger kalktı ve mahkemeye bildirdi: “Karardan memnunum. Amacıma ulaştım.” Onu çevreleyen gözlerdeki alaycı inançsızlıkla karşılaştığında öfkeyle ekledi: “Bu yolla kovuşturmayı zorladığım için davanın kanıt sürecinden memnunum!” Artık iyice acımasızlaşmış ve cezalandırıcı bir hale bürünmüş duruşma hâkimi, mahkemenin onun memnuniyetini umursamadığına dikkatini çekerek Moosbrugger’i azarladı. Daha sonra da Moosbrugger’in tüm dava boyunca orada bulunanların eğlencesi olacak biçimde, anlattığı saçmalıklara artık bir cevap olması içinmiş gibi idam kararını okudu. Moosbrugger korkuyormuş gibi görünmemek için hiçbir şey söylemedi. Bunun üzerine dava kapandı ve her şey geride kaldı. Ancak o anda ruhu sendeledi ve anlayışsız insanların kibri yüzünden bilincini kaybetmişçesine geri çekildi. Jandarmalar onu çekip çıkarmaya çalışırken arkasını döndü, meramını anlatacak kelimeler bulmaya çalıştı, ellerini yukarıya kaldırdı ve jandarmaların darbelerinin bastıran bir sesle haykırdı: “Size bir deliyi yargıladığınızı söylemeliysem de kararınızdan memnunum!”

Bu çelişkili bir beyandı, fakat Ulrich soluğu kesilmiş, oracıkta oturuyordu. Bu bariz saçmalıkta, ayrıca varlığımızın kendine has öğeleri arasındaki, açıkça çarpıtılmış bir ilişkisellikti. Parçalara ayrılmış ve karartılmıştı, fakat Ulrich’in aklına bir biçimde şunlar geliverdi: İnsanlık bütün olarak düşleyebilseydi, ortaya Moosbrugger çıkardı. Moosbrugger’in dava sürecinin bir anında nankörce “sefil, şaklaban avukat” diye tanımladığı adam, bazı ayrıntılar nedeniyle geçersizlik kararı başvurusu yapıyordu ki, Ulrich ancak kendine gelebildi; o sırada her ikisinin de müşterisi olan devasa adam ise sevk edilmekteydi.

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

avusturya'dan
ölüm
beşlemesi

stefan zweig

cenevre gölün'deki kaçak

Teknesiyle göle açılmış bir balıkçı, 1918 yılının bir yaz gecesi, Cenevre Gölü kıyısındaki İsviçre kasabası Villeneuve'nün yakınlarında gölün ortasında acayip bir cismin farkına vardı ve gevşekçe tutturulmuş kalaslardan yapılmış bir taşıtın giderek yaklaştığını gördü. Üzerinde, beceriksizce hareketlerle kürek olarak kullandığı tahtadan yararlanarak ilerlemeye çalışan çıplak bir adam vardı. Balıkçı şaşkınlık içinde teknesini yanaştırdı, bitik düşmüş adamı içeriye çekti, bedeninin çıplak kısımlarını ağları ile örtebildiği kadar örttü ve sonra da donarcasına titreyen, teknenin kenarında ürkek ürkek büzüşmüş adamla konuşmaya çalıştı; fakat adam tek kelimesini anlamadığı yabancı bir dilde konuşuyordu. Yardımsever balıkçı daha çok çaba sarf etmekten vazgeçti, ağlarını toparladı ve ivedi hamllarla* kıyıya doğru kürek çekti.

Kıyının konturları sabahın erken saatlerinde iyiden iyiye parlarken, çıplak adamın çehresi de aydınlanmaya başlamıştı; karman çorman sakallarından ve geniş ağzından çocuksu bir gülümseme yayılıyor, bir elini ileriye

* Kürek çekilirken küreklerin suya daldırılıp üstüne abanılarak çıkarılması hareketine verilen ad. Bkz. bu seçkide Arthur Schnitzler, "Ölmek". (ç.n.)

göstermek için yukarı kaldırıp hem sorarcasına hem de neredeyse emin olarak kulağa "Rossiya" gibi gelen bir kelimeyi tekne kıyıya yaklaştıkça daha mutlu bir tonlamayla kekeleye kekeleye tekrarlıyordu. Sonunda tekne kumsala doğru gıcırdaya gıcırdaya çıktı; balıkçının avladığı balıkları bekleyen kadın akrabaları ağlar içerisinde çıplak adamı görünce Nausikaa'nın hizmetçileri gibi cıyaklaya cıyaklaya* ortadan kayboldular.

Bu tuhaf haberin çekim gücüyle, bölgenin ahlâklı, görev bilinci yüksek ve dürüst resmî görevlisinin de katılımıyla köyden çeşit çeşit adam yavaş yavaş toplaşmaya başladı. Görevli, aldığı talimatlar ve savaş zamanlarından edindiği engin deneyimlerinden yola çıkarak onun Fransa kıyılarından yüzerek gelmiş bir savaş kaçağı olduğunu hemen anladı. Hemen resmî bir sorguya hazırlandı, fakat bu sıkıntılı deneme, çıplak adam (kasabanın bir sakini ona iki arada bir derede bir ceket ve iç donu fırlatmıştı) bütün sorulara cevaben giderek daha korka korka ve güvensizce "Rossiya? Rossiya?" sorusunu haykırmak dışında bir şey yapmadığı için kısa sürede anlamını ve değerini kaybetti. Resmî görevli, başarısızlığa uğradığı için biraz kızmıştı; yanlış anlaşılamayacak jestlerle yabancıya kendisini takip etmesini emretti, böylece o arada meraklanmaya başlamış olan köyün gençleri onu sarıp çevresinde gürültü koparıırken, ıslak, çıplak bacaklı adam eprimiş pantolon ve ceke-tiyle mahkeme binasına getirildi ve nezarete alındı. Adam direnmedi, tek söz etmedi; sadece açık renk gözleri hayal kırıklığından kararmış, yüksek omuzları ise dövülmeyi bekliyormuşçasına korkuyla çökmüştü.

* Homeros'un *Odyseia*'sındaki bir karakter. Kral Alkinoos'un kızı. Karsırga, Odyseus'u Kral Alkinoos'un topraklarına savurduğunda Nausikaa onu çığlıklarıyla uyandırır ve saraya götürür. (ç.n.)

kafka-
 roth-
 musil-
 zweig-
 schnitzler

Bu arada, çıkılan balık avında insan avlandığı haberi yakınlardaki otellere kadar yayıldı ve birkaç hanımefendi ile beyefendi günün tekdüzeliğinde gelen eğlenceli bir olayın sevinciyle vahşi adamı seyretmek için toplanıp geldiler. Bir hanım ona şekerleme hediye etti, o ise bir maymun gibi güvensiz biçimde şekeri olduğu yerde bıraktı; bir bey, fotoğrafını çekti; hepsi çevresini sarmış onu çekiştiriyordu; ta ki büyük bir otelin yıllarca yurtdışında yaşamış ve birçok dil bilen müdürü gelene kadar... Müdür oldukça korkmuş olan adamla art arda Almanca, İtalyanca, İngilizce ve en son Rusça konuştu.

Korku içerisindeki adam, anadilinin ilk seslerini anlar anlamaz sıçradı; munis yüzüne geniş bir gülümseme yayıldı, ağzı kulaklarına vardı ve birden güvenle ve açıkça tüm hikâyesini anlatıverdi. Hikâyesi çok uzun ve darımağınaktı; tesadüfen orada bulunan tercüman için parçaları da tam olarak anlaşılabilir değildi, fakat yine de bu adamın kaderi ana hatlarıyla şu şekilde çizilmişti: Rusya'da savaşmıştı, sonra günün birinde bin kişiyle birlikte vagonlara doldurulup çok uzaklara sürülmüştü; derken bu defa gemilere yüklenmiş, çok daha uzun bir zaman, kendi deyimiyle insanın etindeki kemiklerin yumuşacık pişebileceği kadar sıcak bölgelere onlarla birlikte gitmişti. Sonunda bir yerlerde karaya çıkmışlar, yine tren vagonlarına yüklenmişlerdi; ardından kendilerini bir tepeye doğru hücum eder halde bulmuşlardı, ama neden saldırdıklarını bilmiyordu, üstelik hemen başlarda bacağına bir mermi isabet etmişti. Tercüman, kaçakla konuşmasını ve cevapları çevirince, dinleyiciler onun o sıralarda Fransa'da bulunan ve dünyanın bir ucundan, Sibirya ve Vladivostok üzerinden Fransız cephesine gönderilmiş Rus tümenlerinin birinden geldiğini hemen anlamıştı. Herkeste, belli bir merhamet duygusuyla birlikte bu acayip kaçıyı nasıl

başarabildiğine dair merak uyanmıştı. Rus, yarı mülayim yarı içten pazarlıklı bir gülümsemeyle dünden razı biçimde hikâyesini anlattı: İyileşir iyileşmez hasta bakıcılarına Rusya'nın nerede olduğunu sormuş, gösterdikleri yönü güneşin ve yıldızların konumu yoluyla aklına yerleştirip geceleri yürüyerek, gündüz vakti de samanlıklarda devriyelerden saklanarak gizli gizli kaçıp kurtulmuş.

On gün boyunca, sonunda bu göle gelene kadar meyve yemiş ve ekmek dilenmiş.

Artık açıklamalarının anlaşılması daha bir zorlaşmıştı. Baykal Gölü'nün yakınlarından geldiği için akşam ışığında gördüğü hareketli çizgilerin Rusya'ya ait olduğunu sanmış izlenimi veriyordu. Her nasılsa kendisine bir kulübeden iki kalas aşırması ve kürek olarak kullandığı bir tahta parçasının yardımıyla bunların üstünde yüzükoyun yatmış vaziyette göle açılmışken balıkçı onu bulmuştu. Anlaşılmaz öyküsünün sonunda yarın evde olup olamayacağına dair endişe dolu o sorusu çevrilir çevrilmez, cehaleti ilk önce bir kakhaha kopmasına yol açtı, fakat bu alay, hemen dokunaklı bir merhamete dönüştü ve herkes etrafına güvensiz ve acıklı bakışlar atan adama birkaç bozukluk ya da kâğıt para bıraktı.

Bu arada bir telefon görüşmesinin üzerine Montreux'dan yüksek rütbeli bir polis memuru gelip hiç de az denemeyecek bir çabayla olay hakkında tutanak düzenledi. Çünkü sadece tesadüfen orada bulunan tercümanın yetersizliği değil, kaçağın Batılılar'ın kavrayamadığı cehaleti de kısa zamanda ortaya çıkmıştı. Kendisi hakkında verdiği bilgi genelde ön ismi Boris'i aşmıyordu; vatanındaki köyü ile ilgili fikirleri de karmakarışık. Mesela derebeyi Meçerski'nin serfi oldukları gibi. Bir kuşaktan beri bu angarya hizmet ortadan kaldırılmış olduğu halde, o hâlâ serf kavramını kullanıyordu. Anlattığına göre ka-

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

rısı ve üç çocuğuyla birlikte büyük gölden elli verst uzaklıkta yaşıyordu.

Artık kaderi hakkında tartışmalar başlamıştı, o ise kavga edenlerin ortasında donuk bakışlarla sinmiş, oturuyordu: Bir kısmı onun Bern'deki Rus elçiliğine gönderilmesi gerektiğini söylüyor, bir kısmı bu tip bir önlemin onun Fransa'ya iadesiyle sonuçlanmasından korkuyordu; polis memuru, onun asker kaçağı olarak mı yoksa belgeleri kaybolmuş bir yabancı olarak mı değerlendirileceği sorusunu tüm zorluklarıyla dile getirdi. Kasabanın belediye meclisi üyesi, yabancı bir gırtlaklı doyurmak ve ona yatacak yer vermek gerektiği olasılığına başından itibaren karşı çıkıyordu. Bir Fransız heyecanlı heyecanlı bağırırdı, bu sefil kaçağa çok kafa yormaya değmezdi, o da ya çalışmalı ya da geri gönderilmeliydi; iki kadın şiddetle bu görüşe itiraz etti, başına gelen bahtsızlıklardan o sorumlu olmamalıydı, insanları kendi vatanlarından yabancı bir ülkeye göndermek suçtu.

Bu tesadüf ederi ortaya çıkan kargaşadan az kalsın politik bir kavga patlak vermek üzereydi ki, Danimarkalı yaşlı bir beyefendi araya girdi ve adamın sekiz günlük geçimini karşılayacağını kararlı bir dille açıkladı. Bu arada otoritelerin de elçilikle bir uzlaşmaya varması gerekiyordu; bu, sadece resmî değil, özel tarafları da memnun edecek, beklenmeyen bir çözüm oldu. Giderek daha çok gerilen tartışmalar esnasında kaçağın ürkek bakışları yavaş yavaş yukarıya yükseldi ve bu kuru gürültünün ortasında ona kendi kaderi hakkında bir şeyler söyleyebilecek tek kişi olduğunu düşündüğü müdürün dudaklarının etrafında uzunca bir süre takılı kaldı. Kendi varlığı yüzünden vuku bulan gürültüyü kaygıyla hissediyor gibiydi. Artık laf kalabalığı son bulmaya yüz tutarken, kaçak, kadınların bir ikona karşısındaki jestlerine benzer biçimde, iki elini

tamamen bilinçsiz ve sessizce müdüre doğru yalvarır gibi kaldırdı. Bu davranışta insanın içine işleyen şey, herkesi karşı konulmaz biçimde etkilemişti.

Müdür ona canı gönülden yaklaştı ve korkmasına gerek olmadığını, burada bir süreliğine rahatsız edilmeden kalabileceğini, handa gelecek zaman içerisinde onunla ilgileneceğini söyleyerek adamı teskin etti. Rus, onun ellerini öpmek istedi, fakat beriki ivedilikle ellerini geri çekti. Bundan sonra onu komşu binaya, yani yatak ve yiyecek bulabileceği küçük bir hana götürdü, yeniden rahatlatıcı ve samimi birkaç söz söyledi ve sonra ona dostane biçimde el sallayarak otele giden sokağa doğru yöneldi. Kaçak, müdürün arkasından donmuş gibi hareketsiz bakakaldı, onun dilini anlayan tek kişi uzaklaşırken, önceden aydınlanmış olan yüzü yeniden kararıyordu. İç kemiren bakışlarıyla kaybolmakta olan müdürü yukarıda bulunan otele kadar takip etti. Onun tuhaf davranışına şaşırıp ve gülen diğer insanlara aldırış etmeden... Birisi merhamet edip ona dokunarak hanı işaret ettiği an ağır omuzları çöktü ve başını eğip kapıdan geçti. Handaki meyhane onun için açılmıştı.

Garson kızın hoş geldin demek amacıyla bir bardak konyak koyduğu masaya yaslandı ve tüm öğlen öncesi buğulu bakışlarıyla hareket etmeksizin orada oturakaldı. Köy çocukları mütemadiyen pencereden içeriye gözetliyor, gülüyor ve ona bağırıp çağırarak bir şeyler söylüyordu; o ise kafasını kaldırmadı bile. İçeri girenler merakla ona bakıyordu, o ise bakışları masaya sabitlenmiş, sırtını eğmiş, utangaç ve ürkek oturuyordu. Öğlen olup yemek saati geldiğinde bir sürü insan mekânı kahkahayla doldurdu ve anlamadığı yüzlerce söz, etrafında uğuldadı. O da yabancılığının ümitsizce farkında, genel bir hareketliliğin ortasında dilsiz ve sağır otururken elleri öyle titriyordu

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

ki kaşığı çorbadan çıkarması mümkün olmuyordu. Birden yanaklarından aşağı dolu dolu bir damla aktı ve masanın üzerine tüm ağırlığıyla düştü. Etrafına ürkek ürkek baktı. Diğerleri onu fark etmişti, birdenbire sustular. O da utandı: Darmadağınık saçlarıyla, giderek ağırlaşan kafası masanın siyah ahşabının üzerine doğru daha da çok eğiliyordu.

Akşama kadar öylece oturdu. İnsanlar gelip gidiyordu; artık ne o onları ne de onlar onu fark ediyordu: Ocağın gölgesinde kendisi de gölgeye dönüşmüş halde oturuyor ve dirsekleriyle yüklenerek masadan destek alıyordu. Herkes onu unutmuştu. Kimse onun alacakaranlıkta birden ayağa kalkıp bir hayvan gibi anlaşılmaz, otele doğru gittiğini görmedi bile. Elinde kasketi, itaatkârca bir iki saat orada kapının önünde durdu ve kimseye bir an bile bakmadı: Otelin pırıltılı girişinde, toprakta kök salmış bir kütük gibi hareketsiz ve kapkara duran bu tuhaf figür, sonunda komilerden birinin dikkatini çekti. Komi de müdürü getirtti.

Anadilinde ona selam verildiğinde, karanlıklaşmış yüzüne yeniden bir nebze olsun aydınlık geldi.

“Ne istiyorsun, Boris?” diye sordu müdür şefkatlice.

“Affınıza sığınarak” diye kekeledi kaçak, “Sadece... sadece eve gidebilir miyim, bilmek istiyorum.”

Sorunun muhatabı, “Elbette, Boris, elbette evine dönebilirsin” dedi ve gülümsedi.

“Peki, hemen yarın?”

Bunun üzerine diğeri de ciddileşti. Gülümsemesi kayboldu, Boris bu sözleri o kadar yalvar yakar söylemişti ki...

“Hayır, Boris. Şimdi değil. Savaş bitene kadar olmaz.”

“Peki, ne zaman? Savaş ne zaman bitecek?”

“Tanrı bilir. Biz insanlar bilmiyoruz.”

“Peki daha önce... Daha önce gidemez miyim?”

“Hayır, Boris.”

“O kadar var mı?”

“Evet.”

“Günlerce mi?”

“Evet, günlerce sürer.”

“Ben yine de gideceğim, Bayım! Güçlüyüm. Yorulmam.”

“Fakat gidemezsin Boris. Arada koca bir sınır var.”

“Sınır mı?” Bön bön baktı. Kelime ona yabancıydı.

Yine kendine has inatçılığıyla şunları söyledi: “Oraya yüzeceğim.”

Müdür neredeyse gülecekti. Fakat üzölmüştü de, yumuşak bir dille şunları söyledi: “Hayır, Boris. Olmaz. Sınır demek yabancı ölkö demek. İnsanlar sana izin vermez.”

“Ama ben onlara hiçbir şey yapmam ki! Silahlarımı attım. Onlara İsa Mesih adına yalvarsam neden karıma varmama izin vermesinler ki?”

Müdür giderek ciddileşiyordu. İçindeki burukluk artmıştı. “Hayır” dedi, “senin geçmene izin vermezler, Boris. İnsanlar artık İsa’nın sözünü dinlemiyor.”

“Fakat Bayım, burada ne yapabilirim ki? Burada kalamam! Ne buradaki insanlar beni ne de ben onları anlıyoruz.”

“Öğrenirsin, Boris.”

“Hayır, Bayım...” Rus, başını iyice öne doğru eğdi, “Hiçbir şey öğrenemem. Ancak tarlada çalışabilirim, fazlasını yapamam. Burada ne yapabilirim ki? Eve dönmek istiyorum! Bana yolu göster!”

“Artık yol yok, Boris.”

“Fakat Bayım, evime, karıma ve çocuklarıma dönmemi engelleyemezler! Ben artık asker değilim!”

“Engelleyebilirler.”

“Peki ya Çar?” Pattadak sormuştu, beklenti içerisinde ve hürmetle titreye titreye.

“Artık çar diye bir şey yok, Boris. İnsanlar onu tahttan indirdi.”

“Artık çar diye bir şey yok mu?” Karşısındakine bön bön baktı. Bakışlarında son bir ışık söndü, sonra bitkin bitkin konuştu:

“Öyleyse eve dönemiyorum?”

“Şimdilik hayır, Boris. Beklemelisin.”

“Uzun bir süre mi?”

“Bilmiyorum.”

Karanlıkta yüzü de giderek kararıyordu: “O kadar uzun süre bekledim ki! Daha fazla bekleyemem. Bana yolu göster! Deneyeceğim!”

“Yol yok, Boris. Sınırdaki seni yakalarlar. Burada kal, sana bir iş buluruz.”

“İnsanlar burada beni anlamıyor. Ben de onları...” diye tekrarladı inatla. “Burada yaşayamam! Bana yardım edin, Bayım!”

“Edemem, Boris.”

“İsa Mesih adına bana yardım edin, Bayım! Yardım edin, daha fazla katlanamıyorum.”

“Edemem, Boris. Günümüzde kimse karşısındakine yardım edemiyor.”

Tek söz söylemeden karşılıklı öylece durdular. Boris kasketini elinde döndürüyordu. “O zaman neden beni evimden aldılar? Rusya’yı ve Çar’ı savunmam gerektiğini söylemişlerdi. Fakat Rusya buradan o kadar uzak ki! Şimdi de diyorsun ki Çar’ı... Nasıl demiştin?”

“Tahttan indirmişler.”

“Tahttan indirmişler.” Kelimeleri anlamadan tekrar ediyordu.

“Peki, şimdi ne yapmalıyım, Bayım? Eve gitmem gerek! Çocuklarım arkamdan ağlıyordur. Burada yaşayamam! Yardım edin, Bayım! Bana yardım edin!”

“Yardım edemem, Boris.”

“Peki, kimse yardım edemez mi?”

“Şimdilik kimse edemez.”

Rus, kafasını giderek daha çok önüne eğdi, sonra birdenbire boğuk boğuk şunları söyledi: “Size teşekkür ederim, Bayım” dedi ve döndü. Çok yavaşça aşağı doğru yürüdü. Müdür uzun uzun arkasından baktı ve Boris’in hana gitmek yerine göle doğru giden merdivenlerden aşağı inmesine hayret etti. Derin derin iç çekti ve yeniden oteldeki işinin başına döndü.

Bir tesadüf sonucu aynı balıkçı, boğulmuş adamın çıplak cesedini ertesi sabah buldu. İçinden çıkmış olduğu sulara yeniden dönmeden önce ona hediye edilmiş pantolon, kasket ve ceketini itina ile katlayıp kıyıya koymuştu.

Vakayla ilgili bir tutanak düzenlendi. Yabancıнын ismi bilinmediği için, mezarının üstüne Avrupa’ımızda artık bir uçtan öteki uca dek isimsiz kaderlerin üzerini örten o küçük haçlar gibi tahta, ucuz bir haç yerleştirildi.

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

avusturya'dan
ölüm
beşlemesi

arthur schnitzler

ölmek

*M*arie yarım saattir oturduğu banktan kalktığı anda alacakaranlık bastırıyordu. Başta kitap okuyordu fakat biraz sonra bakışını Felix'in her zaman geldiği caddeye yöneltti. Oysa Felix onu uzun süre bekletmezdi. Biraz serin olmuştu, yine de sonu gelmekte olan bu mayıs gününün yumuşaklığı hâlâ havada duruyordu.

Augarten'da pek insan kalmamıştı; yürüyüş yapanlardan oluşan kalabalık, kısa süre sonra kapanması gereken kale kapısına kadar uzuyordu. Marie, Felix'i gördüğünde çoktan çıkışa yaklaşmıştı. Felix geç kalmış olmasına rağmen yavaş yavaş yürüyordu, ancak gözleri Marie'ninkilerle karşılaşınca biraz acele eder gibi davrandı. Marie durdu, onu bekledi ve Felix onun isteksizce uzattığı elini gülümseyerek sıkarken, Marie ses tonunda yumuşak bir kırılmalıyla sordu: "Bu saate kadar çalışmak zorunda mıydın?" Felix kolunu ona uzattı ve karşılık vermedi. "Evet?" diye sordu Marie. "Evet, Küçüküm" dedi Felix. "Saate bakmayı tamamen unutmuşum" diye ekledi. Marie onu yan yan gözlüyordu. Felix, ona her zamankinden daha solgun görünmüştü. Marie şefkatle sordu: "Sence de artık kendini biraz Sevgili Marie'ne adasan daha iyi olmaz mıydı?" ... "İşlerini bir süreliğine bırak. Artık daha

çok yürüyüşe çıkalım. Öyle değil mi? Bu andan itibaren evden her zaman benimle çıkacaksın.”

“Öyle mi?”

“Evet, Felix. Seni artık kesinlikle yalnız bırakmayacağım.” Felix, Marie’ye ivedilikle ve korkmuş gibi baktı. “Neyin var?” diye sordu Marie.

“Hiçbir şeyim yok.”

Çıkışa varmışlardı, sokak hayatı akşam akşam neşeyle ikisinin etrafında cıvıldıyordu. Şehrin üzerini ilkbaharın beraberinde getirdiği genel bir sevinç havası kaplamıştı. Felix, “Ne yapabiliriz, biliyor musun?” dedi. “Şimdi?” “Prater’e gidebiliriz.”

“Ah, hayır! Şu an aşağısı o kadar soğuktur ki.”

“Fakat bir baksana! Şu an sokak neredeyse boğucu bir hal aldı. Hemen dönebiliriz. Hadi gidelim!” Konuşurken yıkılmış ve perişan görünüyordu.

“Ya, baksana, neden böyle konuşuyorsun sen, Felix?”

“Nasıl?”

“Ne düşünüyorsun, söylesene? Benim yanımdasın ya, sevdiceğinin yanında!”

Felix ona boş boş, dalgın dalgın bakıyordu.

“Hey!” diye bağırdı Marie korkuyla ve Felix’in kolunu daha sıkı sardı.

Felix de, “Tamam, tamam” dedi ve kendini toparladı. “Kesinlikle çok boğucu burası. Ben dalgın değilim. Dalgın olduğumda da buna alınmamalısın.” Prater’e giden sokaklar boyunca yol aldılar. Felix her zamankinden daha sessizdi. Sokak lambalarının ışıkları çoktan yanmıştı.

Marie birden, “Bugün Alfred’e gittin mi?” diye sordu.

“Neden?”

“Gitmeye niyetliydin de...”

“Niye ki?”

“Dün akşam kendini çok bitkin hissediyordun ya.”

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

“Elbette.”

“Ve Alfred’in yanında değildin?”

“Hayır.”

“Bak ama! Daha dün hastaydın, şimdi aşağıya rutubetli Prater’e inmek istiyorsun. Gerçekten çok dikkatsiz bir davranış.”

“Ah! Hiç fark etmez.”

“Böyle konuşma. Kendini iyice mahvedeceksin.”

Ağlamaklı bir sesle, “Sana yalvarıyorum artık gidelim. Gidelim. Prater’i özledim. Oraya, geçen seferki o çok güzel olan yere gitmeliyiz. Biliyor musun, bahçeli salon da soğuk değildir.”

“Peki, peki.”

“Gerçekten değil! Bugün de özellikle sıcak. Eve dönemeyiz ya! Henüz çok erken. Akşam yemeğini şehirde yemek de istemiyorum, çünkü bu akşam lokanta duvarları arasında oturacak havam yok. Sigara dumanı da bana zarar veriyor. Kalabalık görmek de istemiyorum, gürültü bana dokunuyor!” Başlangıçta çabuk çabuk ve her zamankinden yüksek sesle konuşmuştu. Fakat son sözlerini yuttu. Marie ise onun koluna daha sıkı asıldı. Kaygılıydı, daha fazla konuşmadı, çünkü sesinde gözyaşları gizliydi. Felix’in Prater’deki sakin lokantaya, yeşillikle sükünet içindeki bahar akşamına duyduğu özlem Marie’ye geçmişti. İkisi de bir anlığına sustuktan sonra, Marie onun dudaklarının üzerinde durgun ve yorgun bir gülümseme fark etti. Felix, ona döner dönmez kendi gülümsemesine bir mutluluk ifadesi yerleştirmeye çalışmıştı. Felix’i iyi tanıyan Marie ise onun kendini zorladığını hemen hissetmişti.

Prater’deydiler. Ana yoldan sapan ilk ağaçlıklı cadde karanlıkta tamamen kaybolurken onları hedeflerine ulaştırdı. Mütevazı lokanta oradaydı; büyük bahçe pek aydın-

latılmamıştı, sandalyeler örtüsüz masalara yaslanmıştı. Bunların yanında ince, yeşil sütunların üstünde bulunan küre biçimindeki lambalarda titrek, donuk kırmızı ışıklar yanıyordu. Birkaç müşteri oturuyordu, bizzat lokantanın sahibi de aralarındaydı. Marie ile Felix yanlarından geçti, lokanta sahibi ayağa kalktı ve şapkasını çıkardı. Birkaç titrek lambanın yandığı bahçe salonuna giden kapıyı açtılar. Küçük bir garson çocuk bir köşede uyukluyordu. Hemen ayağa kalktı, lambanın fitillerini daha da açmak için yetiştirdi ve müşterilerin paltolarını aldı. Loş ama sevimli bir köşeye oturup sandalyelerini birbirlerine yaklaştırdılar. Seçmekle çok vakit kaybetmeden bir şeyler yiyip içmek için sipariş verdiler. Artık yalnız kalmışlardı. Sadece girişteki mat kırmızı lamba ışıkları yanıp sönüyordu. Salonun diğer köşeleri de yarı karanlıkta siliniyordu.

İkisi de hâlâ susuyordu. Ta ki Marie eziyet çekerek ve titreye titreye şu sözleri sarf etmeye başlayana dek: "Felix, lütfen söyle! Neyin var? Yalvarırım, söyle bana."

O gülümseme, Felix'in dudaklarına yeniden kondu. "Hiçbir şeyim yok, Küçüğüm. Sorma. Benim haletiruhiyemi bilirsin... Yoksa hâlâ bilmiyor musun?"

"Elbette, haletiruhiyen, tabii. Ama sorun haletiruhiyen değil. Gerginsin, bunu görüyorum da... Ama bunun bir sebebi olmalı. Lütfen Felix, sorun ne? Söylesene, yalvarıyorum sana!"

Sabırsız bir yüz ifadesi takındı. O sırada garson içeri girdi ve siparişleri getirdi. Marie de yeniden tekrarladı: "Söyle bana! Söyle!" Felix, gözleriyle garson çocuğu işaret etti ve kızgınca bir hareketle bulundu. Oğlan gitti. "Artık yalnızız" dedi Marie. Ona daha da yaklaştı, Felix'in iki elini avucunun içine aldı. "Neyin var? Neyin var? Bilmeliyim. Beni artık sevmiyor musun?" Felix sessiz kaldı, Marie onun ellerini öptü. Felix, ellerini yavaşça geri çekti. "Peki ya?

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

Öyleyse?" Felix yardım istercesine etrafı gözleriyle taradı. "Rica ediyorum, beni rahat bırak! Sorma, eziyet etme!" Marie, Felix'in ellerini bıraktı ve gözlerini onun yüzüne dikti: "Bilmek istiyorum." Felix ayağa kalktı ve derin bir nefes aldı. Sonra başını iki elinin arasına aldı ve şunları söyledi: "Beni iyice delirtiyorsun. Bir şey sorma!" Uzun bir süre donuk gözlerle öyle durdu, Marie de onun boşluğa dalan bu bakışını korkuyla izledi. Felix bunun üstüne oturdu, daha sakince nefes alıp veriyordu, iç çekişlerine yorgun mu yorgun bir yumuşaklık yayılmıştı. Birkaç saniye sonra tüm titremesi geçmişti. Marie'den sessiz ve sevgi dolu bir ifadeyle bir şeyler yiyip içmesini rica etti.

Marie itaatkârca çatal ve bıçağı aldı, korka korka sordu: "Peki ya sen?" "Evet, evet" diye karşılık verdi, ama hareketsizce oturmaya ve hiçbir şeye el sürmemeye devam etti. "Öyleyse ben de yiyemem" dedi Marie. Bunun üzerine Felix de bir şeyler yemeye başladı. Ama kısa süre sonra çatal bıçağını sessizce bırakıp başını eline yasladı, gözlerini Marie'den kaçırdı. Marie, bir süre sımsıkı kapalı dudaklarıyla Felix'i izledikten sonra, ondan saklamak için yüzünü örttüğü kolunu çekiverdi. Gözlerinin nasıl yanıp söndüğünü artık görüyordu. Tam da o an, Marie, "Felix! Felix!" diye bağırırken, Felix sıcak sıcak ve yutkunarak ağlamaya başladı. Marie, Felix'in başını göğsüne yasladı, saçlarını okşadı, alnını öptü, gözyaşlarını kurulamak, onu öpmek istedi. "Felix! Felix!" Felix giderek daha sessizce ağlamaya devam etti. "Neyin var hayatım? Sevgilim, bir tanem, söylesene!" O da, sözleri ona boğuk ve zor biçimde ulaşsın istercesine kafasını Marie'nin göğsüne iyice yaslıyordu: "Marie, Marie, sana söylemek istemiyordum. Bir sene daha var. Sonra her şey sona erecek." Artık daha şiddetli ve sesli sesli ağlıyordu. Marie ise bir ölü kadar solgun, iyice açılmış gözleriyle hiçbir şey anla-

miyordu, anlamak istemiyordu. Birden, “Felix! Felix!” diye haykırana kadar boğazında soğuk ve ürkünç bir şey düğümlenmişti. Kendini onun önüne attı ve göğsüne yumulmuş, ağlamaktan sıırılsıklam olmuş, yılgın yüzüne baktı. Önünde Marie’nin diz çöktüğünü gördü ve fısıldadı: “Kalk! Kalk!” O da mekanik hareketlerle kalktı, sözlerine itaat ederek karşısına oturdu. Konuşamıyordu, bir şey soramıyordu. Felix de derin sessizlikle geçen birkaç saniye sonra, birden yüksek sesle ve yukarı dikilmiş bakışlarla, anlayamadığı bir şey ona yük oluyormuş gibi: “Korkunç! Korkunç!” dedi.

Marie sesine yeniden kavuştu. “Gel! Gel!” Fakat bundan sonrasını getiremedi. “Hadi, gidelim!” dedi Felix, kendini bir şeyden kurtarmak istermiş gibi bir hareketle. Garsonu çağırdı, hesabı ödedi. İkisi de çabucak salonu terk etti.

Bahar gecesi dışarıda sessizce onların etrafını sarıyordu. Marie karanlık caddede durdu, sevgilisinin ellerini tuttu: “Hadi, anlat artık bana!”

Felix, tamamen sakinleşmişti, artık Marie’ye söylediği şey kulağa basit, sıradan, sanki özel bir şey değilmiş gibi geliyordu. Felix, elini çekti ve Marie’nin yanaklarını okşadı. Hava o kadar karanlıktı ki birbirlerini göremez olmuşlardı.

“Korkmamalısın kedicik, bir sene o kadar uzun bir zaman ki! O kadar uzun ki! Aslına bakılırsa, yaşayacak ancak bir senem daha var.” Marie bağırdı: “Sen delirmişsin! Delirmişsin!”

“Bunu sana söylemem zaten sefilce bir şey, hatta ahmakça. Fakat bunun bilgisini yapayalnız taşımak ve bu düşünceyle sonsuza dek bir başına vakit geçirmek nedir bilir misin? Muhtemelen daha uzun süre dayanamazdım. Belki de böylesi daha iyi oldu, daha rahat alışırsın. Ama

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnittler

neden burada duruyoruz ki? Ben bile kendimi bu düşünceye alıştırdım Marie. Alfred'e uzun zamandır inanmıyorum."

"Öyleyse Alfred'in yanında değildin? Fakat diğerleri de bir şey anlamaz ki!"

"Görüyorsun ya Küçüğüm, son haftalarda belirsizlik yüzünden çok ama çok acı çektim. Şimdi daha iyi. En azından artık biliyorum. Profesör Bernard'ın yanındaydım. Bana en azından doğruyu söyledi."

"Hayır, o sana doğruyu söylemedi. Sadece daha dikkatli olman için sende korku uyandırmak istemiştir."

"Sevgili Küçüğüm, adamla çok ciddi konuştum. Kafam netliğe kavuşmalıydı. Senin için de. Anladın mı?"

Marie, "Felix! Felix!" diye bağırdı ve iki koluyla Felix'i sardı. "Neler diyorsun sen? Sensiz bir tek gün, bir saat yaşayamam."

"Haydi!" dedi Felix sessizce. "Sakin ol!" Prater'in çıkışındaydılar. Etraf daha bir canlanmıştı, gürültülü ve aydınlıktı. Sokaklardaki araba takırtısı, tramvayların düdüğü ve çınlaması, üstlerindeki köprüden bir trenin ağır ağır geçmesi. Marie ürperdi. Şu hayatta tümüyle alaycı ve düşmanca bir şey vardı ve bu ona acı veriyordu. Geniş ana caddeye uğramadan sessiz ara sokaklardan eve varabilmeleri için Felix'i yanı sıra sürükledi.

Marie'nin aklına araba çağırmak gerektiği fikri geldi bir anlığına, fakat bunu Felix'e söylemeye çekindi. Yavaş yavaş yürüyebilirlerdi de.

Zar zor duyulan bir sesle, "Ölmeyeceksin! Hayır! Hayır!" dedi ve başını Felix'in omzuna sıkıca yasladı. "Sensiz ben de daha fazla yaşayamam."

"Sevgili Küçüğüm, daha farklı düşüneceksin. Her şeyi uzun uzun düşündüm. Elbette. Birden sınır çizildi ya, her şeyi daha iyi, daha keskin görebildim."

“Sınır yok ki.”

“Elbette bir tanem. İnsan inanamıyor. Ben bile şu an buna inanamıyorum. İnsan idrak edemiyor, öyle değil mi? Şöyle bir düşün, senin yanında yürüyen ve ağzından yüksek sesli sözler döküldüğünü işittiğin ben, bir sene içerisinde toprakta yatacağım, buz gibi. Belki de çoktan çürümüş.”

“Kes! Kes!”

“Sen ise bugün nasıl görünüyorsan öyle olacaksın. Olduğun gibi, belki ağlamaktan biraz daha solgun. Oysa sonra yeniden bir akşam, sonra birçok akşam gelecek, sonra yaz, sonra sonbahar, kış ve yeniden bahar... böylece bir sene dolmuş olacak ve ben de buz gibi bir ölü olacağım. Neyin var?”

Marie acı acı ağlıyordu. Gözyaşları yanaklarından boynuna doğru akıyordu.

Felix'in mimiklerine umarsız bir gülümseme yerleşti ve dişlerinin arasından daha kısık ve buruk fısıldadı: “Özür dilerim.”

Yürürlerken Marie hıçkırmaya devam etti. Felix ise susuyordu. Yollar, onları çalılıklarından hafif, hüzünlü bir leylak havasının estiği şehir parkının kenarındaki karanlık ve sessiz geniş sokaklardan götürüyordu. Ağır ağır yürümeye devam ettiler. Sokağın karşı tarafında tekdüze, grimsi - sarımtırak, yüksek evler vardı. Karl Kilisesi'nin heybetli kubbesi geceleyin lacivert gökyüzüne uzanırken onlara yaklaşır gibiydi. Bir yan sokağa saptılar ve hemen evlerine vardılar. Zayıf bir ışıkla aydınlatılmış merdiveni ağır ağır tırmandılar, giriş penceresi ve kapıların ardından hizmetçi kızların gevezelik edip gülüştüğünü duydular. Birkaç dakika sonra kapıyı arkalarından kilitlediler. Pencere açıktı, yemek masasının üstünde sade bir vazonun içindeki birkaç koyu renkli gülün kokusu odayı sarmıştı.

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

Sokaktan sessiz bir uğultu geliyordu. İkisi birden pence-reye vardı. Karşı evde her şey ıssız ve karanlıktı. Felix di-vana oturdu, Marie ise kepenkleri ve perdeleri kapadı. Mum yakıp masaya koydu. Felix bunların hiçbirini gör-memişti, kendi dünyasına gömülmüş, boş boş oturuyordu. Marie ona yaklaştı. “Felix!” diye seslendi. Felix ona baktı ve gülümsedi. “Ne var, Küçüğüm?” diye sordu. Onun yumuşak ve sessizce söylediği bu sözlerle Marie’de sonsuz bir korku duygusu peyda oldu. Hayır, onu kaybetmek istemiyordu. Hiçbir zaman! Hiç! Hiç! Öleceği doğru da değildi. Mümkün değildi. Konuşmaya çalıştı, tüm bunla-rı ona söylemek istedi. Kendini onun önüne attı, ama konuşacak gücü kendinde bulamadı. Kafasını Felix’in kucağına dayadı ve ağladı. Felix’in elleri Marie’nin saçla-rında dolaşıyordu. “Ağlama” diye şefkatle fısıldadı. “Ağla-mayı kes, Kedicik.” Marie kafasını kaldırdı, bu sözcükler onda mucizevi bir ümit etkisi yaratmıştı. “Doğru değil, öyle değil mi? Doğru değil?” Felix, Marie’yi dudağından uzun uzun, sıcak mı sıcak öptü. Sonra oldukça katı bir sesle: “Hayır, doğru” dedi ve ayağa kalktı. Pencereye yak-laştı ve orada iyice gölgede durdu. Sadece mumun ışığı ayaklarında titreşiyordu. Biraz vakit geçince konuşmaya başladı. “Bu düşünceye alışmak zorundasın. Şöyle düşün, diyelim ki ayrılıyoruz. O zaman hâlâ hayatta mıyım değil miyim, bilmek zorunda olmazdın.”

Marie, Felix’i dinliyormuş gibi durmuyordu. Yüzünü divanın yastığına gömmüştü. Felix konuşmaya devam etti: “Meseleye filozofça bakıldığında, o kadar da korku-tucu değil. Mutlu olacak daha çok vaktimiz var, öyle değil mi, Kedicik?”

Marie birden ona kocaman gözlerle baktı, gözyaşları kurumuştu. Sonra Felix’in yanına gitti, ona yapıştı ve onu iki koluyla tutup göğsüne bastırarak fısıldadı: “Seninle

birlikte ölmek istiyorum.” Felix gülümsedi: “Bunlar çocukça sözler. Sandığın kadar aşağılık değilim. Seni kendimle beraber çekmeye hakkım da hiç yok.”

“Sensiz olamam.”

“Ne kadar zaman bensiz yaşadın? Seninle bir sene önce tanıştığımda zaten kurtulma şansım kalmamıştı. Bilmiyordum, ama daha o zamandan beri tahmin ediyordum.”

“Bugün de bilmiyorsun.”

“Tam tersine, biliyorum. Bu yüzden de seni bugün özgür bırakıyorum.”

Felix’e daha da çok yapıştı. “Kabul et! Kabul et!” dedi Felix. Marie cevap vermedi, ona sanki bu sözleri anlamıyormuş gibi baktı.

“O kadar güzelsin ki, bir de... o kadar sağlıklı. Hayatta kalmak en tabii hakkın. Beni yalnız bırak.”

Marie bağırdı: “Seninle yaşadım, seninle öleceğim.”

Felix, Marie’nin alnından öptü. “Benimle birlikte ölmeyeceksin, bunu yasaklıyorum; bu fikri aklından çıkaracaksın!”

“Sana söz veriyorum.”

“Söz möz verme, bana verdiğin sözü günün birinde geri almak için bana yalvaracaksın.”

“Bu senin benim hakkımdaki kanaatin.”

“Ah, beni sevdiğini biliyorum. Beni terk etmeyeceksin, ta ki...”

“Seni hiçbir zaman terk etmeyeceğim.” Felix kafasını salladı. Marie ona sokuldu, iki elini avucunun içine aldı ve öptü.

“O kadar iyi kalplisin ki” dedi Felix, “bu beni üzüyor.”

“Üzülme. Başımıza ne gelirse gelsin, ikimizin de kaderi bir.”

Felix ciddi ve kendinden emin bir sesle, “Hayır. Unut bunu. Ben diğerleri gibi değilim. Olmak da istemem. Her

kafka-
 roth-
 musil-
 zweig-
 schnitzler

şeyi kavırıyorum. Seni daha fazla dinler ve acının ilk anında sarf ettiğin bu sözcüklerle kendimi kandırırsam çok fena bir iş yapmış olurum. Ben gitmek zorundayım, sense kalmak.”

Marie yeniden ağlamaya başladı. Felix onu yatıştırmak için okşuyor, öpüyordu. Pencere kenarında kaldılar ve bir daha hiçbir şey konuşmadılar. Dakikalar geçiyor, mum sönmeye yüz tutuyordu.

Bir zaman geçtikten sonra Felix, Marie'den uzaklaştı ve divana oturdu. Üstüne ağır bir yorgunluk çökmüştü. Marie ona yaklaştı ve yanına oturdu. Sakince Felix'in kafasını aldı ve omzuna yasladı. O da ona şefkatle baktı, gözlerini kapadı. Ve uykuya daldı.

Sabah olduğunda hava soluk ve serindi. Felix uyanmıştı. Kafası hâlâ Marie'nin göğsündeydi. Fakat Marie derin ve deliksiz uyuyordu. Felix, yavaşça ondan ayrıldı ve pencereye gitti; aşağıya, sabahın grimsiliğinin ıpıssız sardığı sokağa baktı. İçi ürperdi. Ancak birkaç dakika sonra giyinmiş halde yatağa yattı ve tavana bakakaldı.

Uyandığında hava aydınlıktı. Marie yatağın kenarında oturuyordu, Felix'i uyanınca öpmüştü. İkisi de gülümsüyordu. Tüm bunlar kötücül bir düş olsaydı ya! Bizzat Felix kendini artık o kadar sağlıklı ve diri hissediyordu ki! Dışarıda da güneş gülüyordu. Sokakta bir gürültü koptu; her şey ne kadar canlıydı! Karşiki evde pencerelerin çoğu açıktı. Her sabah olduğu üzere kahvaltı masada hazır bekliyordu. Oda o kadar aydınlıktı ki, gün her köşeye sızmıştı. Güneş ışığı zerreleri her yerde titreyordu. Her yerde, her yerde ümit vardı. Ümit! Ümit!

Doktor, kendisine bir hanımın geldiği haber verildiğinde öğlen purosunu tütürüyordu. Oysa henüz muayene saati gelmemişti ve Alfred buna biraz kızmıştı. “Marie!” diye seslendi hayretle, kadın içeriye girdiğinde.

"Bu kadar erken rahatsız ettiğim için lütfen kızmayın. Ah! Lütfen puronuzu söndürmeyin."

"İzin verirseniz. ... Fakat ne var, sorunuz ne?"

Marie, doktorun önünde durdu; bir elini yazı masasına yaslamış, diğer eli ile şemsiyesini tutuyordu. Birden, "Felix'in bu kadar hasta olduğu doğru mu?" diye soruverdi. "Ah, yüzünüz soldu. Bana neden söylemediniz? Neden?"

"Aklınıza ne geliyor?" Doktor odada bir ileri bir geri dolaştı. "Delirmişsiniz. Buyurun, oturun."

"Bana cevap verin."

"Acı çektiği bilinen bir şey. Bu sizin için yeni bir şey olmasa gerek."

"Kurtuluş ihtimali kalmadı!" diye bağırdı Marie.

"Ama, ama!"

"Ben biliyorum, o da. Dün Profesör Bernard'ın yanındaymış, ona da o söylemiş."

"Profesörler de hata yapabilir."

"Onu sık sık muayene ediyordunuz, bana doğruyu söyleyin."

"Bu tip meselelerde mutlak doğru diye bir şey yoktur."

"Elbette, arkadaşınız olduğu için... Söylemek istemiyorsunuz, öyle değil mi? Ama ben halinizden fark ettim. Öyleyse doğru! Doğru! Tanrım! Tanrım!"

"Çocuğum, bir sakın olun."

Marie ona sert bir tavırla baktı: "Doğru mu?"

"Yani, o hasta; siz de bunu biliyorsunuz."

"Ah!"

"Fakat ona neden söylemişler ki? Ve sonra..."

"Peki, ya şimdi? Ya şimdi? Ümit yoksa, eğer içimde ümit uyandırmayın."

"İnsan hiçbir zaman kesinlik içerisinde teşhis koyamaz. Bu çok uzun sürebilir."

"Biliyorum zaten. Bir sene."

Alfred dudaklarını ısırıldı. "Evet, söyleyin bakalım, neden başka bir doktora gitmiş?"

"Çünkü ona hiçbir zaman doğruyu söylemeyeceğini-
zi bildiği için... bu kadar basit!"

"Çok ahmakça" diye karşılık verdi doktor, "aptalca. Anlayamıyorum! Sanki çok acılmış gibi bir insana..."

Tam o an kapı açıldı ve Felix içeri girdi.

Marie'ye baktı ve, "Tahmin etmiştim" dedi.

"Bana bir güzel delilikler hazırlıyorsun" diye haykırdı doktor, "bir güzel delilikler, gerçekten."

"Edebiyat parçalamayı kes sevgili Alfred!" diye karşılık verdi Felix. "Arkadaş olarak gösterdiğin iyi niyet için sana kalpten teşekkür ediyorum; arkadaşça, mükemmel davrandın."

Marie burada araya girdi: "Diyor ki, profesörün kesinlikle..."

"Bırak bunları" diye Marie'nin sözünü kesti Felix. "Gidebildiği kadar beni oyalamanız gerekmişti. Bu artık tadı kaçmış bir komedya olacaktır."

"Çocuksun" dedi Alfred. "Viyana'da hayatının daha yirmi sene önce sona ermiş olacağı söylenen böyle çok insan dolanıyor etrafta."

"Ama bunların çoğu mezara çoktan gömüldü."

Alfred odada bir o yana bir bu yana dolaşıyordu. "Her şeyden önce dün ile bugün arasında hiçbir fark yok. Kafana hiçbir şeyi takmayacaksın, hepsi bu. Benim dediklerime şimdiye dek olduğundan daha çok uyacaksın. İşin iyi tarafı bu. Daha sekiz gün önce elli yaşında bir beyefendi bendeydi..."

"Biliyorum" diye araya girdi Felix. "Elli yaşında bir bey... Yirmi yaşında bir delikanlıyken hayatından ümit kesilmişti, oysa şimdi capcanlı ve sekiz sağlıklı çocuğu var."

“Böyle şeyler olur, buna hiç şüphe yok” diye atıldı Alfred.

Bunun üzerine Felix, “Biliyor musun, ben kendisinde mucizeler yaratılan o insanlardan biri değilim.”

“Mucize mi?” diye haykırdı Alfred, “bunlar tamamen doğal olaylar.”

“Ama ona şöyle bir baksanıza! dedi Marie. “Bence kışa nazaran çok daha iyi görünüyor.”

“Sadece kendine dikkat etmesi gerek” dedi Alfred ve arkadaşının önünde duruverdi. “Şimdi dağlara seyahat edin ve orada bir güzel tembellik yapın.”

“Ne zaman seyahate çıkmalıyız?” diye sordu Marie sabırsızca.

“Bunların hepsi saçmalık” dedi Felix.

“Sonbaharda da güneye gidersiniz.”

“Peki ya bir sonraki ilkbaharda?” diye sordu Felix, dalga geçerek.

“Umarım sağlıklı olursun” diye haykırdı Marie.

“Tabi ya, sağlıklı” diyerek güldü Felix, “sağlıklı! Her hâlükârda daha çok acı çekmeden.”

“Her zaman söylerim” dedi doktor, “bu büyük klinisyenlerin toplamı bir psikolog etmez.”

“Çünkü gerçeği kaldıramadığımızı görmüyorlar” diye atladı Felix.

“Gerçek diye bir şey yok diyorum ben. Adam, umursamaz olmayasın diye seni korkutmak gerektiğini düşünmüş. Bu üç aşağı beş yukarı onun zihniyeti. Onun öngörüsüne rağmen sağlığına kavuşursan, bu onu küçük düşürmez. Sadece seni uyarmış işte.”

“Bu çocukça lafazanlıkları bir kenara bırakalım” diye girdi araya Felix. “Adamla çok ciddi konuştum. Ona kesin bir cevaba ihtiyacım olduğunu kati biçimde hissettirdim. Aile ilişkileri! Bu onları her zaman etkilemiştir. Ve sana

kafka-
 roth-
 musil-
 zweig-
 sohnitzler

dürüstçe itiraf etmeliyim ki, belirsizlik çok daha sefilce bir durumdu.”

“Sanki şimdi kesinliğe kavuşmuş gibisin de...” dedi Alfred öfkelenerek.

“Evet, şimdi her şey benim için kesin. Benim için beyhude çaba harcıyorsun. Artık söz konusu tek şey, bu son senemi olabilecek en akıllı biçimde geçirmektir. Sevgili Alfred, bu dünyadan gülümseyerek göç eden bir adam olduğumu zaten göreceksin. Kedicik, sen de ağlama; ben-siz bu dünyanın sana ne kadar güzel geleceğini anlamı-yorsun bile. Öyle değil mi Alfred?”

“Hadi oradan! Kızcağıza gereksiz yere eziyet ediyorsun.”

“Doğru. Hızlı bir son daha akıllıca olurdu. Beni terk et, Kedicik. Git. Beni ölüm döşeginde yalnız bırak!”

“Bana zehir zerk edin!” diye bağırdı Marie birden.

“İkiniz de delirmişsiniz” diye bağırdı doktor.

“Zehir! Felix’ten bir saniye daha fazla yaşamak istemiyorum. Buna da inanmak zorunda. Bana inanmak istemiyor. Neden ki? Neden inanmıyor ki?”

“Kedicik, bir dinle beni. Sana şimdi bir şey söylemek istiyorum. Bu saçmalıktan bir daha bahsedersen, evet *bir* kez daha, anında yanından toz olurum ve izimi kaybettiririm. Beni bir daha hiç göremezsin. Senin kaderini benimkisine bağlamaya hakkım yok. Bu sorumluluğu almak da istemem.”

“Sevgili Felix, biliyor musun” diye söze başladı doktor, “yarından ziyade bugün seyahat edersen kendine hayrın dokunacaktır. Böyle devam edemez. Sizi bu akşam trene ben götüreceğim. Sıhhatli hava ve sükûnet ikinizin de aklını umarım başına getirir.”

“Hemfikirim” dedi Felix. “Nereye gideceğimiz benim için hiç mi hiç fark etmiyor.”

“İyi ya” diye Felix’in sözünü kesti Alfred, “ümitsizliğe kapılmak için şimdilik hiçbir sebep yok, üzücü olguları da bir kenara bırakabilirsin.”

Marie gözyaşlarını kuruladı ve doktora müteşekkiri bir şekilde baktı.

Felix, “Büyük bir psikolog” dedi ve gülümsedi. “Bir doktor birine ne kadar kaba davranırsa, insan anında o kadar sağlıklı olduğunu fark eder.”

“Her şeyden önce senin arkadaşınım. Biliyorsun da...”

“Seyahat –yarın–, dağlara!”

“Evet, öyle.”

“En azından sana çok teşekkür ederim” dedi Felix, elini de arkadaşına uzattı. “Haydi artık gidelim. Dışarıda birisi öksürük numarası yapıyor bile. Hadi, Kedicik!”

“Size teşekkür ederim Doktor Bey” dedi Marie ve ona veda etti.

“Bunda teşekkür edilecek bir şey yok. Sadece aklınızı başınıza toplayın ve ona dikkat edin. Öyleyse... Görüşmek üzere!”

Felix merdivenlerde birden, “Doktor değerli bir insan... Sence?” diye sordu.

“Tabii ki.”

“Genç ve sağlıklı; belki de önünde kırk sene var, hatta yüz sene...”

Felix ile Marie sokaktaydı. Etraflarını olduğu gibi insanlar sarmıştı; yürüyorlar, konuşuyorlar, gülüyorlar ve yaşıyorlardı. Ölümü ise hiç düşünmüyorlardı.

Göl yakınında küçük bir eve taşındılar. Ev, göl kıyısında dizilmiş sıra sıra evlerin sonuncusuydu ve köyün dışındaydı. Çayırılar evin arkasında tepelikler halinde yükseliyor, daha yukarıda ise yaz çiçekleriyle bezenmiş tarlalar uzanıyordu. Daha uzakta da zar zor görülebilen sıradağlar vardı. Evlerinden, berrak gölün zeminine ça-

kafka-
roth-
musil-
sweig-
schnitzler

kılı kahverengi dört ıslak kazığın üstüne oturtulmuş terasa çıktıklarında, karşılarında diğer kıyıdaki kaskatı kayalardan uzun bir zincir uzanıyordu. Sessiz gökyüzü, kayaların yüksekliklerinde soğuk soğuk parlıyordu.

Burada oldukları ilk günlerde üzerlerine sebebini pek de anlayamadıkları mucizevi bir huzur gelmişti. Müphem kaderin sadece her zamanki muhitlerinde üzerlerinde bir gücü varmış da, başka bir dünyada onları saran bu güç, burada yeni koşullarda artık hükmünü yitirmiş gibiydi. Birbirlerini tanıdıklarından beri de hiç böyle ferahlatıcı bir yalnızlık bulamamışlardı. Bazı bazı, sanki aralarında küçük bir mesele vuku bulmuş, bir kavga ya da yanlış anlama olmuş da, artık üzerinde konuşmamaları gerekiyormuş gibi hissedip birbirlerine baktıkları oluyordu. Felix, bu güzel yaz günlerinde kendini o kadar iyi hissediyordu ki, gelişinden kısa süre sonra yeniden çalışmaya dönmek istedi. Marie bunu kabul etmedi. "Sağlığına tam olarak kavuşmadın henüz" diyerek gülümsedi. Felix'in kitaplarını ve belgelerini sıraladığı küçük masacığın üzerinde güneş ışınları dans ediyor; gölden gelen, dünyanın bahtsızlıklarından bihaber, yumuşak, iç gıcıklayıcı bir hava pencereden içeri sızıyordu.

Bir akşam, her zaman yaptıkları gibi, yaşlı bir köylüden onları gölde kayıkla gezdirmesini rica ettiler. Yastıklı, geniş ve güzel bir kayıktı; Marie yastıklara kendini bırakmıştı, Felix de onun ayakucunda, gri renkli ekose bir battaniye içinde uzanmıştı. Battaniye onun için hem yatak hem de örtü görevi görüyordu. Kafasını Marie'nin dizine yaslamıştı. Gölün geniş, sakın yüzeyine hafif bir pus yayılırken, alacakaranlık, kıyıya varmak istercesine gölden yavaş yavaş yükseliyordu. Felix bugün puro içmeye cesaret etti ve dalgaların üstünden tepelerine donuk bir güneş sarısının aktığı kayalıklara doğru baktı.

“Söylesene, Kedicik” diye konuşmaya başladı. “Yukarı bakmaya cesaret edebiliyor musun?”

“Nereye?”

Felix, parmağıyla gökyüzünü gösterdi. “Tam şuraya, şu koyu maviliğe. Doğrusunu söylemek gerekirse ben cesaret edemiyorum. Benim için tekinsiz.”

Marie gökyüzüne yöneldi ve yukarıya doğru bakarak bir iki saniye oyalandı. “Bana iyi geldi” dedi.

“Öyle mi? Gökyüzü bugünkü kadar berrak olursa hele, buna hiç cesaret edemiyorum. O uzaklar, o ürpertici uzaklar! Bulutlar yukarıdayken bana kötü gelmiyor. Bulutlar hâlâ bize ait-, o zaman bana aşına olan bir şeye bakıyorum.”

Kayıkçı araya girdi: “Yarın muhtemelen yağmur yağacak. Dağlar bugün çok yakın!” Sonra da kürekleri bıraktı, böylece tekne dalgaların üstünde sessizce ve giderek daha yavaş kaymaya başladı.

Felix öksürdü. “Tuhaf. Puroyu henüz içim almıyor.”

“Öyleyse at gitsin!”

Felix için için yanan puroyu parmaklarında bir iki kez ovaladı, sonra onu suya atıverdi; Marie’ye dönmeden sordu: “Nasıl? Henüz tam da sağlıklı sayılmam, öyle değil mi?”

“Hadi oradan!” diye cevap verdi Marie, savuştururcasına. Bu arada elleriye usul usul onun saçlarını okşuyordu.

“Peki şimdi ne yapacağız?” diye sordu Felix, “Yağmur başlarsa! Başlarsa çalışmama karışmayacaksın.”

“Çalışamazsın.”

Marie ona doğru eğildi ve gözlerinin içine baktı. Felix’in yanaklarının pembeleştiğini fark etti. “Aklındaki kötü fikirleri bir an evvel kafandan söküp atacağım! Fakat artık eve dönüyoruz, öyle değil mi? Hava serinleyecek.”

“Serin? Bana serin gelmiyor.”

“Tabii ki, kalın battaniyen varken.”

kafka-
roth-
musil-
sweig-
sohnitzler

"Ah!" diye haykırdı Felix, "Nasıl bencil bir adamım ki senin kıyafetinin yazlık olduğunu unutmuşum." Kayıkçıya döndü: "Eve dönüyoruz!" Birkaç yüz hamladan* sonra evlerine yaklaştılar. Marie, sol bileğini Felix'in sağ eliyle kavradığını gördü.

"Neyin var?"

"Kedicik, ben gerçekten henüz sağlığıma tam kavuşmadım."

"Ama..."

"Ateşim var. Hımın. Çok aptalca!"

"Kesinlikle yanıliyorsun" dedi Marie korka korka. "Hemen doktor bulmaya gitmeliyim." "Evet, elbette; sanırım buna ihtiyacım var."

Karaya çıktılar. Odalar neredeyse karanlıktı. Fakat içeride hâlâ günün sıcaklığı hüküm sürüyordu. Marie akşam yemeğini hazırlarken, Felix de koltukta sakın sakın oturuyordu.

"Baksana" dedi Felix birden. "İlk sekiz gün geçti bile."

Marie yemek takımını yerleştirdiği masadan hızla ona doğru geldi ve onu iki koluyla sardı. "Yine neyin var?"

Felix kendini ondan kurtardı. "Bırak şunu!" Ayağa kalktı ve masaya oturdu. Marie de onu takip etti. Felix masanın üstünde parmaklarını tıkırdatıyordu. "Öylesine savunmasızmışım gibime geliyor ki! Birdenbire, aniden!"

"Ama Felix, Felix!" Marie sandalyesini Felix'inkine yaklaştırdı.

Felix koca koca gözleriyle odayı taradı. Sonra bir şeyi kavrayamıyormuş gibi öfkeli öfkeli kafasını salladı. Yeneden dişlerinin arasından söylendi: "Savunmasız! Savun-

* Kürek çekilirken küreklerin suya daldırılıp üstüne abanılarak çıkarılması hareketine verilen ad. Bkz. Bu seçkide Stefan Zweig, "Cenevre Gölü'ndeki Kaçak". (ç.n.)

masız! Kimse bana yardım edemez. Sorun bir başına o kadar korkunç değil, ama insanın bu kadar savunmasız olması...”

“Felix, sana yalvarıyorum, kendini geriyorsun. Elbette bir şey yok. Doktora gideyim ister misin? Sadece senin huzura kavuşman için?”

“Sana rica ediyorum, beni rahat bırak! Seni yeniden hastalığımla bunalttığım için özür dilerim.”

“Fakat, ...”

“Bir daha olmayacak. Hadi, bana bir içki ver. Evet evet, bir içki!.. Teşekkürler! Hadi bir şeyler söyle.”

“Peki, ne diyeyim?”

“Ne olursa. Aklına bir şey gelmiyorsa, bana bir şeyler oku. Ah, pardon, yemekten sonra elbette. Şimdi ye, ben de yiyeceğim.” Tabağına yemek aldı. “İştahım bile açıldı, tadı çok güzelmiş.”

“Peki, öyle olsun” dedi Marie zoraki bir gülümsemeyle. Sonra yediler, içtiler.

İleriki günler sıcak bir yağmuru beraberinde getirdi. Akşam olana kadar kâh odada, kâh terasta oturdular. Kitap okuyor ya da pencereden dışarı bakıyorlardı veya Felix, dikiş işleriyle uğraşan Marie’yi seyreliyordu. Arada iskambil oynuyorlardı, ayrıca Felix, Marie’ye satrancın başlangıç temellerini öğretiyordu. Bazen de yine divana uzanıyor, Marie de onun yanına oturup bir şeyler okuyordu. Sessiz günler ve akşamlar geçti. Felix aslında kendini gerçekten iyi hissediyordu. Kötü havanın ona zarar vermiyor olmasından mutlu oluyordu. Üstelik, ateşi de yeniden yükselmemişti.

Uzun uzun yağan yağmurdan sonra gökyüzünün ilk kez berraklaşmış gibi görüldüğü bir öğleden sonra, yeniden balkonda oturuyorlardı. Felix daha önceki herhangi bir konuşmalarına atıfta bulunmadan alakasızca

kafka-
roth-
musil-
sweig-
schnitzler

şunları söyledi birden: “Ölüme mahkûm birçok insan yeryüzünde dolanıyor.”

Marie işini bırakıp ona baktı.

“Şimdi” diye devam etti Felix, “şu örneği gözünün önüne getir; sana bir şey söyleniyor: Çok Saygıdeğer Hanımefendi, 1 Mayıs 1970’te öleceksiniz. Bugün kesinlikle yüz yaşına geleceğine ciddi ciddi inanmasan da gelecek tüm hayatını 1 Mayıs 1970’ten önce adı konmamış bir korkuyla geçireceksin.”

Marie cevap vermedi.

Felix, ortaya çıkan güneş ışınlarının parıldamaya başladığı göle bakınırken, bir yandan da konuşmaya devam etti.

“Diğerleri bugün yeniden gururla ve sağlıklı sağlıklı etrafta dolanırken, manasız bir tesadüf birkaç hafta içerisinde ömürlerine mal oluyor. Oysa öleceklerini hiç düşünmezler, öyle değil mi?”

“Bana bak” dedi Marie, “bu aptalca düşünceleri bir kenara bırak. Sağlığına tekrar kavuşacağına daha bugünden kesin gözle bakmalısın.”

Felix gülümsedi.

“İşte, şimdi sen de iyileşecek insanların arasına giriyorsun.”

Yüksek sesle güldü. “İyi kalpli Küçüğüm; gerçekten de kaderi atlabileceğimi mi düşünüyorsun? Doğanın şimdi beni mutlu kılan bu görünürdeki iyileşme haline aldandığıma inanıyor musun? Ne geçirdiğimi sadece tesadüfen biliyorum. Yaklaşan ölüm düşüncesi de beni diğer büyük adamlar gibi filozof yapıyor.”

“Kes artık! Tamam mı?”

“Ohoo, Küçük Hanımefendi, ben öleceğim ve siz daha benim bu konuda konuşmamın tatsızlığına bile tahammül edemeyeceksiniz!”

Marie elindeki dikiş işini bir kenara attı ve ona doğru yürüdü. Dürüstlikle inanmış bir ses tonuyla, “Benim yanımda kalacağını hissediyorum. Ne kadar iyileştiğine sen karar veremezsin. Artık bu konuda düşünmemelisin, işte o zaman her kötücül gölge hayatımızdan silinir.”

Felix, Marie'ye uzun uzun baktı. “Gerçekten de hiçbir şeyi kavrayamamış gibi görünüyorsun. Gözüne alenen sokulması lazım! Şuraya bir bak.” Eline bir gazete aldı. “Burada ne yazıyor?”

“12 Haziran 1890.”

“Evet, 1890. Şimdi şöyle düşün. Burada sıfır yerine bir yazdığında, işte o zaman her şey geride kalmış olacak. Tamam mı, şimdi anlıyor musun?”

Marie, Felix'in elinden gazeteyi aldı ve öfkeyle yere çaldı.

“Gazetenin bunda hiçbir suçu yok ki!” dedi sakın sakın Felix. Birden canlanmış bir tavırla ayağa kalktı, tüm bu düşünceleri kesin bir kararla kendinden uzaklaştırıyor gibi görünürken bağırdı: “Baksana ne güzel! Güneş suyun üzerinde ne güzel akıyor –ve orada–”, terasın kenarına doğru eğildi ve düz toprağın uzandığı karşı kıyıya baktı, “tarlalar nasıl da hareketli! Biraz daha dışarıda durmak istiyorum.”

“Sana rutubetli gelmeyecek mi?”

“Hadi gel, açık havaya çıkmam lazım.”

Marie, ona karşı gelmeye cesaret edemedi.

İkisi de şapkalarını alıp paltolarını giydiler ve tarlalara giden yola doğru koyuldular. Gökyüzü hemen hemen berraklaşmıştı. Uzaktaki sıradağlar üzerinde bol şekilli beyaz bir pus yükseliyordu. Sanki çayırların yeşili, etrafını kaplayan altuni beyaz içerisinde kayboluyormuş gibiydi. Kısa sürede yol üstünde başakların ortasında kaldılar. Orada paltolarının eteklerinin altında başaklar

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

hışırdarken art arda yürümek zorunda kaldılar. Birden, içinde dinlenebilmek için kısa aralıklarla yapılmış banklarla donatılmış ve iyi bakılmış yolların bulunduğu seyrek ağaçlıklı bir ormana doğru saptılar. Burada kol kola yürüyorlardı.

“Burası güzel değil mi?” dedi Felix. “Bir de bu koku!”

“Şimdi, yağmurdan sonra?” diye cevapladı Marie, “inıyor musun...” Cümlesini tamamlayamadı.

Felix sabırsız bir baş hareketi yaptı. “Bırakamaz mısın şimdi bunları? Sürekli bunu hatırlatman tadımı kaçırıyor.”

Onlar yürümeye devam ederken, orman giderek aydınlanıyordu. Göl, yaprakların arasından pırıldıyordu. Oraya varmalarına yüz adım bile kalmamıştı. Ormanın tek tük çalılıklarıyla son bulduğu oldukça dar bir burun göle doğru uzanıyordu. Burada birkaç çam kerestesinden yapılmış bank ve masalar bulunuyor, kıyının yakınında ahşap bir çit uzanıyordu. Hafif bir akşam rüzgârı yükselmiş, dalgaları kıyıya taşıyordu. Rüzgâr ağaçlar üzerinden çalılıklara doğru eserek dolanınca ıslak yapraklardan yeniden su damlamaya başladı. Geçip giden günün yorgun görüntüsü vardı suyun üstünde.

“Her şeyin bu kadar güzel olduğunu hiç fark etmemişim” dedi Felix.

“Evet, büyüleyici.”

“Bilmiyorsun ki!” diye haykırdı Felix. “Bilemezsin, vedalaşmak zorunda değilsin ki!” Öne doğru yavaş yavaş birkaç adım attı, dar payandalarının su tarafından dövüldüğü ince çite iki eliyle dayandı. Suyun parıltıdan yüzeyine uzun uzun baktı. Sonra döndü. Marie onun arkasındaydı; gözyaşlarını tutuyordu, bakışları hüznüydü.

“Görüyorsun ya” dedi Felix şakacı bir tonla, “bunların hepsini sana bırakıyorum. Evet, evet, çünkü bana ait.

İnsanın sonu gelmez bir sahiplenmeye dair kuvvetli bir hissiyatının olması, hayatla ilgili edindiğim algının sırrı. Tüm bu şeylerle ne istiyorsam yapabilirim. Orada, çıplak kayanın üzerinde çiçekler tomurcuklandırabilir, gökyüzünden de beyaz bulutları süpürebilirim. Yapmıyorum, çünkü her şey nasılsa öyle güzel. Sevgili Küçüğüm, yalnız kaldığında bu söylediklerimi anlayacaksın. Evet, hiç şüphesiz bunların hepsinin senin eline geçtiği hissine kapılacaksın.”

Felix, Marie'nin elini tuttu ve kendine çekti. Sonra sanki Marie'nin çevresindeki tüm bu muhteşem şeyleri ona göstermek istermiş gibi diğer kolunu uzattı. “Tüm bunlar, tüm bunlar” dedi. Marie sessizliğini hâlâ koruduğu ve giderek fal taşı gibi açılan, kuru gözlerle baktığı için, Felix birden konuyu kesti ve “Artık eve gidelim” dedi.

Akşam karanlığı inmek üzereydi, evlerine bir an evvel ulaşabilecekleri sahil yolunu tercih ettiler. “Güzel bir yürüyüş oldu” dedi Felix.

Marie sessiz sessiz başıyla tasdik etti onu.

“Bunu daha sık tekrarlamak istemez miyiz, Kedicik?”

“Evet.”

“Ve sana bir daha hiç eziyet etmek istemiyorum.” Bunları küçümseyici bir acıma tonuyla söylemişti.

Felix, ilerleyen günlerde bir öğle sonrası, yeniden işlerinin başına geçmeye karar verdi. Yeniden ilk kez kâğıdın üstüne kurşunkalemi dokundurmak istediğinde, Marie'ye kendisine engel olmak ister mi acaba diye sinsi ve haz dolu bir merakla baktı. Fakat Marie hiçbir şey söylemedi. Felix, bir süre sonra kurşunkalemle kâğıdı yeniden bir kenara attı ve okumak üzere eline rastgele bir kitap aldı. Bu onu daha iyi oyalıyordu. Hâlâ çalışmaya hazır değildi. Önce hayatı tamamen hakir görmeyi öğrenmeliydi; sonra ebediyete sakince bakarak, son isteğini

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

bir bilge gibi kaleme alabilirdi. İsteddiği şey işte buydu. Sıradan insanın yazdığı, hep de ölüme karşı gizli bir korkuyu ele veren bir vasiyet değil... Bu metin, kavranıp görülebilen ve kendisinden sonra günün birinde yok olacak şeylerle de ilgili olmamalıydı: *Onun* vasiyeti bir şiir olmalıydı, aşmış olduğu dünyaya sessizce veda eden, gülümseyen bir şiir. Marie'ye bu düşüncelerinden hiç bahsetmedi. Marie onu anlayamazdı. Kendini ondan o kadar farklı buluyordu ki! Uzun öğleden sonralarında kıvrımları alnına dökülen saçlarıyla her zamanki gibi kitabının başında uyuyakalmış Marie'nin karşısında belirgin bir gururla oturuyordu. Marie'den ne kadar çok şey sakladığını gördüğünde kendine olan güveni artıyordu. Orada o kadar yalnızdı, bir o kadar da büyük.

İşte o öğleden sonra Marie'nin göz kapakları yine kapanmışken, sessizce oradan sıvıştı. Ormana yürüyüşe çıktı. Nemli yaz öğleden sonrasının sessizliği her yerde etrafını sarıyordu. Artık emindi, bugün dileği gerçekleşebilirdi. Derin derin nefes aldı, öyle hafif, öyle özgür hissediyordu ki. Ağaçların ağır gölgeleri altında yürümeye devam etti. Soluklaşmış gün ışığı, üzerine şefkatle akıyordu. Her şeyi, gölgeyi, sükûneti, yumuşak havayı talih gibi gördü. Tadını çıkarıyordu. Hayatın tüm bu şefkatini kaybetmek zorunda olduğuna ilişkin bir acı hissetmiyordu. "Kaybetmek, kaybetmek" dedi kendi kendine hafif bir sesle. Derin bir nefes aldı; şimdi bu yumuşak nefesi o lezzet ve hafifliğiyle göğsüne çekerken, birdenbire neden hasta olmak zorunda olduğunu kavrayamadı. Fakat işte hastaydı, kurtulması imkânsızdı. Birden sanki bir aydınlanma ile idrak etmeye başladı. Buna inanmıyordu. İşte buydu, bu yüzden kendisini o kadar özgür ve iyi hissediyordu, işte bugün ona bu yüzden doğru zamanmış gibi geliyordu. Aştığı şey hayatta kalma arzusu değildi; sadece ölüm kor-

kusu onu terk etmişti, çünkü artık ölüme inanmıyordu. Yeniden sağlıklı olanlara dâhil olduğunu biliyordu. Ona ruhunun gizli bir köşesinde göçüp gitmiş bir şey yeniden uyanmış gibi geliyordu. Gözlerini daha da açma, daha büyük adımlarla ileriye gitme, daha derince nefes alma arzusu vardı. Gün daha aydınlık, hayat da daha canlıydı. Öyleyse buydu, buydu?! Peki neden? Ümit denilen şey, neden onu apansız, böylesine yeniden mest etmek zorundaydı? Ah, ümit! Bundan fazlasıydı. Kesinlikti. Daha bu sabah ona eziyet etmişti, boğazına düğümlemişti. Oysa şimdi, ah, şimdi sağlıklıydı. Sağlıklıydı. Yüksek sesle haykırdı: “Sağlıklı!” Şimdi ormanın çıkışında duruyordu. Göl, önünde lacivert pırıltısıyla uzanıyordu. Bir banka oturdu. Büyük bir hazla, bakışlarını suya çevirerek oturdu. İyileşme sevincinin ona mağrur bir vedaya duyulan arzu gibi görünmesinin ne kadar tuhaf olduğunu düşündü.

Arkasından hafif bir ses geldi. Geri dönüp bakacak vakti olmadı. Gürültü Marie'den gelmişti. Gözlerini kırıştırtıyordu, yüzü hafiften kızarmıştı.

“Neyin var?”

“Neden gittin ki? Neden beni yalnız bıraktın? Çok korktum.”

“Haydi ama” dedi ve onu yanına çekip oturttu. Gülmüseddi ve onu öptü. Dudakları o kadar sıcak ve dolgundu ki! “Gel” dedi Felix sonra sessizce ve onu kucağına oturttu. Marie de ona sıkı sıkı sokuldu, kollarını boynuna doladı. O kadar güzeldi ki! Sarı saçlarından ağır ve rayihalı bir koku yükseliyordu, göğsündeki bu sokulgan, ıtırılı varlığa sonsuz bir şefkat duydu. Felix'in gözlerinde yaşlar birikti, öpmek için Marie'nin ellerini tuttu. Onu ne kadar da seviyordu!

İnce, tıslama gibi bir ses geldi gölden. İkisi de baktı ve kalkıp kol kola kıyıya yaklaştılar. Uzaktan buharlı bir gemi

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

seçiliyordu. Üst güvertedeki insanların siluetlerini seçebilmek için geminin yeterince yaklaşmasını beklediler. Sonra geri döndüler ve ormanın içinden eve doğru yürüdüler. Kol kola, yavaş yavaş, bazen birbirlerine gülümseyerek yürüyorlardı. Eski kelimeleri, aşklarının ilk günlerinden kalma kelimeleri yeniden buluveriyorlardı. Şüphesiz bir şefkatten doğan tatlı sorular ve okşayıcı bir sükûnetin yürekten sözleri gidip geldi aralarında. Neşeliydiler ve yeniden çocuklaşmışlardı. Mutluluk da oradaydı.

Ağır, şiddetli bir yaz, kavurucu sıcak günlerle, ılık ve kösnül gecelerle geldi. Her gün bir öncekini, her gece geçen geceyi geride bırakıyordu. Zaman sakın mı sakın durmuştu. Şimdi tamamen yalnızdılar. Sadece birbirleriyle ilgileniyorlardı. Ormanın, gölün, küçük evin dışında kalan her şeyi unutmuşlardı. Endişesiz, kahkaha dolu geceler, yorgun, sevgi dolu gündüzler üzerlerinden akıp gidiyordu.

O gecelerden birinde, mum geç saatlerde henüz yanarken Marie de açık gözlerle yatıyordu. Sonra yatakta doğruldu, sevdiceğinin derin bir uykunun sükûnetinin yayıldığı çehresini seyretti. Nefes alış verişlerini dinledi. Artık kesindi: Her saat daha çok iyileşiyordu. İçini adlandıramaz bir his kapladı ve Felix'in soluğunu yanaklarında hissetmek arzusuyla ona doğru eğilip yaklaştı. Yaşamak ne güzel şeydi! Bütün hayatı Felix'ti. Hayatı ondan ibaretti. Ah, ona yeniden sahip olmuştu, yeniden ve her zaman!

Felix'in uyurken aldığı nefes, kulağına her zamankinden farklı gelince Marie huzursuz oldu. Sessiz, sıkıntılı bir iniltiydi. Hafif aralık dudaklarının etrafında çekiştiği acıdan bir iz görünür olmuştu. Marie, Felix'in alnında ter damlacıkları biriktiğini korkuyla fark etti. Felix, kafasını hafifçe yana çevirmişti. Fakat dudakları sonra yeniden kapandı. Yüzünün huzurlu ifadesi geri geldi, birkaç rahatsız nefes alıştan sonra onlar da yeniden muntazam-

laştı ve neredeyse sessizleşti. Fakat Marie eziyet edici bir korku tarafından ele geçirilmiş biçimde aniden hareketlendi. En iyisi, ona sokulup sıcaklığını, hayatını, orada olmasını hissederek onu uyandırmaktı. İçinde tuhaf bir suçluluk duygusu uyandı. Felix'in kurtulacağına sevinçle inanmak ona birdenbire aşırı cüretkârlık gibi geldi. Şimdi de bizzat kendisini kesin bir inancın olmadığına ikna etmek istiyordu. Hayır, sadece sessiz, müteşekkik bir ümit. O, bunun için bu kadar acımasızca cezalandırılmamalıydı. Bir daha bu kadar düşüncesizce mutlu olmayacağına dair kendine söz verdi. Bu nedenle, bu şenlenmiş coşkunluk zamanı, tövbe etmek zorunda kalınan hoppaca işlenmiş bir günahın zamanı haline geldi. Elbette! Başka bir zaman günah sayılabilecek şey, onların durumunda başka bir şey değil miydi? Aşk, belki de mucize gerçekleştirmeye muktedirdi? Belki de ona sağlığını yeniden kazandıracak olan şey bu son, tatlı geceler değil miydi?

Felix'in ağzından korkunç bir inilti çıktı. Apaçık gözleriyle yarı uykulu ve korkuyla yatakta doğruldu, boşluğa bakakaldı. Marie haykırdı. Felix, bunun üzerine tamamen uyandı. "Ne var? Neler oluyor?" diye sordu. Marie söyleyecek söz bulamadı. "Çılgılık mı attın, Marie? Çılgılık sesleri duydum." Çok hızlı nefes alıp veriyordu. "Boğulacak gibi oldum. Rüya da gördüm ya, şimdi ne olduğunu hatırlamıyorum."

"O kadar korktum ki" diye kekeledi Marie.

"Biliyor musun Marie, şimdi bana da hava soğuk geliyor."

"İşte" diye cevap verdi Marie, "karabasanlar gördüyün."

"Ah, ne var ki?" diyerek öfkeli bir bakışla yukarı baktı. "Yeniden ateşim çıktı, hepsi bu." Dişleri takırdıyordu, yattı ve örtüyü üzerine çekti.

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

Marie şüphelye etrafına baktı. “Sana... şey... yapmamı ister misin?”

“Hiçbir şey yapmanı istemiyorum, uyu artık! Yorgunum, ben de uyuyacağım. Işık açık kalsın.” Felix gözlerini kapadı ve örtüyü burnuna kadar çekti. Marie ona daha fazla soru sormaya cesaret edemedi. Kendini pek iyi hissetmediğinde merhametin onu ne kadar öfkelenlendirdiğini biliyordu. Felix, birkaç dakika içinde uykuya daldı, fakat Marie’nin uykusu kaçmıştı. Alacakaranlığın gri hüzmeleri odaya sızmaya başlamıştı. Sabahın erken saatlerinin bu ilk, donuk emareleri Marie’ye çok iyi geliyordu. Sanki yoldaşlık etmek, gülümsemek isteyen bir şey onu ziyarete geliyordu. Sabahı karşılamak için özel bir dürtü duyuyordu. Sessizce yataktan kalktı, hızla sabahlığını giydi ve terasa geçiverdi. Gökyüzü, dağlar, göl, bunların hepsi hâlâ karanlık, belli belirsiz bir grilik içerisinde yüyüyordu. Gözlerini siluetleri daha açık seçebilmek için biraz olsun zorlamak, onun kendine özgü bir eğlencesiydi. Koltuğa oturdu ve bakışlarıyla şafağa daldı. Ağarmakta olan yaz sabahının derin sessizliği Marie’nin içine tanımlanamaz bir keyif olarak akmıştı. Etrafındaki her şey o kadar huzur dolu, o kadar yumuşak ve o kadar ebedi idi ki! Büyük sükûnetin ortasında bir süreliğine yalnız kalmak o kadar güzeldi ki... dar, tozlu odadan uzakta. Birden şunu fark etti: onun yanından isteyerek uzaklaşmıştı, kendi arzusuyla oradaydı, kendi arzusuyla yalnız başınaydı!

Tüm gün boyunca, akıp giden geceden kalma düşünceler aklına yeniden üşüştü. Artık o kadar eziyet etmiyordu, karanlıktaki kadar tekinsiz değildi, daha anlaşılabilirdi ve ileride kararlı olmasına yardım edecek biçimdeydi. Her şeyden önce onun aşkının şiddetine mümkün olduğunca karşı gelmeye karar verdi. Tüm bu

zaman zarfında bunu nasıl da hiç düşünmemiş olduğunu anlayamadı. Ah, o kadar yumuşak başlı, o kadar akıllı olmak istiyordu ki, savunma gibi değil, sadece yeni, çok daha iyi bir aşk gibi görünmeliydi.

Fakat akla ve yumuşaklığa aslında o kadar da ihtiyacı yoktu. Felix, o gecedен beri tutkunun her fırtınasını söndürmüştü. Marie'ye başlangıçta huzur veren, sonunda ise kendisine yabancılaştıran, yorgun bir şefkatle davranıyordu. Gündüzleri bol bol okuyordu ya da sadece okuyormuş gibi yapıyordu. Zira Marie, onun sık sık kitaptan başını kaldırıp uzaklara baktığını fark ediyordu. Sohbetleri bin tane gündelik şey hakkındaydı, hiçbirisi de dişe dokunur şeyler değildi. Ama, bunlar olurken, Marie Felix'in onu artık düşüncelerinin sırrına çekmediğinin farkına varmıyordu. Her şey doğal görünüyordu, sanki Felix'in varlığındaki tüm bu sessiz kayıtsızlık, sadece iyileşmekte olan bir hastanın neşeli bitkinliğiydi. Sabahları uzun uzun yatıyordu, Marie ise günün ilk alacakaranlığı ile açık havaya koşuşturma alışkanlığını edinmişti. Orada ya terasta oturuyor ya da aşağıya, göle doğru gidiyor ve bir kayıkta kıyıdan uzaklaşmadan, kendini hafif hafif hareket eden dalgaların salınımına bırakıyordu. Ara sıra da ormana yürüyüşe gidiyordu; böylece her zamanki gibi kısa bir sabah yürüyüşünden geri döndükten sonra Felix'i uyandırmak için odaya girdi. Sağlıklı bir biçimde uyuyor olmasına sevindi. Bunun iyiye işaret olduğunu düşünüyordu. Felix'in geceleri ne kadar sık uyandığını bilmiyordu; sağlıklı gençliğinin derin uykusunda kendisine yönelmiş, sonsuz bir hüznle dolu bakışını da görmemişti.

Bir keresinde sabah yine kayığa bindi, erken saatlerin ilk altın zerrecikleri gölün üzerinde oynaşıyordu. Orada o parlak, berrak suya açılma cesaretinin keyfine kapıldı. Epey açıldı; kürek çekme konusunda pek deneyimi olmadığı için

kafka-
roth-
musil-
sweig-
schnitzler

kendini aşırı derecede zorlamıştı, bu da onun yolculuktan aldığı zevki daha da artırıyordu. Bu kadar erken bir saatte de olsa, insan gölde yapayalnız olamıyordu. Tek tük kayıklarlarla karşılaştı; Marie bazılarının bilerek ona daha çok yaklaştığını fark ediyordu. İki genç beyefendinin kürek çektiği, küçük, zarif bir sandal, Marie'nin yanından son sürat geçiverdi. Beyler kürekleri mayna ettiler, şapkalarını çıkardılar, kibarca eğilip gülümseyerek selam verdiler.

Marie ikisine hayretle baktı ve dalgın dalgın, "Günaydın!" dedi. Sonra farkında olmadan iki genç adama baktı. Onlar da yeniden döndü ve onu bir daha selamladılar. İşte o an doğru olmayan bir şey yaptığının bilincine vardı ve yetersizliğinin elverebildiği kadar hızla evine doğru kürek çekti. Geri dönmek yarım saatini aldı, saçları çözülmüştü, ter içinde kalmıştı. Henüz göldeyken Felix'in terasta oturduğunu gördü, ivedilikle eve koştu. Sanki bir suç işlemiş olduğunu bilircesine aklı tamamen başından gitmiş halde balkona fırladı, Felix'i arkadan sardı, şakayla ve aşırı bir neşeyle: "Bil bakalım kim?" diye sordu.

Felix, Marie'den yavaşca uzaklaştı, ona sakın sakın yandan baktı. "Neyin var? Neden şimdi bu kadar eğleniyorsun ki?"

"Çünkü yeniden senin yanındayım."

"Neden bu kadar kızardın? Cayır cayır yanıyorsun sen!"

"Ah, Tanrım! O kadar mutluyum ki, mutlu! Mutlu! Mutlu!" Coşkuyla Felix'in dizlerinden örtüyü çekti ve kucağına oturdu. Kendi utangaçlığına, sonra da onun bezgin suratına kızdı ve dudaklarından öptü.

"Seni bu kadar neşelendiren şey ne?"

"Bir sebebim olması gerekiyor mu? Çok mutluyum, çünkü..." Duraksadı ve devam etti, "çünkü artık sende kalmadı."

“Ne kalmadı?” Sorusunda güvensizliğe benzer bir şeyler vardı.

Marie artık sürekli konuşmak zorundaydı. Başka çaresi kalmamıştı. “Şey, korku.”

“Ölmekten korkmayı mı demek istiyorsun?”

“Şu kelimeyi alma ağzına!”

“Neden *bende kalmadığımı* söylüyorsun? *Sende de kalmadı*, öyle değil mi?” Bunun üzerine gözleri bir şeyler araştıran, neredeyse haince bir hal aldı. Marie de cevap vermek yerine elleriyle onun saçlarını karıştırdı ve ağzını alnına yaklaştırdı. O ise kafasını biraz geriye eğip zalimce, soğuk soğuk cevap verdi: “En azından bir ara niyetindin! Benim kaderim senin kaderin olacaktı?”

“Olacak da” dedi enerjik ve neşeli.

“Hayır, olmayacak” diye sözünü kesti ciddi bir tavırla. “Kendimizi ne ile uyutuyoruz? ‘Bende kalmamış falan değil.’ ‘Bana’ giderek daha çok yaklaşıyor, hissediyorum.”

“Fakat...” Farkına varmadan ondan uzaklaştı, terasın korkuluklarına yaslandı. Felix kalktı, bir o yana bir bu yana yürüdü.

“Evet, hissediyorum. Bunu seninle paylaşmak ne de olsa görevimdir. Senin için birdenbire gelse, muhtemelen çok büyük bir sarsıntıyla korkutacaktı. Bu yüzden geride kalan zamanın neredeyse dörtte birinin geçmiş olduğunu sana hatırlatıyorum. Belki sana söylemem gerektiğine kendimi inandırıyorum... ve beni buna sadece korkaklık zorluyor.”

“Kızdın mı bana” dedi Marie büyük bir korkuyla, “seni yalnız bıraktığım için?”

“Saçmalık” diye cevap verdi hemen, “seni *neşeli* görmeye katlanabilirim; ben de kendim o malûm günü neşeyle bekleyebilirim –kendimi yanlış tanıımıyorsam–. Fakat kayıtsızlığına, doğru söylemek gerekirse, buna ger-

kafka-
 roth-
 musil-
 zweig-
 schnitzler

çekten katlanamıyorum. Bu yüzden, kaderini gelecek günler içerisinde benimkinden ayırmanı senin takdirine bırakıyorum.”

“Felix!” Marie, bir aşağı bir yukarı yürüyen Felix’i iki koluyla tuttu. Felix ise yeniden kendini Marie’nin kollarından kurtardı.

“En sefil zaman yaklaşıyor. Şimdiye dek ilginç hastaydım. Biraz solgun, biraz öksürüklü, biraz melankolik. Bu bir kadının hâlâ oldukça hoşuna gidebilir. Fakat şimdi gelecek olanlar, Küçüğüm, bırak senin uzağında kalsın! Sendeki hatıramı kirletebilir.”

Marie boş yere bir cevap aradı. Ona biçare bakakaldı.

“Bir düşün, bunu kabul etmek zor! Sevgisiz, hatta sonunda alelade bile görünebilir. Sana şimdi açıklamak isterim ki, tavsiyeme uy ve bundan daha fazla bahsetme; önerime uyarsan bana ve gururuma karşı özel bir hizmette bulunmuş olursun. Zira en azından beni acılarla hatırlamanı, arkamdan sahici gözyaşları dökmeni isterim. Ama gece gündüz yatağımın kenarında, “artık geride kalmış olsa” düşüncesiyle oturup beklemeni istemem: Ömrüm bir kez geride kaldığında ve ben senden ayrılmış olduğumda benden kurtulmuşsun gibi hissetmeni istemem.”

Marie, söyleyecek bir söz aradı. Sonunda ağzından dökülüverdi: “Sonsuza kadar senin yanında olacağım.”

Felix, bunu dikkate almadı. “Bundan daha fazla bahsetmeyelim. Sekiz gün içerisinde –tahminime göre– Viyana’ya gideceğim. Bir şeyleri düzene koymak istiyorum. Biz bu evi terk etmeden sana bir soru soracağım. Hayır, senden bir ricam olacak.”

“Felix! Ben-!”

Felix, sertçe sözünü kesti. „Seni benim belirleyeceğim zamana kadar bu konu hakkında konuşmaktan men ediyorum.“ Balkonu terk etti ve odaya döndü. Marie de onu

takip etmek istedi. “Şimdi beni rahat bırak” dedi gayet yumuşak bir sesle, “biraz yalnız kalmak istiyorum.”

Marie, geride balkonda kaldı. Gölün ısıldayan yüzeyine bakarken gözünde yaş yoktu. Felix yatak odasına gitmiş ve kendini yatağa atmıştı. Uzun uzun tavana baktı. Sonra dudaklarını ısırды, yumruklarını sıktı. Ardından dudaklarını alaycı biçimde kıpırdatarak fısıldadı: “Sadakat! Sadakat!”

Bu saatten itibaren aralarına yabancı bir şey girmişti, ama aynı zamanda birbirleriyle bol bol konuşmaya heyecanla ihtiyaç duyuyor ve konuyu iyice uzattıkları gündelik meselelerle uğraşıyorlardı. Konuşmaları sona erdiğinde içleri daima korkuyla doluyordu. Orada dağların üzerindeki gri bulutlar nereden geliyor, ertesi günün havanın nasıl olmasını bekliyorlar, göl neden günün farklı saatlerinde farklı renklerle bezeniyor, bunlar hakkında uzun uzun sohbet ediyorlardı. Yürüyüşe çıktıklarında evlerinin yakın çevresini şimdiye kadar olduğundan daha sık terk ediyor ve insanların daha fazla ikamet ettiği kıyıya doğru yürüyorlardı. Bazen de karşılaştıkları insanlar hakkında yorum yaptıkları oluyordu. Karşılarına genç adamlar çıktığında Marie gayet ihtiyatlı davranıyor; Felix bir kürekçi ya da dağcının yazlık kostümü üzerine bir şeyler söylese, Marie pek de bilinçli olmayan bir ikiyüzlülükle o insanları hiç fark etmediğini söylüyor ve bir dahaki sefer gözlemek için çaba sarf edeceğini zoraki biçimde söylüyordu. Böyle bir durumda kendisine yöneltildiğini hissettiği bakış ona acı veriyordu. Sonra yeniden bir on beş dakika yan yana sessizce yürüyorlardı. Bazen de gazeteden ona bir şeyler okur gibi yapan Marie'nin sabrı taşana kadar birlikte tek kelime etmeden balkonda oturuyorlardı. Artık Felix'in onu dinlemediğini fark ettiğinde de okumaya devam ediyordu, kendi sesinin tonundan memnundu, ikisi arasında sadece

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

sessizlik hâkim olmadığı için memnundu. Yine de tüm bu yıpratıcı çabaya rağmen ikisi de sadece kendi düşünceleriyle meşguldü.

Felix, kısa zaman önce Marie'ye karşı gülünç bir komedya oynadığını kendine itiraf etti. Ona yaşatacağı acıdan Marie'yi kurtarma isteğinde ciddi ise, yapacağı en iyi şey sadece onun yanından kaybolmak olacaktı. Ufak, sessiz bir yer bulmalı ve orada huzur içinde ölmeliydi. Bu tip şeyleri tasarlarırken ne kadar soğukkanlı olduğuna bizzat kendisi de hayret etmişti. Fakat bu planın yürütülmesi için ciddi ciddi düşünmeye başlayıp da, müthiş uzun, uyanık geçirilmiş bir gecede yapması gereken şeylerin ayrıntılarını aklına getirdiğinde, işte o zaman tüm aczini, yapamayacağını, hiçbir zaman yapamayacağını derinden hissetti. Hemen ertesi gün alacakaranlıkta, veda etmeden, yalnızlığa ve eli kulağında bekleyen ölüme doğru nasıl kaçacak, Marie'yi ise güneşli, gülen ve kendisi için bitmiş bir hayatın ortasında nasıl bırakacaktı? Öyleyse ne olacaktı? Ne? Amansız gün geliyor, kaçmak istediği ve onu terk etmesi gereken gün giderek yaklaşıyor. Onun tüm varoluşu bugünün beklenmesiydi; eziyet çektiren bir miattan başka bir şey olmayan, ölümün kendisinden de beter bir şeydi. Gençliğinden itibaren kendini gözlemlemeyi öğrenmiş olmasaydı keşke! Hastalığının tüm emareleri ya göz ardı edilmiş ya da önemsenmemiş olacaktı. Hafızası, kendisinde olduğu gibi aynı ölümcül hastalığın kemirdiği ve ölmeden daha birkaç hafta öncesine kadar geleceğe neşe, ümit ve sevinçle bakan tanıdığı insanların imgelerini hatırlına getiriyordu. Kaçınılmaz ve acımasız gerçek ortaya çıkana kadar o doktorun yalanlar ve sahte bir vakarla onu oyalamış olduğu ve içini kemiren şüphenin kendisini götürdüğü o saate ne kadar da lanet ediyordu! İşte yüz kere lanetlenmiş, orada yatıyordu. Celladın infaz yerine götürmek üzere her sabah

daha çok yaklaştığı bir mahkûmdan daha iyi durumda değildi. Varoluşunun dehşeti hakkında hiçbir şeyi aslında bir an bile anlayamadığını kavriyordu. Kalbinin rastgele bir köşesinde onu hiçbir zaman tam olarak terk etmek istemeyen ümit, sinsî ve yılışıkça pusu kurmuştu. Fakat aklı daha güçlüydü, ona açık seçik ve soğuk bir tavsiye veriyordu: yeniden, yine yeniden. Bunu da, uyanık geçirdiği sonu gelmeyen gecelerde ve tekdüze ama gayet hızlıca akıp giden günlerde on kez, yüz kez, bin kez dinliyordu. Bu tavsiyeye göre geriye onun için tek çözüm ve tek kurtuluş yolu kalmıştı: artık beklememek; bir saat olsun, bir saniye olsun beklememek, kendi sonunu kendi eliyle gerçekleştirmek... o kadar acıklı olmazdı. Bekleme zorunluluğu olmaması da bir o kadar teselli veriyordu. Ne zaman isterse o an kendi sonunu getirebilirdi.

Fakat Marie, Marie! Özellikle gündüzleri Marie onun yanında dolaşırken ya da ona bir şeyler okurken sık sık bu varlıktan ayrılmanın o kadar da zor olmadığı fikri aklına geliyordu. Marie artık Felix'in bırakması gereken etrafındaki hayata aitti, Felix'e değil. Fakat başka zamanlarda, özellikle de geceleri, Marie sınıksız kapanmış göz kapakları ve gençliğinin güzelliğiyle yanında derin derin uyurken, onu sınırsızca seviyordu. Marie ne kadar sakin uyuyor, daldığı uykuda dünyadan ne kadar kopuk görünüyor, rüya gören ruhu Felix'in uyanırken çektiği eziyetlerden ne kadar uzak duruyorsa, Felix de ona o kadar delice tapınıyordu. Bir keresinde, gölden ayrılımlarından önceki gece, riyakârca bir sadakatsizlik olarak gördüğü bu güzel uykudan onu sarsarak uyandırmayı ve kulağına şunları haykırmayı telkin eden zor zapt edilir bir arzu doldu içine: "Beni seviyorsan benimle birlikte öl! Şimdi öl!" Fakat onu daldığı uykudan uyandırmadı. Yarın söylemek istedi. Yarın. Belki.

Marie ise, bu gecelerde Felix'in gözlerini onun tahmin ettiğinden daha sık kendi üzerinde hissediyordu. Felix'in düşündüğünden daha sık uyuyor taklidi yapıyordu; çünkü insanı felç eden bir korku, onu arada yatak odasının yarı karanlığında ve yatağında düz oturmakta olan figüre bakarak kırıştırdığı göz kapaklarını sonuna kadar açmaktan alıkoyuyordu. O son, o ciddi görüşmenin hatırasını bir kenara bırakmak istemiyordu; Felix'in ona o soruyu yeniden yöneltmek istediği günden titreyerek korkuyordu. Peki neden bu yüzden titriyordu? Sorunun cevabı onun için netti. Son saniyeye kadar Felix'in yanında kalıp sabretmek, onun yanından ayrılmamak, her iç çekişinde dudaklarını, acıdan dökülmüş her gözyaşında onu kirpiklerinden öpmek! Felix ondan şüphe mi ediyordu? Başka bir cevap mümkün müydü? Nasıl? Hangisi? Örneğin şöyle mi: "Haklısın, seni terk edeceğim. İlginç hastanın yalnızca hatırasını kendime saklayacağım. Senin hatıranı daha iyi sevebilmek için seni artık yalnız bırakıyorum?" Ondan sonra? Kendisini bu cevaptan sonra gelmesi gereken her şeyi iyice düşünmeye karşı konulmaz biçimde zorluyordu. Felix'in önünde soğukkanlı, gülümseyerek durduğunu görüyordu. Felix elini ona uzatıyor ve şunları söylüyor: "Sana teşekkür ederim." Sonra ona sırtını dönüyor, Marie de aceleyle ayrılıyor. Binlerce hayat veren neşenin içinde parlayan bir yaz sabahıdır. Sabahın altını, erken saatlerine doğru giderek daha hızlı koşuyor, yeter ki ondan mümkün olabildiğince hızlı uzaklaşabilsin. Ve tüm büyü birdenbire silinmiştir. Yeniden yalnızdır; merhamet etmekten kurtulmuştur. Şu son aylarda ona bu kadar korku verip acıtmış, üzgün, soru soran, üzerinde gezinen, ölmekte olan bakışı artık hissetmiyor. O, neşeye, hayata aittir; yeniden genç olabilecek. Koşuyor ve sabah rüzgârı onun ardından gülererek uçuşuyor.

Delirtici rüyalarının bu imgesi ortadan çekildiğinde sefilce bir duygu nasıl da ikiye katlanıyor! Bunları görmüş olmanın acısını çekiyor.

Ona duyduğu merhamet nasıl da kalbini kemiriyordu, onun hastalığını ve ümitsizliğini düşündükçe ne kadar da bocalıyordu! Ve onu ne kadar da seviyordu, kaybedeceği gün yaklaştıkça onu giderek daha yürekten nasıl da seviyordu. Vereceği cevabın ne olacağı konusunda hiçbir şüphe yoktu. Onun yanında dayanmak, onunla birlikte acı çekmek, bu ne kadar da yetersiz bir çabaydı! Onu ölümü beklerken görmek, aylarca sürecektir bu ölüm korkusuna onunla birlikte katlanmak, bunların hepsi yetersizdi. Onun için daha iyisini yapmak istiyordu, en iyisini, en yücesini. Onun mezarında kendini öldürmek üzere ona söz verse, Felix'in içini bunu gerçekten de yapıp yapmayacağına dair bir şüphe kaplayacaktı. Onunla birlikte, hayır, ondan önce ölmek istiyordu. Soruyu ona yönelttiğinde, şunları diyecek gücü kendinde bulacaktı: "Acıya bir son verelim! Birlikte ölelim ve hemen ölelim!" Bu düşünceyle coşkuya kapılmışken, imgesini hâlâ gördüğü o kadın, gözlerinin önüne geliyordu; okşayan sabah rüzgârının oynadığı çayirlara koşan, hayata ve sevince atılan... bu kadın kendisiydi, acınası ve adı.

Yola çıkmak istedikleri gün gelip çatmıştı. Muhteşem ve yumuşak bir sabahı, sanki bahar yeniden gelmiş gibiydi. Marie çoktandır terasta oturuyordu, Felix oturma odasından gelmekteyken, kahvaltı da hazır durumdaydı. Derin derin nefes aldı Marie. "Ah, mükemmel bir gün! ... Öyle değil mi?"

"Sana bir şey söylemek istiyorum Marie!"

"Ne söylemek istiyorsun?" Birden sanki cevabı onun ağzından almak istermiş gibi devam etti: "Daha kalıyor muyuz burada?"

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

“Hayır, ama Viyana’ya da hemen gitmiyoruz. Bugün kendimi kötü hissetmiyorum, hiç kötü hissetmiyorum. Yolumuzun üstünde herhangi bir yerde oyalanalım.”

“Nasıl istersen, Tatlım.” Birden uzun süredir hissetmediği kadar iyi hissetti. Felix, bir hafta boyunca bu kadar içten hiç konuşmamıştı.

“Salzburg’da kalalım diye düşündüm, Küçüğüm.”

“Nasıl istersen, tamamen sana bağlı.”

“Viyana’ya yine de yeterince zamanında varırız, öyle değil mi? Benim için tren seyahati de çok uzun.”

“Evet” dedi Marie canlı bir biçimde, “zaten acelemiz yok.”

“Değil mi, Kedicik, her şey toplandı mı?”

“Çoktan. Tez elden yola çıkabiliriz.”

“Arabayla gidelim diye düşünüyorum. Dört beş saatlik yol, trenden çok daha rahat. Kompartmanlarda her zaman bir önceki günün yapış yapışlığı vardır.”

“Tamamen sana bağlı. Nasıl istersen, hayatım.” Ona sütünü içmesini söyledi, sonra da dalgaların sırtında oynayan, güzel, gümüşümsü parıltıya dikkatini çekti. Marie çok konuşuyordu ve fazlasıyla neşeliydi. Felix de ona dostane ve masumca cevap veriyordu. Marie sonunda öğle vakti Salzburg’a gidecekleri arabayı çağırabileceğini söylediğinde, Felix gülümseyerek kabul etti. Marie hemen hasır şapkasını kafasına geçirdi, Felix’i birkaç kez dudağından öptü, sonra sokağa koştu.

Felix sormadı, sormayacaktı da. Yüzündeki neşeli ifadeden zaten açıkça anlaşıyordu. Normalde sakın bir konuşmayı kasıtlıca ve fena bir sözle kestiği zamanlarda görülen nezaketindeki sinsilik, bugün yoktu. Böyle bir şey vuku bulacak olsa, Marie her zaman önceden hissedirdi. Şimdi ise Felix ona sanki büyük bir lütuf bahsetmiş gibi görünüyordu. Yumuşak başlılığında lütfeden ve uzlaşmacı bir şeyler vardı.

Marie balkona geri döndüğünde, onu yokluğunda gelmiş olan gazeteyi okurken buldu.

“Marie” diye seslendi, gözleriyle ona yaklaşmasını işaret ediyordu, “tuhaf şey, tuhaf şey.”

“Ne var?”

“Oku bir! Adam... Profesör Bernard işte, ölmüş.”

“Kim?”

“Hani... hani, bana, ah, bana o kasvetli bir gelecek fikri aşılarmış olan adam.”

Marie, onun elinden gazeteyi aldı. “Nasıl, Profesör Bernard mı?” Şu sözler dudaklarına kadar geldi: “Oh olmuş!” Fakat laf ağzından çıkmadı. İkisi de bu olayın kendileri için çok önemli olduğu konusunda hemfikirtiler. Evet, sapa-sağlam olmanın verdiği küstah bilgelikle yardım arayan kişinin elinden her türlü ümidi alan doktor, şimdi, birkaç gün içerisinde bizzat göçüp gitmişti. Felix ancak o an bu adamdan ne kadar nefret ettiğini hissetti. Ve kaderin kendisinin öcünü almış olması hastaya hayra alamet gibi görünüyordu. Etrafından meşum bir hayalet çekip gitmiş gibi geliyordu ona. Marie gazete sayfasını bir kenara attı ve şunları söyledi: “İşte, biz insanlar geleceğin ne getireceğini nereden bilebiliriz ki?” Felix onun bu sözünü hırsıyla kesti: “Yarın hakkında ne biliyoruz? Bir şey bilmiyoruz, hiçbir şey!” Kısa bir aradan sonra birden başka bir konuya atladı: “Arabayı çağırdın mı?”

“Evet” dedi, “saat on birde gelecek.”

“Araba gelene kadar göle doğru ufak bir gezinti yapabiliriz, ne dersin?”

Marie, Felix'in koluna girdi, tekne barınağına doğru yürüdüler. Kendilerine hakkıyla kazanılmış bir telafi bahşedildiği hissiyle doluydular.

Akşama doğru Salzburg'a ulaştılar. Çoğu evin bayraklarla donatılmış olduğunu görmek onları şaşırttı. Rast-

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

laştıkları insanlar bayram kıyafetleri içerisindeydi, birkaçı da kokartlarla süslenmişti. Geldikleri ve Mönchsberg Dağı manzaralı bir oda tuttıkları otelde onlara büyük bir ozanlar festivalinin düzenlendiği söylendi ve saat sekiz gibi Kur Park'ta debdebeli bir ışıktandırma ile gerçekleştirilecek konserin biletleri teklif edildi. Odaları birinci kattaydı, pencerelerinin altından Salzach akıyordu. Yol boyunca bol bol uyudukları için kendilerini dinç hissediyordular. Bu yüzden odalarında kısa kalıp güneş batmadan önce yeniden sokağa doğru yönelmişlerdi.

Tüm şehir boyunca neşeli bir hareketlilik vardı. Şehir sakinlerinin neredeyse tümü sokakta gibi görünüyordu; nişanlarla süslenmiş ozanlar mutlu gruplar halinde onların arasından ilerliyordu. Birçok yabancıdan da olduğu görülebiliyordu, etraftaki köylerden de bir ziyaretçi akını olmuştu, bayramlık elbiselerini giymiş köylüler, diğerlerinin arasında bir oraya bir buraya gidip geliyordu. Şehrin renkleriyle bezeli bayraklar, binaların alınlıklarından sarkıyordu, ana caddelerde çiçeklerle süslenmiş taklar duruyor, tüm sokaklara heyecanlı bir insan seli akın ediyor ve bu selin üzerinde hoş bir yumuşaklıkla ıtırılı bir yaz akşamı bastırıyordu.

Huzurlu bir sükûnetin onları çevrelediği Salzach kıyısından çıkan Felix ve Marie, şehrin daha hareketli hayatına karıştı. Gölde geçirdikleri sakin ve onca tekdüze vakitten sonra, alışılmadık gürültü onları neredeyse sersem etmişti. Fakat deneyimli büyük şehir sakinlerinin üstünlüğünü kısa sürede kazandılar ve bu keşmekeşin etkisini rahatlıkla karşılar oldular. Felix, kitlenin neşesinden –daha önceleri de olduğu gibi– o kadar hoşlanmış sayılmazdı. Marie ise kısa sürede kendini iyi hissetmeye başlamıştı: yanlarından geçen birkaç kadını Salzburg mahalli kıyafetile, daha sonra da birkaç uzun boylu, şeritlerle süslenmiş

ozanı yeniden gördüğünde çocuk gibi durakaldı. Bazen de yukarıya bakıyor ve herhangi bir binanın abartılmış deb-debeli dekorasyonunu hayran hayran seyrediyordu. Oldukça soğuk biçimde yanında yürüyen Felix'e dönüp enerjik bir tavırla, "Baksana! Ne kadar güzel!" dediğinde, Felix'in başıyla verdiği donuk bir onay dışında bir cevap alamıyordu.

"Dürüst ol ama..." dedi Marie sonunda. "İyi denk düşmedi mi?"

Felix, Marie'nin hiçbir şey anlayamadığı bir bakışla ona baktı. Sonunda konuştu: "Hiç şüphesiz Kur Park'ta konsere de gitmek istersin şimdi?"

Marie sadece gülümsedi. Sonra karşılık verdi: "Hadi, çılgınlık yapmaya başlayamayız."

Bu gülümseme Felix'i sinirlendirdi. "Gerçekten benden bunu da isteyebilirdin!"

"Aklına neler de geliyor?" dedi Marie, korkudan donakalmış gibi, sonra da yeniden gözlerini zarif ve hoş bir çiftin gülüşmelerle konuşarak geçtiği sokağın öbür yanına çevirdi. Balayındalarmış gibi görünüyordardı. Marie, Felix'in yanından yürüyor, fakat kolundan tutmuyordu. İnsan seli yüzünden birbirlerinden sık sık birkaç saniyeliğine ayrı düşüyorlardı, fakat Marie tüm bu insanlarla daha yakın bir temasa geçmeye karşı bariz bir isteksizlik duyan ve evlerin duvarlarında sürünen Felix'i yeniden buluyordu. Bu arada hava karardı, sokak lambalarının ışıkları yandı; şehrin bazı yerlerine, özellikle zafer takı boyunca renkli fenerler asmışlardı. Kalabalığın genel istikameti Kur Park'a yöneldi. Konser saati yaklaşıyordu. Başlangıçta Felix ve Marie de kalabalık içinde sürüklendi, sonra Felix birden Marie'nin kolunu tuttu. Daha dar bir ara sokağa saptılar ve hemen şehrin daha sessiz sakin ve daha az aydınlatılmış bir kısmına vardılar. Yürüyüşe devam ederken geçen sessiz birkaç

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnlitzler

dakikadan sonra kendilerini Salzach'ın bomboş bir kıyısında buldular. Burada nehrin tekdüze çağılığını duyuyorlardı.

“Burada ne işimiz var?” diye sordu Marie.

“Sus!” dedi Felix, neredeyse emreden bir tonla. Marie de karşılık vermeyince, asabi bir tonla devam etti: “Oraya ait değiliz. Renk renk ışıklar, şarkı söyleyenlerin mutluluğu, gülen genç insanlar artık bize göre değil. Bize uygun yer *burası*. Burada sevinç nidaları yok ve yalnızız. Biz buraya aitiz.” Sesinin sert tonu yeniden soğuk bir ironiye dönerek: “En azından *ben*” dedi.

Ağzından bu kelimeler çıktığında, Marie diğer zamanlar olduğu kadar derinden etkilenmediğini hissetti. Kendi kendine bunu açıklıyordu. Bunları sık sık duymuştu ve ayrıca bariz biçimde mübalağa ediyordu. Uysal bir yumuşaklıkla ona cevap verdi: “Bunu hak etmiyorum. Hayır.”

O da sıklıkla yaptığı gibi, riyakârca: “Özür dilerim” dedi. Marie konuşmaya devam etti, bu arada Felix'in kolunu sıktı ve sımsıkı kendine bastırdı: “İkimiz de buraya ait değiliz.”

“Evet!” diye haykırıyordu neredeyse Felix.

“Hayır” diye yumuşakça cevap verdi Marie. “O insan kalabalığının içine yeniden dönmeyi ben de istemiyorum. Senin ne kadar hoşuna gitmiyorsa, benim için de öyle. Fakat neden dışlanmış insanlar gibi onlardan kaçmalıyız?”

Tam o anda rüzgârsız ve berrak hava, orkestradan yükselen nağmeleri onlara taşıdı. İnsan neredeyse her bir notayı bir başına açık seçik biçimde algılayabiliyordu. Bunlar, konseri açmak üzere belirlenmiş bir festival uvertürü olan şenlikli trombonların sesleriydi.

Marie'yle birlikte bir anlığına olduğu yerde kalıp müziği dinledikten sonra Felix birden, “Hadi gidelim” dedi. “Uzaktan gelen müzik, beni dünyadaki başka herhangi bir şeyden daha fazla hüzünlendiriyor.”

“Evet” diye cevap verdi Marie. “Kulağa çok melankolik geliyor.”

Hızla şehre gittiler. Müzik, burada nehir kenarında olduğu kadar açık seçik duyulmuyordu. Aydınlatılmış, insanlarla canlanmış sokaklara yeniden vardıklarında Marie sevgilisine karşı olan merhamet ve şefkat duygusunun geri geldiğini hissetti. Onu yeniden anlıyordu, yaptığı her şeyi affediyordu. “Eve gidelim mi?” diye sordu.

“Hayır. Neden ki? Uykun mu geldi?”

“Ah, hayır!”

“Açık havada biraz daha kalmak isteriz, öyle değil mi?”

“Hem de çok. Nasıl istersen. Peki hava sana serin gelmiyor mu?”

“Bunaltıcı. Hatta çok sıcak” diye cevap verdi sinirli sinirli, “Akşam yemeğini açık havada yiyelim.”

“Çok isterim.”

Kur Park’a yaklaştılar. Orkestra başlangıç parçasını bitirmişti; gündüz gibi ışıklandırılmış parkta gevezelik eden ve eğlenen bir kalabalığın binbir türlü fısıldaşması duyuluyordu. Konsere girmek isteyen tek tük insan geçip gitti. Geç kalmış iki ozan da hızla yanlarından geçiverdi. Marie arkalarından –ve hemen ardından biraz da korkuyla, bir suçu affettirmek istercesine Felix’e– baktı. Felix dudaklarını kemiriyordu, yüzünde zorlukla bastırılmış bir öfke vardı. Marie, Felix’in artık bir şeyler söylemesi gerektiğini tahmin ediyordu; ama o sustu. Karanlık bürümüş bakışı Marie’nin üzerinden yeniden parkın giriş kapısında kaybolan o iki adama doğru yöneldi. Marie, onun ne hissettiğini biliyordu. Orada önünden en derinden nefret duyduğu şey geçmişti. *Kendisi* artık varolmadığında buradaki şeyden hâlâ varolacak olan bir parça, o artık gülemediği, ağlayamadığı zaman yine genç ve capcanlı olacak ve gülecekti. Ve yanında şimdi suçluluk duy-

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

gusuyla koluna eskisinden daha sıkı sarılmış, böyle gülen ve canlı gençlikten bir parça, bu ilişkiyi bilinçsizce algılayarak yürüyordu. Ve biliyordu ki içinde amansız bir acı onu eşelemekteydi. Uzun saniyeler boyunca ikisi de tek söz etmedi. Nihayet Felix derinden bir iç çekti. Marie onun yüzünü görmek istiyordu, fakat Felix ona sırtını dönmüştü. Birden şöyle dedi: “Burası gayet iyi.” Marie, onun başta ne demek istediğini anlamadı: “Efendim?”

Kur Park’a çok yakın, beyaz örtülü masalarının üzerinde yükselen ağaçları ve tek tük yanan fenerleriyle, bahçeli bir restoranın önünde durdular. Bugün çok müşterisi yoktu. Bu sayede istedikleri yeri seçebildiler ve sonunda bahçenin bir köşesine oturdular. Orada hepi topu yirmi kişi vardı. Tam yakınlarında bugün bir ara karşılaştıkları genç ve zarif çift oturuyordu. Marie onları anında tanıdı. Koro, parkta söylemeye başlamıştı. Sesler biraz zayıf, fakat kusursuz bir armoni içinde onlara ulaşıyordu ve sanki ağaçların yaprakları neşeli seslerin kuvvetli tınısının okşamasıyla hareket ediyordu. Felix kaliteli bir Ren şarabı ısmarladı. Yarı kapalı göz kapaklarıyla, damlaları dilinin üstünde kaydırarak, müziğin büyüüne kapılmış, nereden geldiğini bilmediği düşüncelerle orada oturuyordu. Marie ona yaklaşmıştı. O da Marie’nin dizinin sıcaklığını kendi dizinde hissediyordu. Son anların korkunç geriliminden sonra bir anda içinde ferahlatıcı bir umursamazlık peydah olmuştu. Bunu kendi iradesiyle başardığı için sevindi. Zira masaya oturdukları anda, yakıcı acısının üstesinden gelmek üzere kati bir karar almıştı. Kendi istencinin bunları aşmasına ne kadar yardımcı olacağını daha yakından incelemek için gücü kalmamıştı. Fakat bazı düşünceler artık onu teskin ediyordu: Marie’nin o bakışına, onun hak ettiğinden daha kötü bir anlam vermişti; Marie bir başkasına da belki daha farklı biçimde bakmıyordu, şimdi yan ma-

salarında oturan yabancı çifte de daha önce o ozanlara baktığı gibi bakmaktaydı.

Şarap güzeldi, yukarıdan gelen müziğin tınısı iç gıcıklayıcıydı, yaz akşamı mest edecek kadar yumuşaktı. Felix, Marie'ye doğru bakarken, onun gözlerinde sonsuz bir iyilik ve sevgi ifadesinin parıldadığını gördü. Ve tüm varlığıyla o ânın içine gömülmeyi istedi. Geçmiş ve gelecek her şeyden kendini azat etmesi için iradesinden son bir talepte bulundu. Mutlu olmak ya da en azından sarhoş olmak istiyordu. Ve sonra, en beklenmedik biçimde onun için mucizevi ve özgürleştirici olan yeni bir his doğdu: Canına kıymak için şu anda herhangi bir karar almasına bile gerek yoktu. Evet, şimdi hemen. Hep ona kalmış bir şeydi ve bunu yapmak için şimdiki gibi bir fırsat yakında yine olabilirdi. Müzik ve çakırkeyiflik, yanında da bu kadar tatlı bir kız –ah evet, yanındaki Marie–. Düşündü taşındı. Başka birinden de belki bu kadar hoşlanabilirdi. Marie de şaraptan aldığı hazla içkiyi kafaya dikti. Felix az sonra yeni bir şişe ısmarlamak zorunda kaldı. Uzun zamandır olmadığı kadar hayatından memnundu. Tüm bunları alkole o kadar alışkın olmamasına yordu. Fakat bu neyi değiştirirdi ki? Tabii ki eğer böyle bir şey varsa. Gerçekten de ölüm artık onda korku uyandırmıyordu. Ah, her şey ne kadar tekdüzeydi.

“Eee, Kedicik?” diye sordu.

Marie, ona sokuldu.

“Neyi bilmek istiyorsun?”

“Her şey ne kadar tekdüze! Değil mi?”

“Evet, her şey” diye karşılık verdi Marie, “seni sonsuzca sevmem dışında.”

Marie'nin bunları bu kadar ciddi söylemesi ona son derece tuhaf geldi. Onun kişiliğini neredeyse umursamıyordu. Diğer her şeyle birlikte akıp gitmişti. Evet, böyle-

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

si doğruydu, meseleler bu şekilde ele alınmalıydı. Ah, hayır, ona büyü yapan şarap değildi. Şarap sadece bizi başka zaman hantal ve korkak kılan bir şeyi bizden uzaklaştırıyordu. Şeylerin ve insanların önemini azaltıyordu. İşte şimdi şarabın içine küçük beyaz bir toz ve... –Ne kadar kolay olurdu!– O an gözüne birkaç damla yaş geldiğini hissetti. Kendi hesabına biraz duygulanmıştı.

Öte yanda koro şarkı söylemeyi bitirdi. Artık her yerden alkış ve bravo çığlıkları duyuluyordu, hafif bir gürültünün ardından orkestra yeniden tören neşesiyle bir poloneze başladı. Felix eliyle ritm tutuyordu. Aklından şunları geçirdi: “Ah, biraz daha hayat. Onu elimden geldiğince iyi yaşamak istiyorum.” Fakat bu fikirde ürkütücü bir şey yoktu, daha ziyade mağrur, krallara layık bir şeyler vardı. Nasıl? Herkes için geçerli olan son nefesi korkuyla beklemek? Günlerini ve gecelerini manasız kuruntularla kendine zehir ediyordu; iligine kadar hissediyordu ki, her tür haz için fazlasıyla olgun ve güçlüydü ; müziğin onu mest ettiğini, şarabın enfes tadını ve çiçek gibi bu genç kadını aslında kucağına oturtup öpmek istediğini hissediyordu... Hayır, haletiruhiyesinin zehirlenmesine izin vermemeliydi, bunun için henüz erkendi! Bunun için, geriye coşku ve arzusunun kalmadığı o saat geldiğinde de –kendi iradesiyle gelen– çabuk bir ölüm, mağrur ve krallara layık! Marie’nin elini aldı ve uzun süre kendi elinde tuttu. Dudağındaki nefes yavaş yavaş Marie’nin üzerinde gezindi.

“Ama...” diye fısıldadı Marie, memnuniyet belirten bir ifadeyle.

Felix ona uzun uzun baktı. Ne kadar da güzeldi! Güzeli “Hadi gel” dedi sonra.

O da safdillikle karşılık verdi: “Bir şarkı daha dinlemeyelim mi?”

“Ah, evet” dedi. “Penceremizi açalım ve rüzgâr şarkı-yı odaya taşısin.”

“Artık yorgun musun?” diye sordu hafif bir endişeyle. Felix, muzipçe onun saçlarını okşadı ve güldü. “Evet.” “Öyleyse gidelim.”

Kalktılar ve bahçeyi terk ettiler. Marie, Felix’in kolunu aldı, sıkı sıkı asıldı ve yanağını onun omzuna dayadı. Eve dönerken, şarkıcıların o anda başlattığı koro sesi gitgide daha az gelerek, uzaklaşarak onlara eşlik ediyordu. İnsana daha hafif ve özgür adımlar attıran vals temposunda neşeli, nakaratları taşkın parçalardı söyledikleri. Otel ancak birkaç dakika uzaklıktaydı. Merdivenleri çıkarken artık müzik sesi duyulmuyordu. Fakat odaya girer girmez valsın nakaratı tüm coşkusuyla yeniden içeriye doldu.

Pencerenin ardına kadar açılmış olduğunu fark ettiler, mavi mehtaplı gece yumuşak med cezirler halinde içeri doluyordu. Karşılarında Mönchsberg Dağı, şatoyla keskin konturlar çizerek uzanıyordu. Işık yakmaya gerek yoktu, yere gümüşümsü ay ışığının huzmeleri yayılmıştı, sadece odanın köşeleri karanlıkta kalıyordu. Pencerenin yakınındaki köşelerin birinde bir koltuk duruyordu. Felix kendini koltuğa attı ve Marie’yi ateşli bir şekilde kendine çekti. Onu öptü, o da onu öptü. Aşağıda, parkta şarkı sona ermişti, fakat o kadar çok alkış topladı ki, onlar da şarkının tamamını baştan çalmaya başladılar. Marie birden kalktı ve pencereye yetişti. Felix de ardından geldi. “Neyin var?” diye sordu Marie’ye.

“Hayır! Hayır!”

Ayağıyla yere vurdu. “Neden hayır ki?” diye sordu Felix.

“Felix!” yalvarırcasına ellerini kavuşturdu Marie.

“Hayır?” dedi Felix sıkı sıkı dişleriyle. “Hayır? Daha iyisi kendimi ölüme mi hazırlamalıyım?”

“Fakat, Felix!” Şimdi onun önünde yere çökmüştü ve dizine sarılıyordu Marie.

Felix, Marie’yi yukarı doğru kendine çekti. “Sen hâlâ çocuksun” diye fısıldadı. Sonra kulağına: “Seni seviyorum, biliyorsun değil mi? Geriye kalan azıcık bir hayat izin verdiği müddetçe de mutlu olalım, oldu mu? Ümitsizlik ve korkuyla geçecek bir seneden vazgeçtim, artık sadece birkaç hafta, birkaç gün ve gece istiyorum. Fakat onları da *yaşamak* istiyorum, kendimden hiçbir şey esirgemek istemiyorum, hiçbir şey, sonra da orada aşağıda –eğer istersen...” – bir koluyla Marie’yi sararken, bir diğeriyle de altından nehrin akıp gittiği pencereden dışarıyı gösteriyordu. Şarkıcılar şarkılarını bitirmişti, artık nehrin usul usul çağlaması duyulabiliyordu.

Marie hiçbir karşılık vermedi. İki eliyle onun boynuna dolanmıştı. Felix ise Marie’nin saçlarının kokusunu içine çekiyordu. Ona ne kadar da tapıyordu! Evet, birkaç mutlu gün ve sonra...

Etraf ıssızlaşmıştı, Marie onun yanında uykuya dalmıştı. Konser biteli çok oluyordu, festivalin geriye kalan son seyircileri hâlâ yüksek sesle konuşarak ve gülererek pencerenin altından geçiyordu. Felix de, bu bağrıışan insanlarla, şarkılarıyla onu derinden etkileyenlerin aynı kişiler olmasının ne kadar garip olduğunu düşünüyordu. Son sesler de nihayet sona ermiş gibiydi, artık sadece nehrin hazin çağıltısı duyuluyordu. –Evet birkaç gün ve gece ve daha sonra– Fakat Marie yaşamayı çok seviyordu. Cesaret edebilecek miydi? Fakat bir şeye cesaret etmek zorunda değildi, bir şey bilmek zorunda dahi değildi. Şimdi olduğu gibi belli bir saatte onun kollarında uykuya dalacaktı –ve bir daha uyanmayacaktı–. Buna iyice emin olduğunda ise –evet, *o zaman*– Felix de veda edebilirdi. Fakat hiçbir şey söylemeyecekti, Marie yaşamayı çok

seviyordu! Ondandır korkmaya başlayabilirdi ve sonunda o da zorunlu olarak yalnız... Korkunç! En iyisi, hemen şimdi; Marie o kadar iyi uyuyordu ki! Boynunu iyice sıkıp... işte oldu. Hayır, aptalca olurdu! Önünde hâlâ birkaç mutlu saat vardı, hangisinin sonuncusu olacağını kendisi bilecekti. Marie'yi gözlemledi. Ona uyuyan kölesini kollarında tutuyormuş gibi geldi.

Sonunda vardığı karar onu rahatlatmıştı. Sonraki günlerde Marie ile sokaklarda bir oraya bir buraya dolanırken ve adamın birinin Marie'ye hayranlıkla baktığını hissederken Felix'in dudaklarının etrafında haince bir gülümseme yayıldı. Birlikte yürüyüş yaptıklarında, akşamları bahçede oturduklarında ve geceleri Marie'yi kollarının arasına aldığı anda, daha önce hiç hissetmediği bir sahiplik gururuna kapılıyordu. Bazen sadece bir şeyden, Marie'nin kendi arzusuyla dünyayı onunla birlikte terk etmek istemeyebileceğinden rahatsızlık duyuyordu. Buna rağmen Felix, onun bunu yapabileceğini gösteren işaretler de alıyordu. Marie artık onun ateşli isteklerine direnmeye cesaret edemiyordu, hiçbir zaman bu son gecelerde olduğu kadar hayalperest fedakârlıklara kapılmamıştı; Felix titrek bir sevinçle o ânın yaklaştığını görüyordu, ona söylemeye cesaret edebilirdi: "Bugün öleceğiz!" Fakat bu ânı erteledi. O an için zaman zaman gözünün önüne romantik renklerden bir resim gelmekteydi: Marie'nin kalbine hançeri saplayacaktı, o da son nefesini verirken iç çekecek ve Felix'in sevgili ellerini öpecekti. Felix kendi kendine hep Marie'nin artık bu aşamaya gelip gelmediğini soruyordu. Bununla ilgili hâlâ şüpheleri vardı.

Marie bir sabah uyandığında içini derin bir korku sardı: Felix yanında değildi. Yatağından kalktı, Felix'in pencerenin kenarındaki koltukta oturduğunu gördü. Ölü gibi solgundu, başı önüne gömülmüştü ve gömleği bağ-

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

rına kadar açtı. Marie, dehşetli bir korku tarafından ele geçirilmiş gibi hızla ona yöneldi. "Felix!"

Felix gözlerini açtı. "Ne var? Neler oluyor?" Marie'nin göğsüne sarıldı ve inledi.

"Neden beni uyandırmadın?" diye haykırdı bükülmüş elleriyle.

"Şimdi iyiyim" dedi. Marie çabucak yatağa gitti, örtüyü aldı ve Felix'in dizlerinin üstüne doğru yaydı. "Hadi, Tanrı aşkına söyle, buraya nasıl geldin?"

"Bilmiyorum, rüya görmüş olmalıyım. Bir şeyler beni boynumdan kavramıştı. Nefes alamıyordum. Seni düşünmüyordum bile! Burada cam kenarı daha iyi geldi."

Marie hemen giyindi ve pencereyi kapattı. Tatsız bir rüzgâr çıkmıştı; grimtırak gökyüzünden odaya sinsice rutubetli bir hava getiren ince ince bir yağmur çiselemeye başlamıştı. Oda, yaz gecesinin tüm rahatlığını bir anda kaybetmişti, grimsi ve yabancıydı. Birdenbire can sıkıcı, ikisinin de rüyasını görmüş oldukları büyüü dalgı geçerek ortadan kaldıran bir sonbahar sabahı peydah olmuştu.

Felix oldukça sakindi. "Neden gözlerinde bu kadar korku var? Bu denli büyütecek ne var? Sağlıklı günlerimde de karabasan gördüğüm olmuştur."

Marie sakinleşemiyordu. "Yalvarırım Felix, geri dönelim. Viyana'ya gidelim."

"Ama..."

"Nasılsa yaz sonu geliyor. Dışarı şöyle bir bak, ne kadar tenha, ne kadar tekinsiz! Soğuklar bastırdığında tehlikeli de."

Felix dikkatle dinliyordu onu. Nekahat evresine girmiş, yorgun bir hasta gibi huzurlu bir hisse kapıldığı için şaşırıyordu. Rahat nefes alıp veriyordu, onu çevreleyen yorgunlukta tatlı, ninnili bir şeyler vardı. Şehri terk et-

meleri gerektiği fikri tamamen aklına yatıyordu. Hatta, mekân değişikliği fikrine sıcak bakıyordu. Serin ve yağmurlu bir günde vagonda yatacağına, başını Marie'nin göğsüne yaslayacağına seviniyordu.

"Tamam" dedi, "yola koyulalım."

"Şimdiden mi? Bugün mü?"

"Evet, şimdi, bugün. İstersen hızlı trenle."

"Fakat, yorulmayacak mısın?"

"Ah! Aklına getirdiğin şeye de bak! Seyahat büyük zahmet değil ya! Bana seyahat sırasında ters gelecek ne varsa hepsinin çaresine bakarsın, öyle değil mi?"

Marie, gitmeleri için onu bu kadar kolay ikna edebildiğine sonsuzca mutlu olmuştu. Hemen toparlanmaya başladı, hesabı ödemekle ilgilendi, arabayı çağırttı ve trende bir kompartıman ayırttı. Felix hemen giyindi, odayı terk etmedi ve tüm öğle öncesi divanda yayıldı. Marie'ye, onun odada o kadar meşgul, gidip gelmesine baktı, bazen de gülümsedi. Fakat çoğu zaman derin bir uykuya daldı. O kadar bitkin, o kadar bitkindi ki... Gözlerini Marie'ye yönelttiğinde her yerde onunla kalacağı için seviniyordu ve birlikte dinlenmek istemeleri, bu fikir onun kafasında rüya gibi dolanıyordu. "Bir an evvel, bir an evvel" diye düşündü. Aslında ona hiç bir zaman o kadar da uzak görünmedi.

Böylece Felix, öğle öncesi tahayyül ettiği gibi, öğleden sonra trendeki kompartımanda rahatça uzanmış, Marie'nin göğsüne yaslanıp örtüyü de üzerine çekmişti. Grım-tırak günde kapalı pencere kanadından dışarı bakıyordu, yağmurun çiselediğini görüyor ve gözleri içinden ara ara yakındaki tepelerin ve evlerin yükseldiği sise dalıyordu. Telgraf direkleri hızla yanlarından geçip gidiyordu, teller bir yukarı bir aşağı dans ediyordu. Tren ara sıra bir istasyonda duruyordu, fakat Felix oturduğu yerden peronda

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

olması muhtemel insanları göremiyordu. Sadece boğuk boğuk adımları, sesleri, sonra çan seslerini ve düdükleri duyuyordu. Başlangıçta Marie'nin ona gazete okumasını istedi, fakat Marie sesini çok zorlamak zorunda kalınca bıraktılar. Eve döndükleri için ikisi de memnundu.

Hava kararıyor, yağmur çiseliyordu. Felix kendine karşı tamamen açık ve net olmayı istiyordu, fakat düşünceleri bir türlü kesinlik kazanmak istemiyordu. Düşündü taşındı. Pekâlâ, burada ağır hasta bir insan yatıyor... Dağlara gitmişti, çünkü ağır hasta insanlar yazın oralara giderler... Ve yanında da ona sadakatle bakan sevdiceği var, o da artık bundan yorulmuştur... O kadar solgun ki, yoksa ışıktan mı böyle görünüyor?... Tabii ya, hemen üstlerinde lamba yanıyor. Fakat dışarısı henüz o kadar karanlık değil... Şimdi de sonbahar yaklaşıyor... Sonbahar o kadar hüzünlü ve sessiz ki... Bu akşam yeniden Viyana'daki odamızda olacağız... Bana sanki Viyana'dan hiç uzakta kalmamışım gibi gelecek... Marie'nin uyuyor olması iyi, şimdi onu dinlemek istemiyorum... Trende festivaldeki insanlar da var mıdır? Sadece yorgunum, hiç de hasta değilim. Trende benden çok daha hasta olan insanlar var... Ah, yalnızlık ne kadar da iyi geliyor... Bugün tüm gün nasıl geçti? Sahi bugün mü Salzburg'da divanda oturmuş-tum? Üstünden o kadar zaman geçti ki... Evet, zaman ve mekân, ne biliyoruz ki? Dünya muamması, -öldüğümüz- de belki de çözeriz-... Şimdi de kulağına bir melodi geliyordu. Bunun aslında ilerleyen trenin sesi olduğunu biliyordu... Yine de bu bir melodiydi... Bir türkü... bir Rus türküsü... tekdüze... çok güzel...

"Felix, Felix!"

"Neler oluyor?" Marie onun önünde duruyor ve yaklaklarını okşuyordu.

"İyi uyudun mu, Felix?"

“Ne var?”

“On beş dakikaya Viyana’da olacağız.”

“Ah, mümkün değil!”

“Sağlıklı bir uykuydu. Sana çok iyi gelmiş olmalı.”

Bavulları topladı, tren gecenin içinden hızla geçip gidiyordu. Dakika başı tiz, uzun bir düdük çalıyor, pencerelerde dışarıdan hızla gelen, sonra yine yavaş yavaş sönen bir ışık parlıyordu. Viyana yakınlarındaki istasyonlardan geçildi.

Felix doğruldu. “Uzun süre yatmaktan çok yorgun düştüm” dedi. Kenara oturdu ve pencereden dışarı baktı. Orada uzaktan şehrin pırıltılı sokaklarını görebiliyordu. Tren yavaşlayarak ilerliyordu. Marie vagonun penceresini açtı ve dışarı eğildi. Gara giriyorlardı. Marie eliyle dışarıya selam verdi. Sonra Felix’e döndü: “İşte orada! Orada!”

“Kim?”

“Alfred?”

“Alfred mi?”

Marie sürekli el sallıyordu. Felix ayaklanmıştı, Marie’nin omuzlarının üstünden bakıyordu. Alfred hemen vagona yaklaştı, Marie’ye elini uzattı. “Hoş geldiniz! Felix, hoş geldin.”

“Buraya nasıl geldin ki?”

“Ona telgraf çektim” dedi Marie, çabucak. “Geleceğimizi söyledim.”

“Sahiden iyi bir arkadaşsın” dedi Alfred, “mektup yazmak senin bilmediğin bir icat olmalı. Hadi neyse, gel!”

“O kadar çok uyumuşum ki” dedi Felix, “hâlâ sersem gibiyim.” Vagonun basamaklarını inerken biraz yalpalıyor ve gülümsüyordu.

Alfred onun kolunu aldı, Marie de koluna girmek istermiş gibi hemen öteki koluna el attı.

“İkiniz de eni konu yorgun olacaksınız, değil mi?”

“Ben hurdahaş oldum” dedi Marie. “Öyle değil mi Felix, aptal tren yolculuğu insanı bitap düşürüyor.”

Merdivenleri ağır ağır indiler. Marie, Alfred’in bakışlarını yokladı, o ise Marie’ye cevap vermekten kaçındı. Alfred, aşağıda bir arabaya el etti. “Seni gördüğüm için mutluyum, Sevgili Felix” dedi sonra. “Daha uzun bir sohbet için sabah erkenden sana geleceğim.”

“İyice sersem gibiyim” diye tekrarladı Felix. Arabaya binerken Alfred ona yardım etmek istedi. “Ah, o kadar kötü değilim! Hayır.” Bindi ve Marie’ye elini uzattı. “Gördün mü?” dedi. Marie de onu takip etti.

“Öyleyse yarın” dedi Marie. Alfred’e veda etmek için arabanın penceresinden elini uzattı. Bakışlarında öyle soru dolu bir korku vardı ki, Alfred kendini gülümsemek zorunda hissetti. “Evet, yarın” diye seslendi Alfred, “kahvaltıyı sizinle edeceğim.” Araba oradan ayrıldı. Alfred yüzünde ciddi bir ifadeyle bir süre durdu.

“Zavallı arkadaşım” diye mırıldandı kendi kendine.

Ertesi gün Alfred çok erken bir saatte geldi. Marie onu kapıda karşıladı. “Sizinle konuşmak zorundayım” dedi Alfred’e.

“İzin verin de ona bir gideyim. Onu muayene ettikten sonra konuşmamız gereken ne varsa konuşmak daha mantıklı olacak.”

“Sizden tek bir ricam var, Alfred! Onu nasıl bulursanız bulun, size yalvarırım, ona hiçbir şey söylemeyin!”

“Fakat aklınıza neler getiriyorsunuz! Yani, o kadar kötü değildir. Hâlâ uyuyor mu?”

“Hayır, uyanık.”

“Gece nasıl geçti?”

“Sabah saat dörde kadar derin uyudu. Sonra huzursuzlandı.”

“İzin verin de ilk önce ona yalnız gideyim. Bu küçük, solgun yüze bir parça huzur ifadesi takınmanız gerekiyor. Bu şekilde beni ona götüremezsiniz.” Gülümseyerek Marie'nin elini sıktı ve yalnız başına yatak odasına girdi.

Felix, örtüyü çenesine kadar çekmiş, arkadaşına bakıyordu. O da Felix'in yanına oturdu ve şunları söyledi: “Yeniden evde olduğumuz için mutluyuz. Çok sıkı dinlendin, melankolini dağlarda bıraktığını umarım.”

“Ah, evet!” diye cevap verdi Felix, yüz ifadesini değiştirmeden.

“Biraz oturmak istemez misin? Bu kadar erken ziyaretleri ancak doktor olarak yapıyorum.”

“Lütfen” dedi Felix umursamazca.

Alfred hastayı muayene etti, ona Felix'in kısa kısa cevap verdiği bazı sorular sordu ve sonunda: “Yani, buraya kadar memnun olabiliriz.”

“Beni aldatmayı bırak!” diye karşılık verdi Felix bezgin bezgin.

“Asıl sen bu delilikleri bir kenara bırak. Meseleye her şeyden önce azimle bakmalıyız. İyileşme iradesine sahip olmalısın, kaderine razı olmuş hastayı oynamamalısn. Bu sana hiç de iyi gelmez.”

“Ne yapmalıyım o zaman?”

“Her şeyden önce birkaç gün yatakta kalacaksın, anlaşıldı mı?”

“Ayağa kalkacak tadım yok zaten.”

“Daha iyi.”

Felix daha canlanmıştı. “Tek bir şey bilmek istiyorum. Dün bana ne oldu? Alfred, ciddi söylüyorum, bunu bana açıklamalısn. Her şey benim için bunaltıcı bir rüya gibi. Trendeki yolculuk, buraya varış ve yatağa nasıl geldiysem...”

“Bunda açıklanacak ne var ki? Sen bir dev değilsin, aşırı yorulduğunda böyle bir şey herkesin başına gelebilir!”

“Hayır, Alfred. Dünkü gibi bir yorgunluk benim için yeni bir şey. Bugün de hâlâ yorgunum. Fakat düşünceleirim yeniden berrak. Dün o kadar da tatsız geçmedi, fakat hatırlamak bana korkunç geliyor. Başıma yeniden böyle bir şey gelebileceğini düşündükçe!..”

Tam o an Marie odaya girdi.

“Alfrede teşekkür et” dedi Felix. “Seni hastabakıcılığa atadı. Bugünden itibaren yatakta kalmalıymışım, burada sana ölüm döşeğimi takdim etmekten şeref duyuyorum.”

Marie dehşete kapılmış bir ifade takındı.

“Bu delinin yüzünden kafanız karışmasın” dedi Alfred. “Birkaç gün yatması gerekiyor. Bir iyilik yapıp ona dikkat etmelisiniz.

“Ah, bir bilsen Alfred” diye haykırdı Felix ironik bir hayranlıkla, “yanımda nasıl da bir melek var!”

Alfred şimdi de Felix’e uygulanacaklar ve onun nasıl davranacağı hakkında ayrıntılı tavsiyeler veriyordu. Sonunda dedi ki, “Şu andan itibaren sana günaşırı muayeneye geleceğimi açıklamak istiyorum. Daha fazlasına gerek yok. Diğer günlerde ise durumun hakkında tek söz söylenmeyecek. Ben de nasıl alıştıysam öyle, seninle sohbet etmeye geleceğim.”

“Tanrı aşkına!” diye haykırdı Felix. “Bu adam ne menem bir psikolog! Bu cakanı diğer hastalarına sat, özellikle en basitlerine.”

“Sevgili Felix, seninle erkek erkeğe konuşuyorum. Beni bir kez olsun dinle. Hasta olduğun doğru. Fakat düzgün bir bakımla sağlığına kavuşacağın da bir o kadar doğru. Bundan ne fazlasını ne de azını söyleyebilirim.” Bunun üzerine ayağa kalktı.

Felix onu şüpheli bir bakışla süzdü: “İnsan neredeyse ona inanacak.”

“Bu senin sorunun, Sevgili Felix” diye karşılık verdi kısaca doktor.

“Öyleyse Alfred, şimdi yeniden kendini ele verdin” dedi hasta, “ağır hastalara karşı bu kaba ton, bilindik bir numaradır.”

“Yarın görüşürüz” dedi Alfred kapıya yönelirken. Marie onu takip etti ve kapıya kadar geçirmek istedi. “Burada kalın” diye fısıldadı doktor, ona emredercesine. Marie yola koyulan doktorun arkasından kapıyı kapadı.

“Bana gel, Küçüğüm!” dedi Felix. Marie masada dikişiyle uğraşırken neşeli bir gülümseme takınır gibi yaptı. Felix, “Evet, bu yüzden. O kadar iyi, o kadar iyi bir kızsın ki!” dedi. Bu zarif sözleri sert, keskin bir tonla söylemişti.

Marie sonraki günlerde Felix'in yatağının başından ayrılmadı. İyilik ve fedakârlıkla doluydu. Varlığından hastaya iyi gelebilecek ve o aralar gerçekten de iyi gelen, sessiz sakin ve samimi bir neşe yayılıyordu. Fakat bazı zamanlar Marie'nin ona göstermeye çalıştığı yumuşak neşe Felix'i öfkeliyordu. Marie gazetede yazılan herhangi bir yenilikten ya da onun daha iyi gözüktüğünü fark ettiğinden ve o iyileşir iyileşmez hayatlarını nasıl düzenleyeceklerinden bahsetmeye başladığında, Felix onun sözünü kesiyor ve ondan kendisini yalnız bırakmasını ve rahatsız etmemesini nazik biçimde rica ediyordu. Alfred her gün, bazen de günde iki kez geliyordu. Fakat arkadaşının fiziksel açıdan ne durumda olduğu ile pek ilgilenmiyormuş gibi görünüyordu. Ortak arkadaşlardan bahsediyor, hastane ile ilgili hikâyeler anlatıyor, sanat ve edebiyat sohbetlerine giriyordu. Fakat bunları Felix'in çok konuşmak zorunda kalmayacağı şekilde ayarlıyordu. İkisi de, hem sevgili hem arkadaş, o kadar rahat davranıyorlardı ki, Felix bazen usandırıcı biçimde üzerine gelen pervasız ümitlere karşı kendini zar zor sakınabiliyordu. Ağır hastalara karşı öteden beri değişmeceli mutluluk manevralarıyla oynanan bu komedyanın her ikisinin de görevi olduğunu kendi

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

kendine söylüyordu. Onların oyununa katılacağını ve bizzat onlarla birlikte oynayacağını zannettiğinde ise, kendini tekrar tekrar sanki yaşayanlar arasında, güneş ışığının altında daha çok seneler dolanabilecekmiş gibi dünyadan ve insanlardan bahsederken yakalıyordu. Ve sonra tam da bu tuhaf iyi hissedişin kendi tipindeki hastalarda müstakbel sonun emaresi olduğunu hatırlıyordu ve her türlü ümidi sert bir biçimde geri çeviriyordu. Bunda o kadar ileri gitti ki belirsiz korku duygularını ve karanlık ruh hallerini makul bir manası olan durumlar olarak addetmeye ve neredeyse bunlara sevinerek yaklaşmaya başladı. Sonra da bu tip bir mantığın ne kadar saçma olduğunu yeniden keşfediyordu, ardından da burada herhangi bir bilme durumu ya da kesinlik olmadığını kavıyordu. Okumalarına yeniden başladı, fakat artık romanlardan keyif almıyordu. Onları can sıkıcı buluyordu. Bazıları da, özellikle tomurcuklanmış ve olaylarla dolu bir varoluşu ele alanlar, onu derinden üzüyordu. Felsefeye döndü ve Marie'den ona kütüphaneden Schopenhauer ve Nietzsche kitapları vermesini istedi. Fakat bu bilgelik de ona ancak kısa bir süre huzur temin edebildi.

Alfred bir akşam ona geldiğinde, yatağının üzerinde bıraktığı bir Schopenhauer cildi duruyordu, başını önüne doğru eğmiş ve karanlık bir yüz ifadesi takınmıştı. Marie eline işini almış, onun yanında oturuyordu.

“Sana bir şey söylemek istiyorum Alfred” dedi Felix, ona doğru gelen adama neredeyse heyecanlı bir sesle. “Yeniden roman okuyacağım.”

“Ne oldu ki?”

“En azından samimi uydurmacalar. İyi ya da kötü, sanatçıların ya da acemilerin eserleri. Fakat bu beyefendiler”, gözleriyle örtünün üstündeki kitaba işaret ederek, “hainler ve poz kesiyorlar.”

“Ooo!”

Felix yatakta doğruldu. “Hayatı bir tanrı kadar sağlıklıyken aşağılamak, İtalya’da yürüyüş yapıyor ve bütün varoluş da en canlı renkleriyle etrafında tomurcuklanıyorken, sükûnetle ölümün gözünün içine bakmak; işte buna en basitinden poz kesmek derim. Bu tip bir beyefendiyi günün birinde bir odaya kitlesinler, ateşine ve nefes darlığına mahkûm etsinler, ona gelecek sene 1 Ocak ile 1 Şubat arasında gömülmüş olacağını söylesinler, baskalın nasıl bir feylesofluk yapacaktır?”

“Hadi ama” dedi Alfred, “ne tip paradokslar bunlar!”

“Anlamıyorsun. Anlayamazsın! Bu beni ziyadesiyle tiksindiriyor. Hepsi poz kesiyor.”

“Peki ya Sokrates?”

“Komediyendi. İnsan doğallığını koruduysa, bilinmeyen korkusu olur, en iyi ihtimalle korkusunu saklayabilir. Sana dürüstçe söylemek istiyorum. Ölmek üzere olan insanların psikolojisi çarpıtılıyor, çünkü dünyadaki üne kavuşmuş ve ölümleri bilinen tüm büyükler, gelecek kuşaklar için bir komedi oynama sorumluluğunu kendinde hissetmiştir. Peki ya ben! Ben ne yapıyorum ki? Ne? Beni artık hiç mi hiç ilgilendirmeyen şeyler hakkında sizinle sakince konuşurken, ben ne yapıyorum?”

“Hadi ama, böyle konuşma! Özellikle de böyle bir saçmalıktan bahsetme!”

“Ben de taklit yapma sorumluluğunu kendimde hissediyorum. Oysa hakikatte sağlıklı insanların kavrayamayacağı, sınırsız, şiddetli bir korku hissediyorum. Kahramanlar da, filozoflar da, hepsi korkuyor; şu farkla ki, onlar en iyi komedyenler.

“Hadi Felix, sakinleş” diye rica etti Marie.

“İkiniz de bal gibi inanıyorsunuz” diye devam etti hasta adam, “sonsuzluğu sakın sakın karşılayacağınıza. Çünkü

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

sonsuzluk hakkında hiçbir fikriniz yok. İnsanın bir suçlu gibi hüküm giymiş olması gerek, ya da benim durumumda olması, ancak o zaman onun hakkında konuşabiliriz. Ve sakince darağacına giden zavallı herif; baldıran zehiri ile dolu kadehi kafaya diktikten sonra vecizeler uyduran büyük bilge ve tüfeklerin göğsüne çevrilmesine gülümseyen tutsak özgürlük kahramanı –hepsi ikiyüzlü, *ben* biliyorum–; itidalli davranışları, gülümsemeleri sadece poz, çünkü hepsi korkuyor; ölüme duyulan tüyler ürperici korku, bizzat ölüm kadar doğal!”

Alfred sakın sakın yatağa oturmuştu. Felix sözünü bitirdiğinde karşılık verdi: “Her şeyden önce bu kadar çok ve sesli konuşmak senin için akıl kârı değil. İkincisi, alabildiğince mantıksızsın ve ağır bir hastalık hastasısın.

“Şimdi o kadar iyi durumdasın ki” diye haykırdı Marie.

“Sonunda buna gerçekten de inandı mı?” diye sordu Felix, Alfred’e dönerek. “Artık en nihayet onu bir bilgilendir! Tamam mı?”

“Sevgili dostum” diye karşılık verdi doktor, “burada aydınlatılmaya ihtiyacı olan sensin. Fakat bugün aksiliğin tuttu yine, o yüzden açıklama yapmaktan kaçınmalıyım. Uzun uzadıya nutuklar atmazsan iki üç gün içerisinde bir güzel ayağa kalkarsın, böylece biz de senin haletiruhiyen hakkında doğru düzgün bir müzakerede bulunabiliriz.

“Keşke içini bu kadar mükemmel biçimde okuyamaysaydım.”

“Tamam, tamam, sorun değil” diye karşılık verdi Alfred ve Marie’ye döndü: “O kadar incinmiş bir ifade takınmayın” dedi. “Bu beyefendi de bir ara aklını başına toplayacak. Fakat şimdi bana söyleyin, neden bütün pencereler kapalı? Dışarıda insanın aklına getiremeyeceği kadar mükemmel bir sonbahar günü var.”

Marie kalktı ve bir pencere açtı. Ortalık artık karar-maya yüz tutmuştu, içeri giren hava o kadar dinçleşt-

riciydi ki, Marie kendisini onun uzunca süre sarıp sarmalamasına bırakmak istedi. Pencere kenarında durdu ve başını dışarı çıkardı. Bir anda sanki odayı terk eden oymuş gibi geldi. Kendini kırlarda ve bir başına hissediyordu. Uzun zaman ona bu kadar hoş gelen bir duyguya kapılmamıştı. Oysa başını yeniden odaya çevirdiğinde, hasta odasının tüm bunaltıcılığı üzerine akın etti ve nefesini daraltacak şekilde göğsüne doldu. Felix ile Alfred'in konuştuklarını görüyordu; sözleri tam seçmiyor, ama konuşmalarına katılmak için bir arzu da duymuyordu. Yeniden dışarı sarktı. Sokak ıpıssız ve bomboştu, sadece yakındaki caddeden boğuk bir araba gürültüsü geliyordu. Birkaç çift, kaldırımda yavaş yavaş yürüyordu. Karşıdaki evin kapısında birkaç hizmetçi kız durmuş, gevezelik edip gülüşüyordu. Karşı evdeki genç bir kadın, Marie gibi pencereden dışarı bakıyordu. Marie o an kadının neden dışarıda dolaşmak istemediğini anlayamadı. Bütün insanlara imreniyordu, hepsi de ondan daha mutluydu.

Yumuşak, ferah sonbahar günleri gelmişti. Akşamlar erken geliyor, fakat sıcak ve rüzgârsız geçiyordu.

Marie, sandalyesini mümkün olduğunca hasta yatağından uzaklaştırmaya ve açık pencere kenarında oturmaya alışmıştı. Özellikle Felix uyuduğunda orada saatlerce oturuyordu. Derin bir yorgunluk, ilişkiler hakkında tamamen net olmayı başaramama fikri onu sarmıştı, bunların üzerine düşünmeye hali kalmamıştı. Onun için ne hatıra ne de geleceğe dair bir fikrin var olduğu saatler geçiriyordu. Açık gözlerle rüya görüyor ve alnına sokaktan biraz temiz hava gelmesi ona yetiyordu. Sonra yine hasta yatağından usul usul bir inilti geldiğinde irkiliyordu. Duygudaşlık gibi bir yeteneğin yavaş yavaş kaybolmaya yüz tuttuğunu keşfetmekteydi. Merhameti gergin

kafka-
 roth-
 musil-
 zweig-
 schnitzler

bir asabiyete ve çektiği acı da korku ile umursamazlık karışımı bir şeye dönüşmüştü. Elbette bunda ayıplanacak bir şey bulmuyordu; nitekim doktor da geçenlerde ciddi ciddi onun bir melek olduğunu söylediğinde, pek de mahcubiyet duymamıştı. Fakat yorgundu, yorgunluğunun haddi hududu yoktu. On on iki gündür evi terk etmemişti. Peki ya neden? Neden? Bunun üzerine düşünmesi gerekiyordu. İşte, şimdi kafasına şimşek gibi çakmıştı, bu Felix'i rencide ederdi! Elbette onun yanında olmaktan memnundu. Ona en az geçmişteki kadar tapıyordu. Yalnızca artık yorgundu, bu da son kertede insancaydı. Ve açık havada geçireceği birkaç saate duyduğu özlem onu giderek daha çok dürtüyordu. Kendi isteğini yerine getirmekten kaçındığı için çocukça davranıyordu. Felix de en nihayetinde bunu fark etmeliydi. Ve ama işte o anda yeniden anlıyordu ki, Felix'i ne kadar da sınırsızca sevmiş olması gerekiyordu ki, incitciliğin belli belirsiz gölgesini bile ondan uzakta tutmak istiyordu. Dikiş malzemesini yere bıraktı ve odanın duvarında kapkaranlık görünen yatağa doğru bir bakış fırlattı. Alacakaranlıktı ve hasta da daha sakin geçen bir günün ardından uykuya dalmıştı. Aslında şimdi gidebilirdi, Felix bunu bilemezdi de. Ah! Tabii, aşağıda ve köşenin orada, yeniden insanların arasına ve şehir parkına doğru, sonra elektrikli sokak lambalarının aydınlatığı Ring Caddesi'nin ve operanın yanından, kalabalığın içine doğru... Kalabalıkları nasıl da özlemişti! Fakat bunlar ne zaman geri gelecekti? Ancak Felix yeniden sağlığına kavuştuğunda. Sokaktan, parktan, insanlardan ona neydi? Onsuz tüm bir hayat Marie için neydi?

Evde kaldı. İskemlesini onun yatağına yaklaştırdı. Uyuklayan hastanın elini eline aldı ve usul usul, keder içinde gözyaşı döktü; düşünceleri, solgun eline gözyaşlarının düştüğü adamdan uzaklaştıkça daha da çok ağladı.

Alfred ertesi gün öğleden sonra Felix'i ziyaret ettiğinde, onu geçen günlere nazaran daha dinç buldu. "Böyle devam ederse" dedi, "birkaç gün sonra ayağa kalkmana izin vereceğim." Hasta, kendisine söylenen her şeyi olduğu gibi bunu da şüpheyile karşıladı ve kuru kuru, "Evet, evet" dedi. Alfred ise masada oturan Marie'ye döndü ve "Aslına bakarsanız siz biraz daha iyi görünebilirdiniz."

Bu sözler üzerine Marie'yi daha yakından inceleyen Felix de onun gerçekten de solgun olduğunu fark etti. Bazen Marie'nin fedakârlığı ve iyiliği hakkındaki düşünceler aklına geldikçe bunları hemen savuşturmaya alışkındı. Bu kendini kurban etme hali kimi zaman ona tamamen samimiymiş gibi görünmüyordu, görünürde takındığı sabır dolu yüz ifadesine ise öfkeleniyordu. Bazen sabrını yitirmesini istiyordu. Marie'nin bir sözle, bir bakışla kendisini ele vereceği, onun da Marie'nin yüzüne öfkeli bir karşılıkla tek bir an bile hayal içinde bulunmadığını, riyakârlığından iğrendiğini ve onu kendi ölümüyle huzur içinde baş başa bırakmasını haykıracağı bir ânı kolluyordu.

Alfred, o an görüntüsünden bahsedince, Marie biraz kızardı ve gülümsedi. "Kendimi çok iyi hissediyorum" dedi.

Alfred ona daha çok yaklaştı. "Hayır, bu kadar kolay değil. Sonra hastalanırsanız, Felix yeterince iyileşemez."

"Fakat gerçekten çok iyiyim."

"Söyleyin bakalım, hiç temiz havaya çıkıyor musunuz?"

"Canım çekmiyor."

"Söylesene Felix, senin yanından hiç ayrılmıyor, öyle değil mi?"

"Biliyorsun ya, o bir melek."

"Kusura bakmayın Marie, ama bu çok aptalca. Kendinizi bu şekilde yıpratmak bir işe yaramaz ve çocukça. Açık

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

havaya çıkmalısınız. Bunun gerekli olduğunu açık açık söylüyorum.”

“Fakat benden ne istiyorsunuz?” dedi Marie hafif bir gülümsemeyle. “Canım çekmiyor, özlemiyorum.”

“Bunun hiç mi hiç önemi yok. Canınızın çekmemesi de zaten kötü bir emare. Bugün dışarı çıkacaksınız. Şehir parkında şöyle bir saatliğine oturun ya da bu hoşunuza gitmiyorsa bir araba kiralayın ve mesela Prater’de gezinin. Şimdi aşağısı çok hoştur.

“Ama...”

“Aması maması yok. Böyle davranmaya devam ederseniz ve tamamen mekleşirseniz, kendi kendinizi mahvedersiniz. Hadi, aynaya şöyle bir bakın. Kendinizi mahvediyorsunuz.” Felix, Alfred’in bu sözleri üzerine kalbine bıçak saplanmış gibi bir acı hissetti. İçinde şiddetli bir öfke patladı. Marie’nin yüz hatlarında merhamet isteyen, kasıtlı bir tahammülün ifadesini fark ettiğine kendini inandırdı. Marie’nin onunla birlikte acı çekmek ve ölmek göreviymiş gibi bir fikir aniden beynine girdi, bu onun için sarsılmaz bir hakikatti. Marie kendini mahvediyordu, tabii, elbette. Felix sonuna doğru hızla yaklaşıırken, Marie’nin kırmızı yanaklarını ve kor gibi yanan gözlerini acaba kendine saklama amacı mı vardı? Alfred gerçekten de onun sevgilisi olan bu kadının, kendisinin son ânı olacak saatten sonrasını düşünmeye hakkı olduğuna inanıyor muydu? Belki de Marie buna kendisi cesaret ediyordu.

Doktor daha önce söylediklerini sürekli ve bezgin bezgin tekrarlarken, Felix, hırslı bir öfkeyle Marie’nin yüz ifadesini tetkik ediyordu. Alfred, en nihayetinde Marie’den bugün açık havaya çıkacağına dair söz aldı ve bu sözünü tutmasının diğer her şey gibi bakıcılık görevinin bir parçası olduğunu da ona açıkladı. “Hiç mi hiç hesaba katıl-

madığım için” diye düşündü Felix. “Artık kurtuluşum olmadığı için.” Giderken gayet isteksizce Alfred’in eline uzandı. Ondan nefret ediyordu.

Marie, doktoru sadece oda kapısına kadar geçirdi ve hemen Felix’e döndü. Hasta adam iyice sıkıldığı dudaklarıyla orada yatıyordu, alnında öfkesini gösteren derin bir kırışık vardı. Marie onu anlıyordu, çok iyi anlıyordu. Ona eğildi ve gülümsedi. Hasta nefes alıyordu, konuşmak istiyordu, Marie’nin yüzüne duyulmamış bir hakaret savurmak istiyordu. Ona göre Marie bunu hak ediyordu. O ise elini Felix’in saçlarında dolaştırırken yüzünde yorgun, sabırlı gülümsemesiyle dudaklarına iyice yaklaşmış ve şefkatle fısıldıyordu: “Gitmiyorum.”

Felix karşılık vermedi. Tüm o uzun akşam boyunca, gecenin derinliğine kadar hastanın yatağında oturdu, sonunda iskemlesinde uyuyakaldı.

Alfred bir sonraki gün geldiğinde Marie onunla konuşmaya çekindi. O ise bugün Marie’nin görüntüsü ile ilgilenmiyormuş izlenimi veriyordu ve sadece Felix’le ilgilenildi. Hastanın çabucak ayaklanmasıyla ilgili bir şey söylemedi ve hasta da bu konuda soru sormaya çekindi. Felix, kendini önceki günlerden daha halsiz hissediyordu. Daha önce hiç olmadığı kadar konuşma isteksizliği vardı ve doktor onu bir başına bıraktığında memnun oldu. Marie’nin sorularına da kısa ve bıkkınca cevap verdi. Marie akşama doğru saatlerce süren bir sessizlikten sonra “Şimdi nasılsın?” diye sorduğunda, “Ne fark eder ki!” karşılığını aldı. Kollarını başının üstünde kavuşturmuş, gözlerini kapamış ve hemen uyuyakalmıştı. Marie bir süre yanında oyalandı, onu gözledi, sonra düşünceleri birbirine karıştı ve rüyaya daldı. Bir süre sonra kendine geldiğinde sanki sağlıklı, derin bir uykudan uyanmış gibi uzuvlarında tuhaf bir huzurun aktığını hissetti. Ayağa

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnittler

kalktı ve pencerenin örtülü perdelerini yukarı çekti. Açmaya gecikmiş çiçeklerden gelen bir koku, bugün yakındaki parktan dar sokağa sapıp yolunu kaybetmiş gibiydi. Odaya dolan hava hiçbir zaman bu kadar mükemmel olmamıştı. Orada daha önceki gibi yatan ve sakince nefes alıp veren Felix'e baktı. Aslında böyle anlarda hissettiği, onu odaya bağlayan ve tüm varoluşuna üşengeç bir melankoli yayan acıma gibi bir şeydi. Bugün sakın kaldı, Felix'in uyuyor olmasına sevindi ve içsel bir çatışmaya girmeden, sanki her gün yapıyormuş gibi doğal biçimde, bir saatliğine açık havaya çıkma kararı verdi. Parmak uçlarına basa basa mutfığa gitti, hizmetliye hasta odasında durmasını söyledi, ivedilikle şapkasını ve şemsiyesini aldı, merdivenlerden aşağı inerken yürümüyor, âdeta uçuyordu.

İşte şimdi sokaktaydı. Birkaç ıssız ara yoldan hızla parka geldi. Onca zamandır özlediği çalılık ve ağaçları etrafında, yanı başında gördüğü ve yukarıda alacakaranlık mavisine bürünmüş gökyüzüne baktığı için mutluydu. Bir banka oturdu, yanındaki ve daha ilerideki banklarda çocuk bakıcıları ve mürebbiyeler oturuyordu. İki tarafı ağaçlıklı yollarda küçük çocuklar oynuyordu. Fakat hava kararmaya başladığı için, bu meşgale de sona ermişti; bakıcılar ufaklıkları çağırdılar, ellerinden tutup parkı terk ettiler. Marie birden, neredeyse yapayalnız kalmıştı, ancak birkaç insan daha önünden yürüyordu. Arada bir de bir beyefendi Marie'nin etrafında dolanıyordu.

İşte şimdi orada, açık havadaydı. Peki ya şimdi her şey gerçekten nasıldı? Ona mevcut durumu rahatsız edilmekten tartacağı an gelmiş gibi görünüyordu. Düşünceleri için, kendi ruhunun derinliklerinde ifade edebileceği, açık ve seçik sözler bulmak istiyordu. Onun yanındayım, çünkü onu seviyorum. Fedakârlık etmiyorum, kaldı ki

başka türlü davranmam. Peki ya öyleyse ne olacak? Bu böyle daha ne kadar sürecek? Kurtuluş yok. –Peki ya sonra?– Ya sonra? Bir zamanlar onunla birlikte ölmeyi istiyordum. Neden şimdi birbirimize bu kadar yabancıyız? Felix artık sadece kendisini düşünüyor. O da benim onunla birlikte ölmemi mi *istiyor*?

İşte, şimdi Felix'in bunu eni konu istediğinin kesinlik kazandığı hissi iliğine kadar işledi. Fakat Marie'ye yansıyan, sonsuza dek kendi yanında dinlenmeyi arzulayan yumuşak bir delikanlı imgesi değildi. Hayır, ona yansıyan şey, tamamen kendisine ait olduğunu düşündüğü için, Marie'yi inatçı mı inatçı, kıskanç mı kıskanç bir halde kendisine doğru, aşağı çekmesiydi.

Genç bir adam Marie'nin yanındaki banka oturdu ve ona bir şeyler söyledi. Marie o kadar dalmıştı ki, ilk önce “Efendim?” diye sordu. Fakat daha sonra ayağa kalktı ve hızla oradan ayrıldı. Parkta gelip geçenlerin bakışları onun keyfini kaçırmaya başlamıştı. Ring Caddesi'nden çıktı, oradan geçen bir arabaya işaret etti ve arabayla bir gezinti yaptı. Akşam olmuştu, köşeye rahatça yaslandı. Hoş, zahmetsiz hareketlilik ve geceye uzanan alacakaranlık gaz lambalarının titreşen ışıklarında belirirken yanından geçivererek değişip duran imgeler ona neşe veriyordu. Güzel eylül akşamı büyük bir insan selini sokağa doğru çekiyordu. Marie Volksgarten'dan yukarı doğru giderken, askerî bandonun zinde tınılarını duydu ve ister istemez Salzburg'daki o akşamı yeniden düşündü. Etrafını saran tüm bu hayatın bir hiçlik, fani bir şey olduğuna, bunlardan ayrılmanın hiçbir kayıp ifade etmeyeceğine kendini beyhude ikna etmeye çalıştı. Yavaş yavaş içine sızmaya başlayan rahatlığı aklından çıkaramıyordu. Artık kendini iyi hissediyordu. Şurada apak parlayan park lambalarıyla eğlence dolu tiyatro, insanların Belediye Meclisi

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

Parkı'nın ağaçlıklı yollarından sokaklara doğru ağır ağır huzurla gelmesi, orada kafenin önünde insanların oturması, dertleri hakkında bir şey bilmediği ya da belki hiçbir derdi olmayan insanların bulunması bile, havanın bu kadar yumuşak ve ılık onu sarması, daha böyle birçok akşam, binlerce mükemmel gün ve geceyi deneyimleyebilecek olması, hayatı seven bir sağlığın damarlarından aktığı hissi... Bunların hepsi ona iyi geliyordu. Nasıl? Ölümcül gerginliklerle geçen sayısız saatten sonra kendine geldiği bu bir dakika için âdeta suçluluk mu duymalıydı? Kendi varlığının en nihayetinde farkına varmak onun en doğal hakkı değil miydi? Sağlıklıydı ya, gençti de ve varoluş sevinci bir kerede yüzlerce kaynaktan boşanırcasına her yerden ona doğru akıyordu. Soluğu ve üzerindeki gökyüzü kadar doğaldı, bu yüzden utanmalı mıydı? Felix'i düşünüyor. Bir mucize olur da iyileşirse, onunla birlikte yaşamaya kesinlikle devam edecek. Onu kalbinde yumuşak, uysal bir acıyla düşünüyor. Ona dönme vakti gelip geçiyor bile. Marie'nin yanında olmasını Felix hak ediyor mu? Onun şefkatinin değerini biliyor mu? Sözleri ne kadar nobran! Bakışı ne kadar delici! Ve öpüşü! Ne kadar uzun zamandır öpüşmemişlerdi! Aklına Felix'in artık hep solgun ve kuru olan dudakları geliyor. Onu artık sadece alnından öpecek. Alnı soğuk ve nemli. Hasta olmak ne fena şey!

Arabada geriye doğru yaslandı. Düşüncelerini isteye isteye hastadan diğer konulara çevirdi. Onun hakkında düşünmek zorunda kalmamak için tutkuyla dışarı, sokağa baktı ve her şeyi hafızasına sıkı sıkıya kazımak zorundaymış gibi iyiden iyiye izledi.

Felix gözlerini açtı. Yatağının kenarında zayıf bir ışık yayan bir mum yanıyordu. Yanında, elleri kucağında umursamaz yaşlı bir kadın oturuyordu. Hasta ona sesle-

nince ürktü: “Marie nerede?” Bakıcı kadın Marie’nin gittiğini ve birazdan döneceğini söyledi.

“Gidebilirsiniz” diye cevap verdi Felix. Kadın duraksayınca da, “Hadi ama gidin. Size ihtiyacım yok” dedi.

Felix yalnız kaldı. Daha önce hiç olmadığı kadar eza veren bir huzursuzluk onu sarmıştı.

Marie nerede? Nerede? Yatakta zar zor sabrediyor, fakat ayağa kalkmaya da cesaret edemiyordu. Birden aklından geçiverdi. Sonunda kalkıp gitmişti. Sonsuza kadar onu yalnız bırakmak istiyor. Artık Felix’in yanında bir hayata katlanamıyor. Ondan korkuyor. Onun düşüncelerini okudu. Ya da Felix bir ara uykusunda konuşmuştu ve her zaman bilincinin derinliklerinde dolanan düşüncayı, günler boyunca bizzat açık ve seçik dile getirmiş olmasa da sesli sesli ifade etmişti. İşte, Felix’le birlikte ölmeyi *istemiyor*. –Düşünceler beyninde cirit atıyordu.– Her akşam ateşi olurdu, yine vardı. Marie’ye uzun zamandır dostane bir söz söylememişti, belki de sebep sadece bu! Ona kendi ruh halleriyle, şüpheli bakışlarıyla, acı serzenişleriyle eziyet etmişti. Oysa Marie’nin takdir edilmeye ihtiyacı vardı. –Hayır, hayır sadece adalet!– Ah! Keşke burada olsaydı! Ona sahip olmalı! Şunu yakıcı bir acıyla biliyor: Onun yokluğuna katlanamıyor. Gerekirse her şey için ondan özür dileyecek. Şefkat dolu bakışlarını yeniden Marie’nin üzerinde gezdirecek ve ona derin ve içten gelen sözler sarf edecek. Acı çektiğini, tek hece olsun, ifade etmeyecek. Göğsüne acı bir ağrı saplandığında, gülümseyecek. Soluğu kesildiğinde, Marie’nin ellerini öpecek. Ona saçma rüyalar gördüğünü, uykusunda konuştuğunu duyduğu şeylerin ateşiyle birlikte gelen hayaller olduğunu söyleyecek. Ona taptığına, onun için mutlu ve uzun bir hayat dilediğine ve onu kıskanmadığına yemin edecek; ancak o da son ana kadar onun yatağından uzaklaşma-

malı, yanında kalmalı, onu bir başına ölmeye terk etmemeli. O korkunç saate bilgelik ve huzur içinde varabilir, yeter ki *Marie'nin* onun yanında olduğunu bilsin. Ve bu saat çok yakında gelebilir, her gün gelebilir. O yüzden her zaman yanında olmalı, çünkü Marie onun yanında olmadığıda korkuyor.

Peki ya nerede? Nerede? Kan başına hücum etti, gözlerinin ferri kaçtı, nefes darlığı çekiyordu ve orada kimse yoktu. Ah, o bakıcı kadını niye yollamıştı ki? En azından yanında bulunacak bir candı. Şimdi çaresizdi, çaresizdi. Ayaklandı, kendini düşündüğünden daha güçlü hissediyordu. Sadece nefesi, nefesi. Korkunç derecede eziyet ediyordu. Dayanamadı, yataktan fırladı, olduğu gibi yarı giyinik pencereye vardı. Hava, işte hava! Birkaç kere derin derin soludu, ne kadar iyi geliyordu! Yatağın ucunda duran robdöşambrını üstüne aldı ve bir sandalyeye çöktü. Birkaç saniye tüm düşünceleri birbirine dolaştı, sonra sadece bir tanesi, sadece o düşünce aklına şimşek gibi çakıldı. Marie nerede? Nerede? Uyumken onu böyle sık sık terk etmiş miydi? Kim bilir? Nereye gitmekten hoşlanıyor? Hasta odasının boğuculuğundan birkaç saatliğine kaçmak mı istiyor, yoksa hasta olduğu için, *ondan* mı kaçmak istiyor? Onun yakınlığını tiksiniç mi buluyor? Çoktandır buraya süzülen ölümün gölgesinden mi korkuyor? Hayatı mı özlüyor? Hayatı mı arıyor? O kendisi artık Marie'ye hayatı ifade etmiyor mu? Ne arıyor? Ne istiyor? Nerede? Nerede?

Uçuşup duran düşünceleri fısıldanan hecelere, inleyen, yüksek sesli kelimelere dönüşüyordu. Ve bağırıp dış gıcırdatıyordu: "Nerede?" Onu zihninde alalacele merdivenden aşağı doğru inerken gördü, dudaklarında kurtuluşa gelen gülümseme vardı ve oradan hastalığın, tiksiniçliğin, ağır ağır gelen ölümün var olmadığı bir

yere, bilinmeyen bir şeye, ıtır ve tomurcukların bulunduğu bir yere kaçarken... Onu içinde saklayan ve çınlayan bir kahkaha sesinin geldiği parlak bir pus içine dalarak kaybolurken gördü. Mutluluğun, sevincin kahkahası. Ve pus dağılmaya başladı, Felix onun dans ettiğini görüyordu. Dönüyor, daha fazla, daha da fazla dönüyordu, sonunda da kayboldu. Derken, uzaktan gelen bir araba sesi giderek daha çok yaklaştı ve birden durdu. Nerede? Korkmuştu. Pencereye yaklaştı. Bir arabanın tekerlek sesi olmalıydı ve kapının önünde sessiz sessiz bekliyordu. Evet, kesin olarak arabayı görebiliyordu. Ve arabadan inen... işte Marie'ydi! Oydu! Karşılamaya çıkmalıydı, bekleme odasına daldı, fakat oda tamamen karanlıktı. Kapı kulpunu bulamadı. O sırada anahtar kilitte döndü, kapı açıldı, Marie içeri girdi, girişten gelen zayıf havagazı lambası ışığı onun etrafında oynaşıyordu. Felix'i görmediği için ona çarpıtı ve yüksek sesle bağırdı. Felix Marie'nin omuzlarından tuttu ve onu odaya sürükledi. Ağzını açtı, fakat konuşamadı.

"Neyin var?" diye bağırdı Marie endişeyle, "kafayı mı üşüttün?"

Kendini Felix'ten kurtardı. Felix ayakta kalmaya devam etti. Boyu büyüyor gibi görünüyordu. Sonunda söyleyecek birkaç söz buldu.

"Nereden geliyorsun? Ha! Nereden!"

"Tanrı aşkına Felix, kendine gel. Nasıl yapabildin! Yalvarırım en azından bir otur."

"Nereden geliyorsun?" Daha sessiz, kurtuluş şansı kalmamış gibi konuştu. "Nereden? Nereden?" diye fısıldadı. Marie onun ellerini tuttu, kor gibi sıcağı. Kendi isteğiyle, neredeyse şuursuzca Marie'nin onu divana götürmesine izin verdi. Marie divanın köşesine onu yavaşça yerleştirdi. Şuurunu yavaş yavaş yeniden kazanıyormuş

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

gibi çevresine bakınıyordu. Yine anlaşılabilir fakat aynı tekdüzelikle sordu: “Nereden geliyorsun?”

Marie sükûnetini kısmen yeniden topladı, şapkasını arkasındaki bir iskemleye fırlattı, Felix’in yanına divana oturdu ve gönül okşayan bir tarzda şunları söyledi: “Bir tanem, sadece bir saatliğine açık havaya çıkmıştım. Kendim hasta olurum diye korkuyordum. Ne işine yarardım ki o zaman? Ve yeniden, hemen senin yanında olmak için kendime bir araba çağırdım.”

Felix köşesinde yatıyordu, artık tamamen gevşemişti. Marie’ye yan yan baktı ve bir cevap vermedi. Marie, Felix’in sıcak yanaklarını tatlı tatlı okşarken konuşmaya devam etti: “Bana kızmadın, öyle değil mi? Ayrıca bakıcı hanıma ben dönene kadar yanında kalması için talimat verdim. Onu görmedin mi? O nerede ki?”

“Onu yolladım.”

“Neden Felix? Sadece ben gelene kadar beklemesi gerekiyordu. Seni ne kadar özledim! Sen yanımda yokken dışarıda aldığım temiz hava bana nasıl yarasın?”

“Kedicik, Kedicik!” Başını hasta bir çocuk gibi Marie’nin göğsüne yasladı. Eski günlerdeki gibi dudakları Felix’in saçlarında geziniyordu. Felix yalvaran gözlerle Marie’ye baktı. “Kedicik” dedi, “her zaman benim yanımda olmalısın, her zaman. Öyle değil mi?”

“Evet” diye karşılık verdi Marie ve onun karman çorman olmuş nemli saçlarını öptü. Ona o kadar dokunuyordu, öyle hudutsuzca dokunuyordu ki! Ağlamayı çok isterdi, fakat acısında cılız, cansız bir şey vardı. Hiçbir yerden, kendi açısından bile bir teselli gelmiyordu. Ona imreniyordu, çünkü gözyaşlarının yanaklarından aktığını görüyordu.

Ertesi gün ve gecelerin hepsinde yine onun yatağının yanında oturdu, ona yemeklerini getirdi, ilaçlarını verdi

ve yeterince zindeyse ve talep ediyorsa ona gazeteden bir şeyler ya da herhangi bir romanın bir bölümünü okuyordu. Marie'nin yürüyüşünden sonraki sabah yağmur yağmaya başlamıştı ve erken bir sonbahar geldi çattı. Yağmur ince, gri çizgiler halinde artık saatler ve günler boyunca pencerelere doğru çiseliyordu. Marie son zamanlarda hastanın ara sıra bağlamını kaybetmiş bir şeylerden bahsettiğini duyuyordu. Bunun üzerine oldukça mekanik biçimde elleriyle Felix'in alnını ve saçlarını okşuyor ve huzursuz bir çocuğu yatıştırırcasına fısıldıyordu: "Uyu Felix! Uyu! Uyu!" Felix, fark edilecek kadar zayıflamıştı, fakat çok acı çekmiyordu. Nefes darlığı yüzünden gelen, ona şiddetle hastalığını hatırlatan kısa nöbetler geçtiğinde, çoğu zaman artık kendi kendine bile sorgulayamadığı bir bitkinlik haline dalıyordu. Yalnız bu hal onu biraz şaşırtıyordu: "Neden her şeye bu kadar kayıtsızım?" Sonra da dışarıda yağmurun çiselediğini gördüğünde: "Ah, tabii. Sonbahar!" diye düşünüyor, ötesini daha fazla araştırmıyordu. Aslına bakılırsa olası herhangi değişiklik hakkında hiçbir şey düşünmüyordu. Sonu hakkında, sağlığı hakkında... Marie de bu günlerde herhangi bir değişikliğe dair ümidini kaybetmişti. Alfred'in ziyaretleri de alışkanlık haline gelmişti. Hayatın akmaya devam ettiği dışarıdan gelen bu adam için ise hasta odasındaki tablo günden güne değişiyordu. Alfred'in bütün ümitleri tükenmişti. Anlaşılan o, hem Felix hem Marie için; en derin heyecanlara katlanmış insanlarda bile bazen vuku bulduğu üzere, gelecek beklentisiyle geçmişe bakışın olmaması sonucu artık ümit ve korkunun kalmadığı, bizzat şimdiki zaman hissiyatının da bunalttığı ve belirsizleştiği bir zaman diliminin başladığını görüyordu. Hastanın odasına mütemadiyen ağır bir huzursuzlukla giriyor ve ikisini de bıraktığı gibi bulduysa çok mutlu oluyordu. Zira

en nihayetinde onları bekleyen şeyi yine onların düşünmek zorunda kalacakları bir an gelecekti.

Bu düşüncelerle yine bir keresinde merdivenden çıkarken, Marie'yi yanakları solgun ve bekleme odasında ellerini kavuşturmuş halde bulmuştu. "Buyurun, buyurun" dedi Marie. Alfred Marie'yi hızla takip etti. Felix yatağında doğrulmuştu, içeri girdiklerinde onlara öfkeli bakışlarla bağırırdı: "Bana ne yapmak istiyorsunuz?"

Alfred hızla yanına geldi. "Neyin var Felix?" diye sordu. "Benim için ne tasarlıyorsun? Bilmek istiyorum."

"Ne kadar çocukça sorular bunlar?"

"Beni şu perişan halimle, acınacak kadar perişan halimle bir başıma bıraktınız" diye bağırırdı, neredeyse haykırarak bir sesle.

Alfred ona iyice yaklaştı ve ellerini tutmak istedi. Fakat hasta adam, ellerini şiddetli bir hareketle geri çekti. "Bırak beni! Marie, sen de ellerini ovuşturmayı kes. Aklınızdan geçenleri bilmek istiyorum. Bu böyle nasıl devam edecek, bilmek istiyorum."

"Gereksiz yere kendini sinirlendirmeseydin, çok daha iyi giderdi" dedi Alfred.

"Ah, tabii, burada yatıyorum. Onca zamandır, onca zamandır! Beni gözlüyorsunuz ve yatmama seyirci kalıyorsunuz. Hakikaten hakkımda ne düşünüyorsunuz?" dedi ve birden doktora döndü.

"Böyle saçmalamayı kes!"

"Benimle ilgili hiçbir şey değişmiyor, hiçbir şey... Ölüm yaklaşıyor, kimse parmağını kıpırdatmıyor!"

"Felix" diye başladı Alfred dokunaklı bir sesle. Yatağa oturdu ve yeniden ellerini kavramaya çalıştı.

"Artık hayatta kalmamdan ümidi kesmişsin. Beni burada yatmaya ve morfin almaya terk ediyorsun."

"Birkaç gün daha sabretmelisin..."

“Fakat görüyorsun ya, bu bir işime yaramıyor! Nasıl olduğumu hissediyorum. Beni neden böyle çaresiz bir halde çürümeye bırakıyorsunuz? Burada mahvolduğumu görüyorsunuz. Buna artık katlanamıyorum. Bir çıkış yolu da olmalı, herhangi bir çıkış yolu olasılığı. Artık bunun üzerine bir düşün Alfred, sen bir doktorsun, doğrusu bu senin görevin.”

“Elbette bir yolu var” dedi Alfred.

“Ve çıkış yolu yoksa, belki de bir mucize. Fakat burada bir mucize olmayacak. Gitmek zorundayım, gitmek istiyorum.”

“Gücünü biraz toplar toplamaz yataktan zaten çıkacaksın.”

“Alfred, çok geç olacak, söylüyorum. Neden bu korkunç odada kalmak zorundayım? Gitmek istiyorum, şehirden gitmek istiyorum. Neye ihtiyacım olduğunu biliyorum. Bahara ihtiyacım var, güneye gitmeye ihtiyacım var. Güneş yeniden parladığında ben de sağlığıma kavuşacağım.”

“Tüm bunlar son derece mantıklı” dedi Alfred. “Elbette güneye gideceksin, ama biraz sabretmen gerek. Bugün seyahat edemezsin, yarın da. Ancak mümkün olduğunda...”

“Bugün seyahat edebilirim. Hissediyorum. Bu korkunç ölüm döşeginden dışarı çıkar çıkmaz farklı bir insan olacağım. Beni burada tuttuğun her gün, bir tehlike.”

“Sevgili arkadaşım, bunu düşünmen gerek, senin doktorun olarak...”

“Sen bir doktorsun ve şablonlara göre yargılıyorsun. Kendilerine neyin gerekli olduğunu en iyi hastalar bilir. Beni burada sersefil yatmaya ve çürüyüşe terk etmek dikkatsizlik ve düşüncesizlik. Güneyde bazen mucizeler gerçekleşebiliyor. Ümitten bir iz olduğunda insan tembelleşmeyi bırakır ve her zaman bir ümit vardır. Bana

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

yaptığınız gibi birini kaderine terk etmek, insanlık dışı bir davranış! Güneye, bahara dönmek istiyorum.”

“Dönmelisin de” dedi Alfred.

“Öyle değil mi?” diye söze girdi Marie ivedilikle. “Yarın seyahate çıkabiliriz.”

“Felix bana üç gün sakın duracağına söz verirse, ben de onu yollarım. Fakat bugün, şimdi- bu bir cürüm olur! Hiçbir koşulda bunu kabul etmiyorum. Şöyle bir bakın” diye döndü Marie’ye doğru, “Bu hava. Fırtınalı ve yağmur yağıyor. En sağlıklı insana bile böyle bir günde seyahat etmesini önermem.”

“Öyleyse yarın!” diye haykırdı Felix.

“Hava biraz açılırsa” dedi doktor, “iki üç güne kadar, sözüm olsun.”

Hasta ona sabit bir bakışla tetkik ederek baktı. Sonra sordu: “Şeref sözü mü?”

“Evet!”

“Şimdi duyuyor musun?” diye seslendi Marie.

Hasta, Alfred’e dönerek, “Benim için bir kurtuluş olduğuna inanıyor musun? Kendi vatanımda mı ölmemi istemiştin? Bu çok yanlış bir insancılık. İnsan ölüm döşegindeyse onun artık vatani kalmamıştır. Yaşayabilmek. İşte vatan budur. Ben de ölmek istemiyorum, bu kadar çaresizce ölmek istemiyorum” dedi.

“Sevgili Felix, tüm kışı güneyde geçirmeni isteyen bendim, bunu çok iyi biliyorsun. Fakat böyle bir havada seyahat etmene izin veremem.”

“Marie” dedi hasta adam, “her şeyi hazırla.” Marie, doktora soru dolu gözlerle korka korka baktı.

“Eh, peki” dedi beriki, “bunun bir zararı olamaz.”

“Her şeyi hazırla. Bir saate ayağa kalkacağım. İlk güneş ışığı çıkar çıkmaz yola koyulacağız.”

Felix, öğleden sonra ayağa kalktı. Bu mekân değişikliği fikri daha şimdiden onun üzerinde faydalı bir etki

ediyormuş gibiydi. Uyanık kalıp uzun süre divanda yattı, fakat ne karanlık düşünce üzerine sükun etti ne de önceki günlerin boğucu kayıtsızlığına düştü. Marie'nin yaptığı hazırlıklarla ilgileniyor, ona tavsiyelerde bulunuyor, kütüphanesinden yanında götürmek istediği kitapları işaretleyip düzenliyor, hatta bizzat yine bavula girmesi gereken yazılarla dolu kocaman bir yığını çalışma masasından topluyordu. "Eski işlerimi tetkik etmek istiyorum" dedi Marie'ye ve daha sonra Marie yazıları bavula yerleştirmeye çalışırken, Felix yeniden aynı konuya döndü: "Bu istirahat evresinin ruhuma iyi gelip gelmediğini kim bilebilir! İyice olgunlaşmışım gibime geliyor. Daha önce düşünmüş olduğum ne varsa, bazı anlarda hepsinin üstüne mucizevi bir berraklık yansıyor."

Fırtına ve yağmurdan sonra daha o gün hava yine güzelleşmişti. Ve ertesi gün içerisinde hava o kadar ısınmıştı ki, pencereler açılabilirdi. Ilık ve yumuşak bir sonbahar öğleden sonrasının parıltısı toprağın üzerinde yayılıyordu. Marie bavulun önünde diz çöktüğünde, güneş ışınları dalgali saçlarının içine doluyordu.

Marie belgeleri titizlikle bavula yerleştirirken, Felix de kanepede yatıyor ve planları üzerine konuşuyordu. Tam o sırada Alfred de gelmişti.

"Buna da mı izin vermeliyim?" diye sordu Alfred gülümseyerek. "Hadi ama, umarım vakitsiz çalışmaya başlamayacak kadar korkaksındır."

"Ah" dedi Felix, "benim için zahmet değil. Bin tane yeni ve taze ışık, şimdiye kadar benim için karanlıkta kalmış tüm fikir silsileleri üzerine serpişti."

"Bu çok iyi" diye uzatarak konuştu Alfred, boş bakışlarla karanlığa bakan hastayı gözlemlerken.

"Beni yanlış anlamamalısın" diye devam etti beriki. "Aslında katiben kesin fikirlerim yok. Fakat bir şeyler kendiliğinden hazırlanmış gibiydi."

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnittzler

“Tabii, tabii.”

“Biliyor musun, bana bir orkestranın enstrümanlarının akort edildiğini duyuyormuşum gibi geliyor. Bu bende her zaman kuvvetli bir tesir yaratmıştır. Sonraki anların birinde de tüm enstrümanlar doğru düzgün birbirine karışırken pırıl pırıl armoniler çıkacaktır.” Sonra birden sıçrayarak sordu: “Faytonu çağırttın mı?”

“Evet” diye karşılık verdi doktor.

“Öyleyse sabah erkenden” diye haykırdı Marie keyifle. Mütemediyen meşguldü, konsoldan bavula, oradan kütüphaneye, sonra yeniden bavula gidip geliyor, eşyaları tasnif edip toparlanıyordu. Bu görüntü, Alfred’e bilhas-sa dokundu. Bir keyif seyahati için hazırlanan neşeli, genç insanların yanında mıydı? Bu odada bugün var olan ortam o kadar ümit dolu, o kadar mutluluk dolu ve o kadar sıkıntıdan uzaktı ki! Alfred uzaklaşırken Marie dışarıya ona eşlik etti. “Ah, Tanrım” diye haykırdı Marie. “Buradan uzaklaşıyor olmamız ne kadar akıllıca! Ben çok seviniyorum! Seyahat işi ciddiye bindiğinden beri Felix sanki yepyeni bir insan oldu.”

Alfred nasıl karşılık vereceğini bilemedi. Ona elini uzattı ve gitmek üzere arkasını döndü. Fakat tekrar dönerek Marie’ye şunları söyledi: “Bana söz vermelisiniz-...”

“Ne konuda?”

“Ben bir doktordan öte bir arkadaş olduğuma inanıyorum. Her zaman emrinize amadeyim. Bir telgraf çekmemiz yeter.”

Marie çok korkmuştu. “Gerekeceğine inanıyor musunuz?”

“Her ihtimale karşı diye söyledim” dedi ve gitti Alfred.

Marie bir süre daha derin derin düşüncelere dalmış, öyle kalakaldı, sonra birden Felix dakikalarıdır ortada olmadığından endişelenir diye, korka korka odaya girdi.

O ise daha önceki açıklamalarını sürdürmek için Marie'nin gelmesini bekliyormuş gibi görünüyordu.

"Biliyor musun, Marie" dedi, "Güneşin üzerimde her zaman ziyadesiyle güzel bir etkisi oldu. Hava daha soğuyunca iyice güneye, Riviera'ya gidelim; sonra da Afrika, ne dersin? Ekvatorun altında başyapıtımı yazabilirim, kesinlikle."

Böyle gevezelik etmeye devam etti, ta ki Marie onun yanına gelip yanaklarını okşayarak ve gülümseyerek şunları söyleyene kadar: "Artık yeter. Yeniden düşüncesizlik yapma. Ayrıca şimdi yatman gerekiyor, çünkü yarın demek erken kalkmak demek." Felix'in yanaklarının kıpkırmızı olduğunu ve gözlerinin neredeyse parıldadığını gördü. Divandan kalkmasına yardım ederken tuttuğu elleri cayır cayır yanıyordu.

Felix, sabahın ilk alacakaranlığı sükun ettiğinde uyanı. Tatile giden bir çocuk gibi neşeliydi. Trene gitmelerinden daha iki saat önce seyahate tamamen hazır vaziyette divanda oturuyordu. Marie de bütün hazırlıkları tamamlamıştı. Gri renkli pardösüsünü giymiş, mavi peçeli şapkasıyla arabanın geldiğini vakitlice görmek için pencerenin önünde duruyordu. Felix her beş dakikada bir aracın gelip gelmediğini soruyordu. Sabırsızlanıyordu. Belki de başka bir araba çağırımları gerektiğinden bahsederken, Marie haykırdı: "İşte geldi, işte geldi!"

"Baksana" diye ekledi, "Alfred de orada."

Alfred arabayla aynı anda köşeden saptı ve içten bir selam verdi. Kısa bir süre sonra da odaya girdi. "Çoktan hazırlanmış, hazırlıklarınızı bitirmişsiniz" diye haykırdı. "Bu kadar erken saatte istasyonda ne işiniz olacak? Hem gördüğüm kadarıyla kahvaltınızı bile etmişsiniz."

"Felix o kadar sabırsız ki!" dedi Marie. Alfred, Felix'in önüne geldi; hasta adam ona neşeli neşeli gülümsüyordu: "Seyahat için muhteşem bir hava" dedi.

“Evet, size muhteşem gelecek” dedi doktor. Sonra tabaktan bir parça peksimet aldı. “Alabiliyor muyuz?”

“Yoksa hâlâ kahvaltı etmediniz mi?” diye haykırdı Marie endişeyle.

“Ettim, ettim. Bir bardak konyak içtim.”

“Bir bekleyin, cezvede hâlâ kahve olacak.” Fincana, Alfred’e fırsat bırakmadan, kahvenin kalanını bizzat doldurdu, sonra bekleme odasındaki hizmetçiye birkaç talimat vermek için uzaklaştı. Alfred fincanı uzun süre dudaklarından uzaklaştırmadı. Arkadaşıyla yalnız kalmak ona acı veriyordu ve konuşamıyordu. Marie yeniden içeri girdi ve evden ayrılmalara engel bir şey kalmadığını haber verdi. Felix ayağa kalktı ve kapıya en önce o gitti. Üstüne gri bir pelerin almış, başına yumuşak, koyu renkli bir şapka takmıştı, elinde de bir baston tutuyordu. Merdivenleri de ilk o inmek istiyordu. Tırabzanı daha yeni tutmuştu ki titremeye başladı. Alfred ile Marie hemen onun arkasından geldi ve destek oldular. “Biraz başım dönüyor” dedi Felix.

“Bu çok doğal” dedi Alfred. “O kadar haftadan sonra ilk kez yataktan çıkınca.” Hastanın bir koluna o, diğer koluna Marie girdi. Böylece onu aşağı indirdiler. Arabacı, hastayı görünce şapkasını çıkardı.

Karşı evin penceresinde acılı birkaç kadın yüzü belir-di. Alfred ve Marie bir ölü kadar solgun olan adamı arabaya yerleştirdiğinde, kapıcı da aceleyle daha yakına gelerek yardım etmek istedi. Araba yola koyulduğunda, kapıcı ve acılı kadınlar dokunaklı bakışlarla bakıyordu.

Vagonun basamağında duran Alfred, son hareket düdüğüne kadar Marie’yle gevezelik etti. Felix köşeye kurulmuş, lakayt görünüyordu. Lokomotifin düdüğü öter ötmez yeniden dikkat kesildi ve arkadaşına veda etmek üzere selam verdi. Tren harekete geçmişti. Alfred bir süre

daha peronda kaldı ve arkasından baktı. Sonra döndü ve yürümeye koyuldu.

Tren daha istasyondan yeni çıkmıştı ki, Marie Felix'e çok yakın oturup neler istediğini sordu: Ona bir konyak şişesi mi açmalıydı, kitap mı uzatmalıydı, yoksa gazeteden bir şeyler mi okumalıydı? Felix ise bu kadar dostane bir davranış için müteşekkir gibi görünüyor ve Marie'nin ellerini tutuyordu. Sonra sordu: "Meran'a ne zaman varıyoruz?" Marie'nin tam varış saatini bilmediğini gördüğünde, seyahat rehberindeki tüm önemli varış saatlerini okuttu. Öğlen molasının nerede verileceğini, gecenin tam hangi şehirde bastıracağını bilmek istiyordu ve başka bir zaman olsa ona son derece önemsiz gelecek ne kadar fuzuli konu varsa ilgileniyordu. Tüm trende kaç insanın olacağını hesaplamak istiyordu ve trende genç evli çiftlerin de bulunup bulunmadığını düşünüyordu. Bir süre sonra konyak istedi, ama içki boğazını tahriş edip onu öksürtünce büsbütün öfkелendi ve Marie'den hiçbir koşulda, kendisi istese bile, ona tekrar konyak vermemesini rica etti. Daha sonra gazeteden meteoroloji haberlerini okuttu ve olumlu bir tahmin yapıldığı için memnuniyetle başını salladı. Semmering'den geçtiler. Merakla tepelere, ormanlara, çayırılara ve dağlara bakıyordu; fakat kendini, içinde hiçbir sevinç nidasının bulunmadığı, sessiz bir "hoş, çok güzel" sözüyle ifade etmekle yetindi. Öğlen, yolculuk için hazırlamış oldukları soğuk yemeklerden bir parça yedi ve Marie ona konyak vermeyi reddedince çok sinirlendi. Marie ona sonunda konyak vermek zorunda kaldı. İçki Felix'e iyi geldi; daha dinçleşti ve mümkün olabildiğince her şeye ilgi göstermeye başladı. Sohbet konuları vagon penceresinden uçuşan şeylerden, istasyonda gördüklerinden bizzat kendine döndü. Dedi ki, "Uyurgezerler hakkında bir şeyler okudum. Hiçbir dok-

kafka-
 roth-
 musil-
 zweig-
 schnitzler

torun önceden düşünememiş olduğu ve uygulanır uygulanmaz iyileştiren bir devayı rüyalarında görüyorlarmış. Hasta kendi arzusunu takip etmeli, derim ben.”

“Elbette” diye karşılık verdi Marie.

“Güney! Güney havası! Diyorlar ki, tüm fark orada havanın ılık olması ve bütün yıl çiçeklerin açması imiş; belki de daha çok ozon var ve fırtına ile kar yok. Bu güney havasında ne dolaştığını kim bilir! Hakkında hiçbir şey bilmediğimiz, sır dolu elementler.”

“Orada kesinlikle sağlığına kavuşacaksın” dedi Marie, hastanın bir elini kendi ellerinin içine aldı ve dudaklarına götürdü.

Felix, İtalya’da karşılaşılan birçok ressamdan, birçok sanatçı ve kralı Roma’ya sürükleyen arayıştan ve bir zamanlar, Marie ile tanışmadan çok önce, kendisinin de bulunmuş olduğu Venedik’ten de uzun uzun konuştu. Sonunda yorgun düştü ve vagonun koltuğuna uzunlamasına yayılmak istedi. Sık sık ve hafif hafif uyuklar vaziyette, akşam bastırana kadar öylece kaldı.

Marie onun karşısına oturdu ve onu gözlemledi. Sakin hissediyordu kendini. Sadece içinde yumuşak bir üzüntü vardı. Felix o kadar solgundu ki. O kadar da yaşlanmıştı ki! Bu güzel yüz, ilkbahardan bu yana o kadar değişmişti ki! Bu, Marie’nin kendi yanaklarınınkinden çok farklı bir solgunluktu. Marie’nin solgunluğu onu daha genç kılıyordu; neredeyse bir bakireye benziyordu. Onunla karşılaştırıldığında kendisi çok daha iyiydi! Fakat bu düşünce aklına hiç bu kadar açık ve seçik gelmemişti. Bu acı neden daha çok eza vermiyor! Ah, kesinlikle ilgi eksikliği değil, sadece günlerdir bazen kendini bariz olarak daha dinç hissetse de, onu terk etmeyen sınırsız bir yorgunluk. Yorgunluğu ona mutluluk veriyor, zira biterse gelecek acılardan korkuyor.

Marie birden derin uykusundan fırladı. Etrafına bakındı, neredeyse kapkaranlıktı. Lambanın üstüne yeşil bir tül örtüldüğü için vagona hafif bir ışık sızdırıyor ve aynı renkte, donuk bir pırıltı yayıyordu. Dışarısı, pence-
renin önü ise gece. Gece! Uzun bir tünelden geçiyor gibiydiler. Neden bu kadar şiddetle korkmuştu ki? Etraf ıpıssızdı, sadece tekerleklerin tekdüze takırtısı vardı. Donuk ışığa yavaş yavaş alıştı ve yine hasta adamın yüz ifadelerini okuyabilir oldu. Sakince uyuyormuş gibi görünüyordu, orada öyle hareketsizce yatıyordu. Birden derin derin, tekinsiz, oflayarak iç çekti. Marie'nin kalbi küt küt atıyordu. Elbette eskiden de böyle inlediği olmuş ve Marie de uykusundan uyanmıştı. Fakat bu neydi? Ona daha yakından baktı. Uyumuyordu ki! Açık, apaçık gözlerle orada yatıyordu; Marie gayet açık ve seçik görebiliyordu. Marie, bu boşluğa, uzağa, karanlığa bakakalmış gözlerden korktu. Yeniden bir inilti, öncekinden daha da çok ah eden... Felix hareket etti ve yeniden iç çekti, fakat canı yanıyormuş gibi değil de daha ziyade vahşice. Birden ayaklandı, iki eliyle yastuktan destek aldı, sonra üzerini örten gri paltoyu ayaklarıyla yere itti ve ayağa kalkmaya çalıştı. Fakat trenin hareketi buna izin vermedi, o da köşesine geri çöktü. Marie ayağa fırlamıştı ve lambanın üzerindeki yeşil tülü almak istedi. Fakat birdenbire Felix'in onu kollarıyla sardığını hissetti, titreyen Marie'yi kucağına çekti. Kısık bir sesle, "Marie! Marie!" dedi.

Marie onun kollarından kurtulmak istedi, ama başaramadı. Tüm gücü kendisine geri dönmüş gibiydi, onu şiddetli biçimde kendine doğru çekip bastırdı. "Hazır mısın, Marie?" diye fısıldadı, dudakları boynuna çok yakındı. Marie anlamıyordu, sadece hudutsuz bir korku hissediyordu. Savunmasızdı, bağırarak istiyordu. "Hazır mısın?" diye sordu bir kez daha. Şimdi o kadar sıkı tut-

muyordu, böylece Felix'in dudakları, nefesi, sesi yeniden uzaklaştı ve Marie daha rahat nefes alabildi.

"Ne istiyorsun?" diye sordu Marie, korkuyla.

"Beni anlamıyor musun?" diye karşılık verdi Felix.

"Bırak beni, bırak beni!" diye bağırdı, fakat ilerlemeye devam eden trenin uğultusu cümlelerini boğdu.

Felix buna dikkat bile etmedi. Ellerini indirdi, Marie onun dizlerinden kalktı ve karşısındaki köşeye oturdu.

"Beni anlamıyor musun?" diye tekrar sordu.

"Ne istiyorsun?" diye fısıldadı kendi köşesinden.

"Bir cevap bekliyorum" diye karşılık verdi Felix.

Marie sustu, titriyordu ve günün ağarmasını istiyordu.

"Zaman yaklaşıyor" dedi Felix sessizce ve Marie sözlerini açık seçik biçimde anlasın diye öne doğru eğildi: "Sana soruyorum, hazır mısınız?"

"Hangi zaman?"

"Bizim zamanımız. Bizim!"

Marie onu anlamıştı. Boğazı düğümlendi.

"Hatırlıyor musun, Marie?" diye devam etti. Sesi yumuşak, neredeyse yalvarır gibi çıkıyordu. Eliyle Marie'nin iki elini kavradı. "Bana bunu sorabilme hakkını vermiştin" diye fısıldamaya devam etti. "Hatırlıyor musun?"

Marie, itidalini biraz olsun yeniden kazanmıştı. Zira sarf ettiği sözler korkunç olsa da gözleri donukluğunu, sesi tehdit ediciliğini yitirip gitmişti. Yalvaran bir insan gibiydi. Neredeyse ağlarcasına yeniden sordu: "Hatırlıyor musun?" Marie, titreyen dudaklarla da olsa karşılık verme gücünü kendinde buldu: "Çocuksun, Felix!"

Felix duyuyormuş gibi durmuyordu. Yarı yarıya unutulmuş olan şeyler aklına sarıh biçimde geri gelirmişçesine, tekdüze konuştu: "Artık son yaklaşıyor, biz de buradan gitmeliyiz, Marie, zamanımız tükendi." Bu sözler ne kadar sessizce fısıldanırsa fısıldansın, havasında

ürkütücü, bariz ve kaçınılması mümkün olmayan bir şeyler vardı. Keşke tehdit etseydi, böylece Marie kendisini daha kolay savunabilirdi. Ona daha da yaklaştığı bir an, sanki üstüne atlayacak ve boğacakmış gibi büyük bir korkuya kapıldı. Vagonun öteki köşesine kaçmayı, pencereyi kırıp yardım istemeyi önceden düşünmüştü. Fakat o an Felix ellerini bıraktı ve diyecek başka bir şeyi yokmuşçasına, geriye doğru yaslandı. O anda Marie konuştu:

“Neler diyorsun, Felix! Güneye gittiğimiz sırada, senin yeniden sapaşağlam olacağın güneye giderken tam da.” Felix orada yaslandı, derin düşüncelere dalmıştı. Marie ayağa kalktı ve yeşil tülü lambadan çekiverdi. Ah, bu ona nasıl da iyi geldi! İçerisi birden ılık dolmuştu, Marie'nin kalbi daha yavaş atmaya başladı, korkusu geçmişti. Yeniden köşesine oturdu, Felix yere bakıyordu ve gözlerini yeniden Marie'ye yöneltti. Sonra yavaşça: “Marie, sabah beni artık aldatamaz, güney de. Bugün kesin biliyorum.”

Marie onun neden bu kadar sakın konuştuğunu düşündü. Beni her şeyin emniyetli olduğuna ikna mı etmek istiyor? Kendimi kurtarmayı denememden mi korkuyor? Çok dikkatli olmayı aklına koymuştu. Onu durmadan gözlemledi, sözlerini artık pek duymuyordu; hareketlerini, bakışlarını bir bir takip ediyordu. Felix şöyle söyledi:

“Sonuçta özgürsün, verdiğin söz seni bağlamaz. Seni zorlayabilir miyim?.. Bana elini uzatmayacak mısın?”

Marie elini uzattı, ama onunkinin üzerinde duracak şekilde...

“Gün doğuvermiş olsaydı” diye fısıldadı.

“Sana bir şey söylemek istiyorum Felix” dedi şimdi. “Yeniden biraz uyumak için çaba sarf et! Sabah hemen gelir; bir iki saate Meran'da olacağız.”

“Artık uyuyamam” diye karşılık verdi ve Marie'ye baktı. O an ikisi göz göze geldiler. Felix, Marie'nin gözündeki

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

şüpheli, kendini kollayıcı bakışı fark etti. Tam o an, her şey Marie için açık ve netti. Bir sonraki istasyonda fark edilmeden inmek ve kaçmak için onu uyutmak istiyordu. “Aklından ne geçiyor?” diye haykırdı Felix.

Marie omuzlarını silktili: “Hiç.”

Felix ayağa kalkmaya çalıştı. Marie bunu fark eder etmez kendi köşesinden diğerine, ondan uzağa kaçtı.

“Hava!” diye haykırdı Felix, “Hava!” Pencereyi açtı ve başını gece havası almak için dışarı uzattı. Marie sakinleşmişti. Onu bu kadar ani davranmaya zorlayan nefes darlığıymış. Marie yeniden yanına geldi ve onu şefkatlice pencerenin yanından çekti. “Bu sana iyi gelmeyecektir” dedi, Felix ise yeniden köşesine gömüldü, zorlukla nefes alıyordu. Marie bir anlığına pencere pervazının kenarına yasladığı bir eliyle onun önünde durdu, sonra yeniden onun karşısına, eski yerine geçti. Biraz sonra Felix’in nefesi sakinleşmişti, dudaklarının üstünde sessiz bir gülümseme peyda olmuştu. Marie ona sıkılgan ve korkuyla baktı. “Pencereyi kapayacağım” dedi. Felix başını salladı. “Sabah! Sabah!” diye haykırdı. Ufukta gri kızılımsı huzmeler belirmişti.

Artık uzun zamandır suskun, karşılıklı oturuyorlardı. Sonunda Felix yeniden ağzına o gülümsemeyi yerleştirip konuştu: “Hazır değilsin!” Marie, alıştığı usulle ya onun çocuk olduğunu söyleyerek ya da buna benzer bir şeyle karşılık vermek istedi. Yapamadı. Onun bu gülümsemesi, verilebilecek her türlü cevabı geri tepiyordu.

Tren daha yavaş ilerliyordu. Birkaç dakika sonra kahvaltı için durulacak istasyona vardı. Peronda garsonlar kahve ve kek servisi yaparak koşuşturuyordu. Seyahat edenlerin çoğu vagonu terk etmişti, bir gürültü ve bağırışma vardı. Marie sanki ağır bir uykudan uyanmış gibiydi. Bu istasyon trafiğinin sıradanlığı ona çok iyi gelmişti.

Tam bir güvenlik hissiyle kalktı ve dışarı, perona doğru baktı. Sonunda bir garsona işaret etti ve bir fincan kahve getirmesini söyledi. Felix, onun kahveyi nasıl yudumladığına bakıyordu, ama Marie ona ikram etmek istediğinde başıyla reddetti.

Tren, kısa süre sonra harekete koyuldu ve istasyondan dışarı çıktıklarında içerisi apaydınlık olmuştu. Ve ne güzel! Orada dağlar gökyüzüne uzanıyordu, sabah kızılığı üzerlerine yayılmış! Marie bir daha geceden hiç korkmama kararı aldı. Felix bütün dikkatiyle pencereden dışarı bakıyordu, Marie'nin bakışlarından kaçınıyor gibi görünüyordu. Marie, Felix'in geçen gece için biraz utanmış olduğunu düşünüyordu.

Tren sadece birkaç kez kısa mesafelerle durdu. Meran garında durduğunda, muhteşem, yaz ılıkliğinde bir sabah vardı. "İşte geldik" diye haykırdı Marie. "Sonunda, sonunda!"

Bir araba kiraladılar ve uygun bir ev bulmak için etrafta dolandılar. "Fazla tasarruf etmemize gerek yok" dedi Felix, "servetim o kadarına hâlâ yetiyor." Tek tük villalarda arabacıyı durdurdular ve Felix arabada beklerken, Marie odalarla bahçeleri tetkik etti. Hemen uygun bir ev buldular. Çok küçüktü, bir buçuk kat yükseklikteydi ve küçük bir bahçesi vardı. Marie, evi kiraya veren hanımdan, arabada oturan genç adama villayla ilgili değişik ayrıntıları anlatması için onunla beraber dışarı çıkmasını rica etti. Felix her şeyi kabul ettiğini ifade etti. Çift, birkaç dakika sonra villaya taşınmıştı.

Felix, Marie'nin evle ilgili meşgalelerine katılmaksızın yatak odasına çekildi. Mekâna üstünkörü bir göz atmıştı; ferah ve sevimliydi; çok açık, yeşilimtırak duvar kâğıtları ve şimdi açık durduğu için tüm odaya bahçenin havasının dolduğu büyük bir penceresi vardı. Pencerenin

kafka-
 roth-
 musil-
 zweig-
 schnitzler

karşısında yataklar duruyordu, Felix o kadar yorulmuştu ki, kendini bir tanesine uzunlamasına atıverdi.

Bu sırada Marie, evi kiraya veren hanımdan kendisini gezdirmesini istedi ve özellikle yüksek bir çitle çevrelenmiş, yan tarafındaki ufak kapıdan eve girmek zorunda kalınmaksızın içine girilebilen minik bahçeye çok sevindi. Yan tarafta da, evin önündeki araba yolundan daha kısa zamanda ve doğrudan tren istasyonuna varan geniş bir yol geçiyordu.

Marie, Felix'i bırakmış olduğu odaya tekrar girdiğinde, onu yatakta yatarken buldu. Ona seslendi, ama Felix cevap vermedi. Ona yaklaştı, her zamankinden daha solgundu. Yeniden seslendi; cevap yoktu, hareket etmiyordu. İçini dehşetli bir korku kapladı, bir doktor çağırması için kadına seslendi ve onu doktor bulmaya gönderdi. Kadın henüz gitmişti ki, Felix gözlerini açtı. Fakat bir şeyler söylemek istediği anda korkudan gerilmiş bir yüz ifadesiyle kalktı, yeniden çöktü ve hırıltılı sesler çıkardı. Dudaklarından biraz kan akıyordu. Marie çaresizce ve ümitsizce hastanın üzerine eğildi. Sonra doktorun gelip gelmediğini görmek için yeniden kapıya koştu, sonra yeniden Felix'e döndü ve adını haykırdı. Ah, Alfred burada olsaydı, diye düşündü.

Doktor sonunda geldi; kır favorileri olan yaşlıca bir beyefendi... "Yardım edin! Yardım edin!" diye bağırды Marie ona. O panik halinde kendini ifade edebildiğince bilgi verdi. Doktor hastayı tetkik etti, nabzına baktı ve kan boşalmasından hemen sonra onu muayene edemeyeceğini söyleyerek gerekli şeyler için talimat verdi. Marie, doktoru dışarıya geçirdi, onu neyin beklediğini sordu. "Henüz bir şey söyleyemem" diye karşılık verdi doktor, "Sadece biraz sabır! Ümidimizi kesmeyelim." O akşam yeniden geleceğine söz verdi ve evde kalakalan Marie'ye

arabadan sanki olağan bir ziyarette bulunmuşçasına dostane ve rahat selam verdi.

Marie orada bir saniye daha çaresizce durdu, ardından aklına kurtuluş ümidi veren bir fikir geldi. Alfred'e telgraf yollamak için postaneye gitti. Telgrafi gönderdikten sonra sırtından bir yük kalkmış gibiydi. O evde olmadığı zamanda hastayla ilgilenmiş olan kadına teşekkür etti. Daha ilk günden ortaya çıkan bu tatsızlık yüzünden ondan özür diledi ve ona minnettar kalacaklarına söz verdi.

Felix, kıyafetleri üstünde, şuursuzca yatağa yayılmış, hâlâ yatıyordu, fakat nefesi sakinleşmişti. Marie yatağın başucuna kendini bıraktığında, evi kiraya veren hanım onu teselli ediyordu; Meranda yeniden sağlığına kavuşmuş birçok ağır hastadan bahsetti ve kendisinin de gençliğinde ağır bir hastalık geçirdiğini söyledi. Şimdi –görülebileceği üzere– bir güzel iyileşmişti. Başına birçok felaket gelmişti. İki senelik bir evlilikten sonra ölen eşi, yurtdışına gitmiş oğulları –her şey daha farklı olabilirmiş, fakat bu evdeki işinden son derece memnunmuş–... Her şeyin yolunda olduğunu tetkik etmek üzere Bolzano'dan olsa olsa ayda iki kez gelen ev sahibinden şikâyet etmeye pek hakkı olduğu söylenemezmiş. Böylece kadın daldan dala atladı ve Marie'ye bir dostluk seliyle yaklaştı. Bavulları boşaltmayı teklif edince, Marie ona müteşekkir kaldı, kadın daha sonra da öğle yemeğini odaya getirdi. Hasta için süt hazırlanmıştı; Felix'in hafif ama algılanabilecek kadar açık seçik hareketleri, kısa süre içinde uyanacağını gösteriyor gibiydi.

Felix'in bilinci yeniden yerine gelmişti, birkaç kez başını bir oraya bir buraya eğdi ve üzerine eğilmiş olan Marie'ye bakakaldı. İşte gülümsüyordu ve Marie'nin ellerini takatsizce sıkıyordu. “Bana ne oldu ki?” diye sordu. Ögleden sonra gelen doktor, Felix'i çok daha iyi buldu ve

onu soyarak yatağa yatırmaları gerektiğini söyledi. Felix, kendisi için yapılan her şeyi sükûnetle kabul ediyordu.

Marie, yatağındaki hastanın yanından bir yere kıpırdamadı. Nasıl da bitmek bilmeyen bir öğleden sonraydı! Doktorun kati talimatı üzerine açık bırakılmış pencereden içeri bahçenin yumuşak kokuları doluyordu; etraf ne kadar da sessizdi! Marie, yerde titreşen güneş ışıklarını mekanik hareketlerle takip ediyordu. Felix neredeyse hiç bırakmadan onun elini kavramaya devam etti. Kendi elleri Marie'ye nahoş gelecek kadar soğuk ve nemliydi. Marie, sessizliği bazen kendini mecbur hissettiği birkaç sözle kesiyordu: "Şimdi daha iyisin, öyle değil mi?.. İşte, görüyorsun!.. Konuşmak yok!.. Konuşmak yasak! Öbür gün yeniden bahçeye gideceksin!" Felix ise başını eğip gülümsüyordu. Marie de Alfred'in ne zaman gelebileceğini hesaplıyordu. Yarın akşam burada olabilirdi. Öyleyse bir gece ile bir gün daha. Ah, bir burada olabilseydi!

Öğleden sonra, sonu gelmeyecekmişçesine uzuyordu. Güneş kaybolmuş, oda ise alacakaranlığa boğulmaya başlamıştı. Fakat Marie dışarı bahçeye baktığında, beyaz çakılla döşenmiş yol üzerinde ve orada parmaklığın üstünde sarımtırak ışıkların aktığını görüyordu. Bakışını dışarıya yönelttiği anda hasta adamın sesini duydu: "Marie." Başını hemen Felix'e çevirdi.

"Şimdi kendimi çok daha iyi hissediyorum" dedi epeyce yüksek sesle.

"Yüksek sesle konuşmamalısın" diye şefkatlice onu uyardı Marie.

"Çok daha iyi" diye fısıldadı. "Bu sefer iyi atlattım. Belki de krizdi."

"Elbette!" diye tasdik etti.

"İyi havaların gelmesini ümit ediyorum. Fakat kriz yeniden gelmemeli, yoksa kurtuluş şansım kalmaz."

“Fakat! Yeniden dinç hissettiğini görüyorsun ya.”

“Çok iyisin Marie, sana teşekkür ederim. Fakat bana iyi bak. Dikkat et, dikkat!”

“Bunu bana söylemek zorunda mısınız?” diye karşılık verdi sessiz bir serzenişle.

Fakat Felix fısıldayarak devam etti: “Zira buradan gitmek zorunda kaldığımda seni de yanımda götüreceğim.”

Felix bu sözleri sarf ederken, Marie’yi ölümcül bir korku kaplamıştı. Neden ki? Ondan bir tehlike gelemezdi, saldırabilmek için ziyadesiyle zayıftı. Şimdi ondan on kat daha kuvvetliydi. Felix ne düşünüyor olabilirdi ki? Gözleri havada ne arıyordu? Duvar da. Boşlukta? Ayaklanamıyordu da. Yanında bir silahı da yoktu. Fakat belki zehir. Zehir temin etmiş olabilirdi, belki yanında taşıyordu ve onu Marie’nin içeceği bardağa akıtmak istiyordu. Fakat zehri nerede saklıyor olabilirdi? Elbiselerini çıkarmasına kendisi yardım etmişti. Belki cüzdanında toz vardı. Fakat cüzdanı ceketindeydi. Hayır, hayır, hayır! Bunlar nöbet geçirdiği için sarf ettiği sözlerdi ve karşısındakine eziyet etme zevkinden başka bir şey değildi. –Fakat nöbet, bu tip *sözler* sarf edilmesine ve bu tip şeyleri *düşünmeye* yarıyorsa, neden *fiiliyata* dökülmesin?– Belki de boğmak için onun uyuduğu bir ânı kollayacak. Bunun için o kadar kuvvete gerek yok. Hemen şuurunu kaybedebilir, ondan sonra da savunmasız kalabilirdi. Ah, bu gece uyuyamayacak... –ve yarın Alfred burada olacak!–

Akşam ilerliyor, gece yaklaşıyordu. Felix başkaca tek kelime etmemişti, fakat gülümsemesi de dudaklarından tamamen kaybolmuştu; tekdüze ve mahzun bir bakışla önüne bakıyordu. Karanlık bastırdığında, evi kiraya veren hanım yanan mumları içeri getirdi ve hasta yatağının yanındaki yatağı yapmaya koyuldu. Marie ona bunun

kafka-
roth-
musil-
sweig-
sohnitzler

gerekli olmadığını işaret etti. Felix bunu fark etti. “Neden gerek yok?” diye sordu. Ve hemen ekledi: “Çok iyisin Marie, uyumalısın, kendimi zaten daha iyi hissediyorum.” Marie bu sözlerde bir alaycılık hissetti. Yatmadı. Uzun, ağır ağır ilerleyen geceyi gözünü kırpmadan onun yatağının kenarında geçirdi. Felix neredeyse tüm gece sakince orada yattı. Marie, kendisini güvende hissetmesi için Felix’in uykuya dalmış taklidi yaptığını düşündü. Daha yakından baktı, fakat mumun belli belirsiz ışığı hasta adamın dudaklarında ve gözlerinde Marie’yi aldatan titrek hareketler varmış gibi gösteriyordu.

Marie bir ara pencereye gitti ve bahçeden dışarı baktı. Bahçe donuk, kurşuni bir renge boğulmuştu. Bir nebze öne eğildiğinde ve baktığında, ağaçların üstünde yavaş yavaş yükselen ayı görebiliyordu. Havada hiç esinti yoktu. Marie’yi saran sonsuz sessizlik ve dinginlikte gayet açık seçik algılayabildiği çit parmaklıkları ona yavaş yavaş öne hareket ediyor, sonra yeniden sessizce duruyormuş gibi geliyordu. Felix, gece yarısından sonra uyandı. Marie onun yastığını düzeltti; birden aklına gelen bir fikre uyararak, bu fırsattan istifade, Felix’in yastıkların arasına bir şey saklayıp saklamadığını parmaklarıyla kontrol etti. Sesi kulağında çınliyordu: “Seni yanımda götüreceğim! Seni yanımda götüreceğim!” Fakat bu konuda ciddi olsa, niyetini hiç söyler miydi? Bir planla uğraşabilecek gücü var mıydı? Planını gerçekleştirebilmek için her şeyden evvel kendini ele vermemesi gerektiğini akıl etmiş olurdu.

Marie, hasta bir adamın kontrolsüz fantezilerinin onu korkutmasına izin vererek gerçekten de çok çocukça davranmıştı. Uykusu geldi, sandalyesini yataktan uzağa çekti –her ihtimale karşı–. Fakat uyumak *istemiyordu*! Sadece düşünceleri netliğini kaybediyor ve günün berrak bilinçliliğinden alacakaranlığın grimsiye düşlerine doğru pır

pır ediyordu. Hatıralar sükün ediyordu. Tomurcuklanmış mutluluğun günleri ve geceleri. Genç baharın esintisi üzerine doğru odaya girerken, Felix'in onu kollarında tuttuğu saatlerin hatıraları... Bahçenin kokusu içeri girmemiş gibi müphem bir hisse kapılmıştı. Esintiyi içine çekebilmek için yeniden pencereye gitmek zorunda kaldı, hastanın nemli saçlarından odanın havasına tiksiniç biçimde sızan yapış yapış ve yavan bir koku yayılıyordu. Peki ya şimdi? Her şey bitseydi? Evet, geride kalsa! Bu düşünce artık onu ürkütmüyordu, aklına dileklerin en korkuncunun beraberinde getirdiği, riyakâr bir merhameti yansıtan o sinsî söz geldi: "Ah, bir kurtulsaydı!" Peki ya sonra? Kendini dışarıda, bahçede yüksek bir ağacın altında bir bankta otururken görüyordu. Solgun ve ağlamaktan gözünde yaş kalmamış... Fakat bu üzüntü emaları sadece onun çehresinde duruyordu. Ruhuna o kadar neşeli bir huzur gelmişti ki... Uzun zamandır, çok uzun zamandır olmadığı kadar. Sonra o figürü gördü, kendisini. Kalkmış ve sokağa yönelmiş, oradan yavaş yavaş uzaklaşan. Artık istediği her yere gidebilirdi.

Fakat bazen inilleyen hastanın nefesine kulak kesilmek için bu düşlemlerin ortasında ayıklığını yeterince muhafaza ediyordu. Sonunda gün tereddütle de olsa doğdu. Daha sabahın ilk ışımalarında evi kiraya veren hanım kapıda belirdi ve dostça bir tavırla sonraki saatlerde Marie ile nöbet değiştirmeyi teklif etti. O da hakiki bir mutlulukla bu teklifi kabul etti. Felix'e attığı kaçamak bir son bakıştan sonra odayı terk etti ve rahat rahat dinlenmek için bir divanın yerleştirildiği yan odaya geçti. Ah, orada kendini ne kadar iyi hissediyordu! Kıyafetlerini çıkarmadan kendini divana attı ve gözlerini kapadı.

Uzunca bir zamandan sonra uyandı. Hoş bir loşluk etrafını sarmıştı. Güneş ışığının ince huzmeleri kapalı

kafka-
roth-
musil-
zweig-
schnitzler

panjurların aralığından sızıyordu. Hemen ayağa kalktı ve ânı açık seçik biçimde idrak etti. Alfred bugün gelecekti! Bu fikir, gelecek saatlerin boğucu havasını daha cesur karşılamasını sağladı. Duraksamadan kendini bitişik odaya attı. Hastanın yatağına yayılmış beyaz örtü, kapıyı açar açmaz bir saniyelğine gözünü kamaştırdı. Sonra parmağını dudağına götüren kadının sandalyesinden kalkıp parmak uçlarına basarak kendisine doğru geldiğini fark etti. “Derin uyuyor” diye fısıldadı ve bir saat önce şiddetli ateşle yatakta uyanık kaldığını, birkaç kez de hanımefendiyi sorduğunu söyledi. Doktor sabahın daha erken saatlerinde buradaymış ve hastanın durumunda bir değişiklik görmemiş. O zaman hanımefendiyi uyan-dırmak istemiş, ama doktor buna gerek görmemiş, zaten öğle sonrası gibi yeniden gelecekmiş.

Marie, iyi kalpli kadını dikkatle dinledi, yardımını için teşekkür etti ve yerini aldı.

Ilık, neredeyse boğucu bir gündü. Öğle saati yaklaşı-yordu. Bahçeyi sakın ve yoğun bir güneş parıltısı kapla-mıştı. Marie yatağa baktığında, önce hastanın ara ara titreyen iki zayıf elinin yatak örtüsünde uzanmış oldu-ğunu gördü. Çenesi aşağı düşmüştü, hafifçe açılmış dudak-larında ve yüzünde ölümcül bir solgunluk vardı. Saniyelerce nefes almadığı oluyordu. Sonra yeniden tek-düze, höpürdetmeye benzer nefes alışverişleri geri geli-yordu. “Alfred gelmeden önce, sonunda, ölüyor” diye aklından geçirdi Marie. Felix orada yatakalmışken, yüzü ıstırap çeken gençliğin ifadesini yeniden takınmıştı ve adı konmamış acılardan sonra gelen bir bezginlik, ümitsiz mücadelelerden sonra gelen bir teslim oluş orada dile geliyordu. Marie birden bu yüz hatlarını son zamanlarda neyin böylesine korkunç biçimde değiştirdiğini ve o anda neyin eksik kaldığını fark etti. Bu, Felix’in ona bakarken

beliren küskünlüktü. Artık rüyalarında bir nefret kalma-
dığı için Felix yeniden güzelleşmişti. Marie onun uyan-
masını diledi. Onu şimdi gördüğü durumda dile
getirilemeyen bir elemle, Felix'e dair onu yiyip bitiren bir
korkuyla dolmuş hissediyordu. Orada öldüğünü gördüğü
kişi yeniden sevdiceğiydi. Bunun aslında ne anlama gel-
diğini birden yine kavradı. Bu önüne geçilemez ve korkunç
şeyle ilgili tüm keder üzerine üzerine geliyordu ve her
şeyi yeniden anlıyordu, her şeyi. Felix'in onun mutluluğu
ve hayatı olduğunu, onunla birlikte ölüme yürümek iste-
miş olduğunu ve her şeyin telafisizce geride kalacağı o
ânın çok yaklaşmış olduğunu... Kalbine çöreklenmiş katı
bir soğukluk, tüm gün ve gecelerin beyhudeliği onun için
boğuk bir kavranamazlıkla iç içe geçmişti.

Ve şimdi, şimdi aslında durum hâlâ iyiydi. O hâlâ
hayattaydı, nefes alıp veriyordu, belki de rüya görüyordu.
Fakat sonra hareketsizce orada yatacağı, bir ölü olarak,
onu gömeceklerdi ve toprağın altında, günlerin tekdüze
gececeği sessiz bir mezarlıkta çürürken derin derin din-
lenecekti. Marie ise yaşayacaktı, Felix'in yattığı sükût dolu
mezarı aklının bir kenarında tutarken dışarıda insanların
arasında olacaktı. O, Marie'nin sevmiş olduğu Felix! Göz-
yaşları durmaksızın akıyordu, sonunda sesli sesli hıçkır-
dı. Felix bunun üzerine hareket etti ve Marie yanaklarını
mendille silmeye başlar başlamaz, gözlerini açtı ve ona
soran gözlerle baktı, fakat hiçbir şey söylemedi. Sonra,
birkaç dakika sonra fısıldadı: "Gel!" Marie sandalyesinden
kalktı, Felix'in üzerine eğildi. Felix, kollarını sanki Ma-
rie'nin boynuna dolamak istercesine kaldırdı. Fakat sonra
yeniden indirdi ve sordu:

"Ağladın mı?"

"Hayır" diye karşılık verdi Marie ivedilikle ve alnın-
daki saçları geriye doğru karıştırdı.

Felix ona yeniden uzun uzun ve ciddi baktı, sonra sırtını döndü. Derin düşüncelere dalmış gibi görünüyordu.

Marie, hastaya Alfred'e yolladığı telgrafla ilgili bir şey söyleyip söylemeyeceğini düşündü. Onu buna hazırlamalı mıydı? Hayır, neden ki? En iyisi, Alfred'in gelişine şaşırmış gibi yapmaktı. Tüm günün geri kalanı bekleyişin asap bozucu gerilimiyle geçti. Dışarıda tezahür eden olaylar sis içerisindeymişçesine yanından geçip gidiyordu. Doktorun ziyareti kısa sürdü. Hastayı tamamen hissiz buldu; iniltili uykularından, sadece çok da umurunda olmayan sorular ve kendi istekleri üzerine nadiren uyanıyordu. Saati soruyor, su istiyor, evi kiraya veren hanım dışarı çıkıp geliyor, Marie tüm vaktini odada ekseriyetle hastanın yanındaki sandalyede geçiriyordu. Ara sıra yatağın ucunda duruyor, kollarıyla aralıktan destek alıyordu; bazen de pencereye gidiyor ve ağaç gölgelerinin yavaş yavaş uzadığı, alacakaranlığın sonunda tarlalara ve yola sızdığı bahçeye bakıyordu. Boğucu bir akşamdı ve hastanın başucunda duran komodinin üzerindeki mumun ışığı neredeyse hiç kıvıldamıyordu. Ancak, artık gece tamamen bastırıldığında ve oldukça uzaktan seçilebilen grimsi mavimsi dağların üzerinde ay ışığı yükseldiğinde, hafif bir esinti çıktı. Marie esinti alnına çarpınca kendini çok dinçleşmiş hissetti. Hava, hastaya da yaramış gibiydi. Kafasını hareket ettirdi, apaçık gözleriyle pencereye yöneldi. Sonunda derin derin nefes aldı.

Marie onun örtünün bir yanından aşağı doğru sarkıtığı elini tuttu. "Bir şey mi istiyorsun?" diye sordu.

Elini yavaşça çekti ve "Marie, gel!" dedi.

Marie yaklaştı ve başını onun yastığına iyice yaklaştırdı. Felix de elini Marie'yi kutsarcasına onun saçlarına koydu ve üzerinde tuttu. Sonra usulca söyledi: "Tüm sevgin için sana teşekkür ederim." Şimdi yastığa koyduğu

başı Felix'in başının yanındaydı, yeniden gözlerinin yaşardığını hissetti. Oda sessizliğe büründü. Yalnızca, uzaklardan bir trenin yavaş yavaş sönmeye yüz tutan düdüğü çınılıyordu. Sonra yeniden boğucu yaz akşamının sessizliği; ağır, yapış yapış ve kavrayışın ötesinde. Felix birden yatakta doğruldu. Bu hareketi o kadar hızlı, o kadar sertti ki, Marie korktu. Başını yastıktan kaldırdı ve Felix'in yüzüne bakakaldı. Felix, sık sık vahşi bir şefkatle yapageldiği üzere Marie'nin başını iki eliyle kavradı, "Marie" diye haykırdı, "Şimdi sana hatırlatmak istiyorum".

"Neyi?" diye sordu ve başını onun ellerinden kurtarmak istedi Marie. Fakat Felix tüm gücünü yeniden toplamış gibi görünüyor ve onu sıkı sıkı tutuyordu.

"Sana sözünü hatırlatmak istiyorum" dedi ivedilikle, "benimle birlikte ölmek istediğini". Bu sözleri sarf ederken iyice yaklaşmıştı ona. Felix'in solğunun kendi dudaklarında gezindiğini hissediyordu ve kendini geri çekemiyordu. Sanki Marie onun sözlerini kendi dudaklarıyla içmek zorundaymışçasına çok yakınında konuşuyordu. "Seni yanımda götürüyorum, bu dünyayı yalnız başıma terk etmek istemiyorum. Seni seviyorum ve burada bırakmıyorum!"

Marie'nin korkudan nutku tutulmuştu. Genzinden kendisinin zar zor duyduğu, boğulmuş gibi çıkan, kısık bir çığlık geldi. Baş, şakaklarını ve yanaklarını asabi asabi sıkıştıran Felix'in elleri arasında hareketsiz duruyordu. Felix ise sürekli ve giderek daha çok konuşuyordu ve sıcak, nemli nefesi kızışıyordu.

"Birlikte! Birlikte! Bu zaten senin isteğindi! Ben de yalnız ölmekten korkuyorum. Sen de istiyor musun? İstiyor musun?"

Marie ayaklarıyla koltuğu itti ve kendini sanki demir bir kelepçeden kurtarırmışçasına başını sarmış olan el-

lerinden kurtardı. Felix, Marie'nin kafası sanki hâlâ ellerinin arasındaymış gibi ellerini havada asılı tutuyor ve ne olduğunu kavrayamıyormuşçasına ona bakıyordu.

"Hayır, hayır" diye haykırdı Marie. "İstemiyorum!" Ve kapıya doğru koştu. Felix yataktan fırlamak istemiş gibi doğruldu. Fakat artık takati kalmamıştı, cansız ve külçe gibi yatağına yeniden yığıldı. Fakat Marie bunu görmedi, kapıyı açıvermiş ve yan daireden koridora varmıştı. Aklını başına toplayamıyordu. Felix onu boğmak istemişti! Şakaklarında, yanaklarında ve boynunda onun kıpırdayan parmaklarını hâlâ hissediyordu. Hızla kendini evin kapısına attı, kimse yoktu. Kadının akşam yemeğini temin etmek için gitmiş olduğunu hatırladı. Peki ne yapmalıydı? Yeniden koridordan bahçeye dönüverdi. Sanki takip ediliyormuşçasına sonuna varana kadar yol boyunca tarlalara koştu. Derken arkasına döndü, demin çıktığı odanın açık penceresini görebiliyordu. Odadaki mum ışığının titrettiğini görüyordu, bunun dışında hiçbir şeyi ayırt edemiyordu. "Neydi bu? Neydi bu?" Ne yapması gerektiğini bilmiyordu. Çitin yanındaki yolda bir şey tasarlamadan bir o yana bir bu yana gidip geliyordu. Şimdi aklından geçiyordu. Alfred! Şimdi geliyor! Artık gelmesi lazım! Ayın aydınlattığı, tren istasyonundan buraya varan yol boyunca çitin parmaklıklarına bakıyordu. Bahçe kapısına yetişti ve onu açtı. Beyaz, insansız bir yol uzanıyordu. Belki de başka bir sokaktan gelecekti. Hayır, hayır, -orada, orada bir gölge yaklaşıyor, giderek daha yakın, hızlı, giderek daha hızlı, bir adam figürü-. O mu? Ona doğru birkaç adım attı: "Alfred!" "Siz misiniz, Marie?" Evet, oydu. Sevinçten neredeyse ağlayacaktı. Alfred, Marie'nin yanına vardığında, Marie onun ellerini öpmek istedi. "Ne var?" diye sordu Alfred. Marie ise bir cevap vermeden onu kendisiyle birlikte sürükledi.

Felix, bir anlığına hareketsizce orada yattı, sonra kalktı ve etrafına bakındı. Marie gitmişti, yalnız kalmıştı! Boğazını düğümleyen bir korku üstüne üstüne geliyordu. Tek bir şeyi açıkça biliyordu, Marie'ye sahip olmalıydı, orada, Marie onun yanında olmalıydı. Yataktan sıçradı. Fakat ayağa dikilemedi ve yeniden yatağa sırtüstü düştü. Başında bir vınlama ve uğultu hissediyordu. Sandalyeye yaslandı ve onu ileri iterken, kendisi de öne doğru hareket etti. "Marie, Marie!" diye mırıldandı. "Yalnız ölmek istemiyorum, ölemem!" Neredeydi? Nerede olabilirdi? Sandalyeyi sürekli iterek pencereye kadar geldi. Bahçe alabildiğine uzanıyordu, boğucu gecenin mavimsi pırıltısı da üzerindeydi. Gece nasıl da ısıldıyor ve parlıyordu! Çimenler ve ağaçlar nasıl da dans ediyordu! Ah, bu onu sağlığına kavuşturması gereken ilkbahardı! Bu hava, bu hava! Hava böyle estiği müddetçe, iyileşme şansı da var demekti. Ah, orada! Orada ne vardı? Çok derin bir çukurun içindeymiş gibi duran çitin arkasından, beyaz, pırıldayan çakıllı yolda ayın mavimsi parıltısının sardığı bir kadın figürünün geldiğini gördü. Nasıl da salınıyor ve uçuyordu, ama yine de yaklaşmıyordu! Marie! Marie! Ve hemen arkasında bir adam. Marie ve yanında bir adam -devasa-. İşte şimdi çit dans etmeye başladı ve arkalarından dans etmeye devam etti, siyah gökyüzü de onların arkasından... Her şey, her şey onların arkasında dans ediyordu. Ve uzaktan o kadar güzel, o kadar güzel bir ses, çınlama ve bir şarkı melodisi geliyordu ki! İşte, karanlık bastırıyordu.

Marie ile Alfred geldiler. İkisi de koşuyordu. Marie pencerenin önüne varınca durakaldı ve korku dolu bakışlarla odaya baktı. "Burada yok!" diye bağırdı. "Yatağı boş!" Birden bir çığlık attı ve Alfred'in kollarına düşüverdi. Alfred, onu yumuşakça kendinden uzaklaştırırken, tırabzandan eğildi ve hemen pencerenin yanında arka-

kafka-
roth-
musil-
zweig-
sohnitzler

daşının yerde yattığını gördü. Üstünde beyaz bir gömlek vardı, bacakları iyice gerilmiş ve açılmış, yanında sırtlığını tek eliyle tuttuğu sandalye devrilmişti. Ağzından çenesine oluk oluk kan akıyordu. Dudakları ve göz kapakları da seğiriyormuş gibiydi. Fakat Alfred merakla Felix'e bakarken, gördüğü şey, solgun çehresinin üzerinde oynayan aldatıcı ay ışığından başka bir şey değildi.

Zar zor duyulan bir sesle "Ölmeyeceksin! Hayır! Hayır!" dedi ve başını Felix'in omzuna sıkıca yasladı. "Sensiz ben de daha fazla yaşayamam."

"Sevgili küçüğüm, daha farklı düşüneceksin. Her şeyi uzun uzun düşündüm. Elbette. Birden sınır çizildi ya, her şeyi daha iyi, daha keskin görebildim."

"Sınır yok ki."

"Elbette bir tanem. İnsan inanmıyor. Ben bile şu an buna inanmıyorum. İnsan idrak edemiyor, öyle değil mi? Şöyle bir düşün, senin yanında yürüyen ve ağzından yüksek sesle sözler döküldüğünü işittiğin ben bir sene içerisinde toprakta yatacağım, buz gibi. Belki de çoktan çürümüş."

Arthur Schnitzler

Beş öyküden oluşan elinizdeki bu seçki, Avusturya Edebiyatı'nda ölüm teması üzerine odaklanıyor. Arthur Schnitzler'in "Ölmek"inde ölmeye yatmış bir adamın psikolojisi derinlemesine incelenirken, Joseph Roth'un "Barbara"sında beyhude geçip gitmiş bir hayatın karşısında ölüm yer alıyor. Stefan Zweig'in "Cenevre Gölü"ndeki Kaçak ise savaş koşulları içerisinde yaban elerde tutunamamanın çaresini intihar etmekte bulan bir adamın öyküsünü anlatıyor. Robert Musil'in "Kız Katili Moosbrugger"i bir katilin kurbanını nasıl dehşetengiz biçimde katlettiğini anlatırken, aynı zamanda onun ölümüne karar veren hukuk ile psikiyatri süreçlerinden mürekkep karmaşık bir aygıtı gözler önüne seriyor. Son olarak, Kafka "Ceza Kolonis'i"nde bununla paralellik taşıyan, ağır bir işkencenin ardından kurbanını ölümle cezalandıran bir aygıtın nasıl en ince ayrıntısına kadar tasvir edildiğini görüyoruz...

KDV'den muaftr. 22 ₺

